

Kuusikko-
työryhmä

Kuuden suurimman kaupungin **päihde- ja mielenterveys- palvelut ja kustannukset** vuonna 2018

Hanna Ahtiainen
Kuusikko-työryhmän
julkaisusarja 5/2019

Esipuhe

Kuusikko-työssä vertaillaan kuutoskaupunkien (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere ja Oulu) aikuissosiaalityötä ja toimeentulotukea, lastensuojelua, päihde- ja mielenterveyspalveluja, työllistämispalveluja, vammaisten palveluja, vanhusten palveluja sekä varhaiskasvatusta. Kaupunkien edustajista koostuvat eri palvelukokonaisuuksien asiantuntijaryhmät tuottavat vuosittain tilastollisia raportteja asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista.

Kuutostyö alkoi vuonna 1994, jolloin Helsinki, Espoo ja Vantaa päättivät alkaa toteuttaa vertailuja sosiaali- ja terveyspalveluista sekä niiden kustannuksista. Turku ja Tampere tulivat mukaan vertailuihin vuonna 1996, minkä jälkeen ryhmä nimettiin Viisikoksi. Vertailuraportteja alettiin julkaista omassa julkaisusarjassaan vuonna 1999. Kuusikko-yhteistyö alkoi vuonna 2002, kun Oulu liittyi kuudenneksi jäseneksi ryhmään. Kuusikko-työ alkoi lasten päivähoidon, toimeentulotuen sekä vanhusten palvelujen vertailulla, mutta ajan myötä mukaan on tullut uusia palvelukokonaisuuksia.

Kuusikko-tiedonkeruu sisältää sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta ainoastaan osan kustannuksista ja toimintatiedoista. Sosiaali- ja terveyspalvelut muodostavat omanlaisensa kokonaisuuden, jossa erityisesti sosiaalipalvelut ovat vahvasti limittyneet toisiinsa. Kunta voi panostaa esimerkiksi ehkäiseviin toimintamuotoihin, mutta ehkäisevään työhön laitetut resurssit eivät näy välttämättä Kuusikko-raportoinnissa.

Raporttien tarkoituksena on palvella ensisijaisesti kuntien päättäjiä ja ne ovat yksi väline toiminnan ohjaamiseen. Kuusikko-raportit nostavat esiin eroavaisuuksia, jotka vaativat tarkempaa analyysia. Tavoitteena ei ole vertailla esimerkiksi omien ja ostopalvelujen kustannuksia. Omien ja ostopalvelujen tiedonkeruu poikkeaa merkittävästi esimerkiksi asiakasmaksujen, vuokrien, tilaamiseen liittyvien kustannusten ja hallinnon vyörytysten osalta.

Kuusikko-raporttien tiedot asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista on pääasiassa koottu kuntien omista tietojärjestelmistä ja tilinpäätöksistä. Kuusikko-työn keskiössä on työryhmissä tehtävä määrittelytyö, jonka ansiosta kerättävät tiedot saatetaan mahdollisimman vertailukelpoisiksi. Määrittelytyö on välttämätöntä, sillä palvelut poikkeavat kuntien välillä nimikkeiltään ja sisällöiltään, ja ne on organisoitu hallinnollisesti eri tavoin. Lisäksi kunnilla on käytössä toisistaan poikkeavia tietojärjestelmiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tieto, joka yhdessä kunnassa saadaan automaattisesti, voi toisessa kunnassa vaatia paljon manuaalista työtä tai sitä ei ole edes mahdollista saada. Määrittelytyössä täytyy huomioida myös kuntien erilaiset kirjaamiskäytännöt.

Kuusikko-yhteistyön lisäksi tilastotietoja kuntien sosiaali- ja terveyspalveluista tuotetaan monilla tahoilla, kuten Tilastokeskuksessa, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa sekä Suomen Kuntaliitossa. Kuusikko-tiedonkeruun ja raportoinnin erityispiirteet liittyvät yhdessä sovittuihin määritelmiin ja sopimukseen tietosisällöstä, suorite- ja taloustietojen yhdistämiseen yhteen raporttiin, palvelua koskevien tietojen kattavuuteen ja pyrkimykseen tietojen vertailukelpoisuuden yksityiskohtaiseen arviointiin. Lisäksi edellisen vuoden tietoja käsittelevät raportit ilmestyvät yleensä nopeammin aikataululla kuin valtakunnalliset yhteenvedot.

Kuuden suurimman kaupungin

Päihde- ja mielenterveys- palvelut ja kustannukset

vuonna 2018

Kuusikko-työryhmä

Päihde- ja mielenterveyspalvelut

Hanna Ahtiainen

27.6.2019

Kuusikko-työryhmän julkaisusarja

Teksti: Hanna Ahtiainen

ISSN 2342-1983 (painettu)

ISSN 2342-1991 (verkkojulkaisu)

Edita Prima Oy 2019, Helsinki

Tekijä(t)		
Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmä, kirjoittanut Hanna Ahtiainen		
Nimike		
Kuuden suurimman kaupungin päihde- ja mielenterveyspalvelut ja kustannukset vuonna 2018		
Julkaisija (virasto tai laitos)	Julkaisuaika	Sivumäärä, liitteet
Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala, Espoon sosiaali- ja terveystoimi, Vantaan sosiaali- ja terveystoimi, Turun hyvinvointitoimiala, Tampereen hyvinvointipalvelut sekä Oulun hyvinvointipalvelut.	6/2019	52 s. + 32 s. liitteitä
Sarjanimike	Osanumero	
Kuusikko-työryhmän julkaisusarja	5/2019	
ISSN-numero	Kieli	
1457-5078	Suomi	
Tiivistelmä		
Tässä raportissa tarkastellaan täysi-ikäisen väestön päihdehuollon palvelujen ja mielenterveyspalvelujen käyttöä ja kustannuksia kuutoskaupungeissa. Vuonna 2018 tarkasteltavat päihde- ja mielenterveyspalvelut on jaoteltu raportissa integroituihin palveluihin, avopalveluihin, kotiin vietäviin palveluihin, työ- ja päivätoimintaan, asumispalveluihin sekä laitoshoidon. Vuoden 2018 toiminta- ja kustannustietojen lisäksi kuvataan palvelujen toteuttamista kunnissa ja esitetään tietoja myös vuosilta 2016 ja 2017. Kuutoskaupunkien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset olivat 474,5 miljoonaa euroa vuonna 2018. Ostopalvelujen osuus kustannuksista vaihteli Helsingin 39,7 prosentista Turun 92,5 prosenttiin. Integroitujen palvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat 29,0 miljoonaa euroa, päihdepalvelujen kustannukset 109,1 miljoonaa euroa ja mielenterveyspalvelujen kustannukset 336,5 miljoonaa euroa. Päihdehuollon kustannukset 18 vuotta täyttänyttä asukasta kohden olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 75 euroa ja mielenterveyspalvelujen kustannukset keskimäärin 231 euroa. Deflatoidut päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset kasvoivat 3,9 prosenttia vuodesta 2017. Päihdehuollon kustannukset laskivat 1,6 prosenttia edellisvuodesta. Mielenterveyspalvelujen kustannukset sen sijaan lisääntyivät 5,8 prosenttia ja integroitujen palvelujen kustannukset kasvoivat 5,1 prosenttia vuoden 2017 deflatoiduista kustannuksista. Avopalvelujen kustannukset olivat 143,0 miljoonaa euroa vuonna 2018, mikä oli 30,2 prosenttia päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämisen kokonaiskustannuksista. Kotiin vietävien palvelujen osuus kokonaiskustannuksista oli 11,4 prosenttia. Työ- ja päivätoiminnan osuus oli 0,5 prosenttia kustannuksista. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset olivat 82,3 miljoonaa euroa, mikä oli 17,4 prosenttia kokonaiskustannuksista. Laitoshoidon järjestämisen kulut olivat 34,5 prosenttia kokonaiskustannuksista. Asiakasmäärät painottuvat integroituihin palveluihin ja avopalveluihin. Kuutoskaupunkien tasolla tarkasteluna avopalveluja käyttäneiden asiakkaiden osuus päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaista kasvoi ja raskaammissa palveluissa olleiden osuus asiakasmäärästä pieneni verrattuna vuoteen 2017.		
Asiasanat		
Kuusikko, kuutoskaupungit, kaupunkivertailut, kustannukset, päihdehuolto, mielenterveyspalvelut		
Tiedustelut		Jakelu
Työryhmän jäsenet, liite 3		www.kuusikkokunnat.fi

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2.	PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN PALVELURAKENNE JA KUSTANNUKSET	3
2.1	Palvelurakenne ja asiakas- ja palveluohjaus kunnittain	3
2.2	Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat ja kustannukset	6
2.2.1	Päihdehuollon kustannukset	9
2.2.2	Mielenterveyspalvelujen kustannukset.....	10
3	INTEGROIDUT PALVELUT	12
3.1	Integroitujen palvelujen järjestäminen kunnittain.....	12
3.2	Integroitujen palvelujen asiakasmäärä ja kustannukset	16
4	AVOPALVELUT	18
4.1	Avopalvelujen järjestäminen kunnittain	18
4.2	Avopalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset	22
4.2.1	Päihdehuollon avopalvelut	22
4.2.2	Mielenterveysavopalvelut	26
5	KOTIIN VIETÄVÄT PALVELUT.....	28
5.1	Kotiin vietävien palvelujen järjestäminen kunnittain.....	28
5.2	Kotiin vietävien palvelujen asiakasmäärät, suoritteet ja kustannukset	30
5.2.1	Kotiin vietävät päihdepalvelut.....	32
5.2.2	Kotiin vietävät mielenterveyspalvelut.....	33
6	TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA.....	34
6.1	Työ- ja päivätoiminnan järjestäminen kunnittain	34
6.2	Työ- ja päivätoiminnan asiakkaat, suoritteet ja kustannukset.....	35
7	ASUMISPALVELUT.....	36
7.1	Asumispalvelujen järjestäminen kunnittain.....	36
7.2	Asumispalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset.....	39
7.2.1	Päihdehuollon asumispalvelut	39
7.2.2	Mielenterveyspalvelujen asumispalvelut.....	41
8	LAITOSHOITO.....	43
8.1	Laitoshoidon järjestäminen kunnittain	43
8.2	Laitoshoidon asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset	45
8.2.1	Päihdehuollon laitoshoido	46
8.2.2	Mielenterveyspalvelujen laitoshoido	47
9	YHTEENVETO	49
	LÄHTEET.....	51

LIITTEET	52
Liite 1: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen määritelmät 2018.....	52
Liite 2: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen toiminta- ja kustannustiedot vuodelta 2018.....	60
Liite 3: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmän jäsenten yhteystiedot	83

TEKSTIN TAULUKOT

Taulukko 1. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2018 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017	7
Taulukko 2. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset palveluittain ja kustannusten jakautuminen (%) omiin ja ostopalveluihin vuonna 2018.....	8
Taulukko 3. Päihdehuollon kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2017 ja 2018 vuoden 2018 rahan arvossa ja muutos (%) vuodesta 2017.....	9
Taulukko 4. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset vuosina 2017 ja 2018 sekä muutos (%) vuoteen 2018.....	10
Taulukko 5. Integroitujen palvelujen asiakkaat vuonna 2018.....	16
Taulukko 6. Integroitujen palvelujen kustannukset vuonna 2018	16
Taulukko 7. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakasmäärä ja kustannukset vuonna 2018, asiakasmäärän muutos (%) vuodesta 2017 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017	22
Taulukko 8. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärä vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017	23
Taulukko 9. Päihdehuollon avopalvelujen käynnit ilman korvaushoitoa vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017	23
Taulukko 10. Päihdehuollon avopalvelujen kustannukset palveluittain vuonna 2018 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017	24
Taulukko 11. Päihdepoliklinikoiden asiakasmäärä vuosina 2014–2018 sekä muutos (%) vuodesta 2014	25
Taulukko 12. Polikliinisten palvelujen deflatoidut kustannukset (milj. €) vuosina 2016–2018 muutos (%) vuodesta 2016	25
Taulukko 13. Korvaushoidon asiakasmäärä ja ostopalveluissa olleiden asiakkaiden osuus (%) vuosina 2014–2018 sekä muutos vuodesta 2017.....	26
Taulukko 14. Mielenterveysavopalvelujen asiakas- ja käyntimäärät vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017	26
Taulukko 15. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset vuonna 2018, miljoonaa euroa ja muutosprosentti vuodesta 2017	27
Taulukko 16. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017	31
Taulukko 17. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2018 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017.....	31
Taulukko 18. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen kustannukset vuorokautta kohden ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017 sekä asumisvuorokaudet asiakasta kohden ja muutos (%) vuodesta 2017	31
Taulukko 19. Päihdepalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2016–2018 sekä muutos (%) vuodesta 2016	32
Taulukko 20. Kotiin vietävien päihdepalvelujen kustannukset sekä niiden jakautuminen (%) omiin ja ostopalveluihin ja kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017	32
Taulukko 21. Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2016–2018 sekä muutos (%) vuodesta 2016	33
Taulukko 22. Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2018 ja niiden jakautuminen (%) omiin ja ostopalveluihin ja kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017	33
Taulukko 23. Työ- ja päivätoiminnan asiakasmäärä, käyttöpäivät ja kustannukset vuonna 2018	35
Taulukko 24. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2017 ja 2018 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017.....	39

Taulukko 25. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2018, asiakkaiden ja vuorokausien muutos (%) sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017	40
Taulukko 26. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärät vuosina 2014–2018 ja muutos (%) vuosista 2014 ja 2017	40
Taulukko 27. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaiden keskimääräiset asumisvuorokaudet vuonna 2018 ja muutos vuodesta 2017	41
Taulukko 28. Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2018 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017	41
Taulukko 29. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2018, asiakkaiden ja asumisvuorokausien muutos (%) vuodesta 2017 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017	42
Taulukko 30. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asumisvuorokaudet asiakasta kohden vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017	42
Taulukko 31. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2018 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017	42
Taulukko 32. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon asiakasmäärä ja hoitovuorokaudet vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017 sekä kustannukset ja kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017	45
Taulukko 33. Päihdehuollon laitoshoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) ja kustannukset (€) hoitovuorokautta kohden vuonna 2018, asiakasmäärän ja hoitovuorokausien muutos (%) sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017.....	47
Taulukko 34. Psykiatrisen osastohoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) ja kustannukset (€) hoitovuorokautta kohden vuonna 2018, asiakasmäärän ja vuorokausien muutos (%) sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017	48
Taulukko 35. Tilastokeskuksen (SVT 2019a) julkisten menojen hintaindeksi sosiaalitoimelle, kuntatalous	53

TEKSTIN KUVIOT

Kuvio 1. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osuudet (%) palveluittain vuonna 2018	6
Kuvio 2. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuosina 2016–2018	7
Kuvio 3. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten osuudet (%) palveluittain vuonna 2018	8
Kuvio 4. Päihdehuollon deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuosina 2016–2018.....	9
Kuvio 5. Päihdehuollon kustannusten jakautuminen (%) eri palveluihin vuosina 2017 ja 2018	10
Kuvio 6. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohti vuosina 2016–2018.....	11
Kuvio 7. Mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin vuosina 2016–2018.....	11
Kuvio 8. Integroitujen palvelujen kustannusten jakautuminen palveluittain vuonna 2018	17
Kuvio 9. Päihdehuollon avopalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuosina 2016–2018	24
Kuvio 10. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuosina 2016–2018.....	27
Kuvio 11. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuosina 2016–2018	39

Kuvio 12. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon deflatoidut kustannukset hoitovuorokautta kohden vuosina 2016–2018	46
--	----

1 JOHDANTO

Tässä raportissa tarkastellaan Suomen kuuden väestömäärältään suurimman kaupungin täysi-ikäisen väestön päihdehuollon palvelujen ja mielenterveyspalvelujen käyttöä sekä niiden kustannuksia. Kuusikko-työssä on kerätty tietoja päihdehuollon palveluista ja kustannuksista jo vuodesta 2005 lähtien. Mielenterveyspalvelut liitettiin päihdehuollon raporttiin vuonna 2017. Päätos tarkastella päihde- ja mielenterveyspalveluja yhtenä kokonaisuutena liittyi valmisteilla olleeseen valtakunnalliseen muutokseen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja kustannusten raportoinnissa; sote-tietopaketteihin. Työryhmä pilotoi sote-tietopakettien mukaista raportointia, jossa päihde- ja mielenterveyspalvelut ovat yksi kokonaisuus. Tietojen raportointi yhdessä on myös linjassa Kansallisen Mieli 2009 -mielenterveys- ja päihdesuunnitelman (STM 2009) suositusten kanssa: päihde- ja mielenterveyspalveluja tulee kehittää ja järjestää yhdessä, integroimalla palveluja.

Vuosille 2009–2015 linjatussa kansallisessa mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa (STM 2009) nostettiin kehittämistyötä ohjaavaksi periaatteeksi tarve kehittää palveluita integroiden, painottaen avo- ja peruspalveluita, liikkuvia ja päivystyksellisiä palveluita sekä toisaalta ennaltaehkäisevää työtä. Asiakkaan aseman ja kokemusasiantuntijuuden vahvistaminen ja matalan kynnyksen palveluiden tarjoaminen nostettiin suunnitelmassa keskiöön. Parhaillaan valmisteilla on uusi Mielenterveysstrategia, jonka linjausten on määrä ulottua vuoteen 2030 asti (STM 2018).

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kehittäminen on tärkeää paitsi yksilöiden hyvinvoinnin niin myös yhteiskunnan kannalta – mielenterveyden häiriöt ja niihin lukeutuvat päihdeongelmat ovat yleisyydessään Suomessa merkittävä kansanterveydellinen haaste. Vähintään 13 prosenttia väestöstä käyttää alkoholia siinä määrin, että käytön terveysriskit ovat kohonneet (THL 2017) ja vuonna 2012 tehdyn arvion mukaan Suomessa on noin 18 000–30 000 huumeiden ongelmakäyttäjää (Ollgren ym. 2014). Päihteidenkäytön ja mielenterveyden ongelmiin liittyy olennaisesti syrjäytymisen riski, mistä taas koituu yksilötason hyvinvointivajeen lisäksi yhteiskunnalle taloudellisia kustannuksia, jotka johtuvat muun muassa erilaisten korjaavien palveluiden käytöstä, toimeentulon tuista ja menetetyistä verotuloista. Esimerkiksi vuonna 2018 työkyvyttömyyseläkettä saaneista puolet sai eläkettä mielenterveyden häiriön vuoksi ja osuus on ollut jo pitkään kasvussa (Eläketurvakeskus 2019). Ongelmien synnyn ennaltaehkäisy sekä palvelujen saatavuus joustavasti, oikea-aikaisesti ja matalalla kynnyksellä ovat tärkeitä tavoitteita päihde- ja mielenterveyspalvelujen vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Mielenterveyden edistämiseen ja palveluihin investoimalla voidaan saada myös pienennettyä myös niistä yhteiskunnalle koituvia epäsuoria kustannuksia merkittävästi (Wahlbeck ym. 2018).

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-raporttiin on koottu tietoja palvelujen asiakasmääristä, suoritteista ja kustannuksista. Raportissa esitetään kustannusten osalta nettokustannukset, kun vuoden 2016 raporttiin asti päihdepalvelujen kustannustietoihin sisältyivät ainoastaan palvelujen tuottamisen välittömät kustannukset. Vuoden 2017 raportista alkaen kunnan omien palvelujen kustannuksiin on sisällytetty myös vyörytykset, eli palvelujen tuottamisesta aiheutuneet välilliset kustannukset, kuten hallinnon kulut. Ostopalveluihin vyörytyksiä ovat tehneet Espoo, Turku ja Oulu. Vyörytykset on raportissa päivitetty vuoteen 2016 asti, joten kustannustietojen vertailtavuus ulottuu tässä raportissa vain kaksi vuotta taaksepäin.

Asiakasmäärien raportoinnin osalta huomioitavaa on, että määrät eivät ole vertailukelpoisia päihde- ja mielenterveyspalvelujen välillä tai sisällä: Sama asiakas voi sisältyä sekä mielenterveys- että päihdepalvelujen asiakasmääriin, sillä asiakas kertaalleen –tietoa ei näiden palvelujen välillä ole kuutoskaupungeissa saatavilla. Sama asiakas voi myös asioida useassa eri palvelussa päihdepalvelujen tai mielenterveyspalvelujen sisällä, eikä asiakas kertaalleen –tietoa ole tältä osin kerätty. Raportissa

esitettyihin asiakasmääriä kuvaaviin taulukoihin ja kuvioihin on näin ollen suhtauduttava suuntaa antavina.

Ensimmäisessä luvussa kuvataan päihde- ja mielenterveyspalvelujen palvelurakennetta ja kokonaiskustannuksia kuutoskaupungeissa. Tämän jälkeen tarkastellaan eri palvelukokonaisuuksia seuraavassa järjestyksessä: integroidut palvelut, avopalvelut, kotiin vietävät palvelut, työ- ja päivätoiminta, asumispalvelut ja laitoshoido. Määrällisen tiedon lisäksi tässä raportissa kuvataan myös jokaisen luvun alussa sitä, miten tarkasteltavat palvelut on kuutoskaupungeissa järjestetty.

2. PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN PALVELURAKENNE JA KUSTANNUKSET

Sosiaali- ja terveyspalvelut on yhdistetty samaan organisaatioon kaikissa kuutoskaupungeissa. Tässä luvussa tarkastellaan päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaisuuden palvelurakennetta ja kustannuksia. Alkuun kuvataan, miten kussakin kaupungissa palvelut on organisoitu ja miten asiakas ohjautuu palveluihin.

2.1 Palvelurakenne ja asiakas- ja palveluohjaus kunnittain

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan psykiatria- ja päihdepalvelut järjestää aikuisikäisten tarvitsemat psykiatrisen erikoissairaanhoidon, päihdehuollon sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisen palvelut. Osa palveluista on ns. matalan kynnyksen palvelua ja osaan palveluista hakeudutaan lähetteellä. Osan psykiatrisesta erikoissairaanhoidosta tuottaa HUS erillisen työnjakosopimuksen perusteella.

Helsingissä se työntekijä, jonka luo asiakas tai potilas ensimmäistä kertaa hakeutuu, vastaa palvelu- ja hoitoonohjauksesta. Periaatteena on, että jokaiselle asiakkaalle ja potilaalle nimetään hänen kokonaisuudestaan ja -palvelustaan vastaava työntekijä. Työntekijän nimi kirjataan myös asiakas- ja potilasasiakirjoihin. Erillisessä yksikössä keskitetysti järjestettyä asiakas- ja palveluohjausta ei ole.

Espoon mielenterveys- ja päihdepalvelut järjestää ehkäiseviä, hoitavia ja kuntouttavia palveluja nuorille ja aikuisille osana kaupungin terveyspalveluja. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen painopiste on avopalveluissa. Henkilöstö tekee integroidusti mielenterveys- ja päihdetyötä.

Espoon mielenterveys- ja päihdepalveluissa kaupungin omien hajasijoitettujen avopalvelujen kokonaisuutta kutsutaan MtP-klinikaksi. Se tuottaa sairaanhoitajien ja psykologien vastaanottotoimintaa aikuisille ja nuorille. Lisäksi MtP-klinikalta tuotetaan asiakkaiden koteihin vietävää kuntouttavaa tukea. MtP-klinikalla hoidetaan pääsääntöisesti lieviä ja keskivaikeita mielenterveys- ja päihdeongelmia. Espoon mielenterveys- ja päihdepalveluissa avopalveluihin ei tarvita lähetteitä. Ajan voi varata sähköisesti, puhelimitse tai jonottamalla niin sanotun matalan kynnyksen vastaanotolle. MtP-klinikan lääkäripalvelut järjestetään kaupungin terveysasemilta. Vaikeat mielenterveys- ja päihdeongelmat hoidetaan erikoissairaanhoidossa, jonka tuottaa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS).

Espoon mielenterveys- ja päihdepalvelut -palvelualue järjestää laitospäihdehoitoa pääsääntöisesti omana toimintana. Espoossa on yksi 16-paikkainen päihdehoito-osasto, selviämishoitoasema sekä päihteiden käyttäjien sosiaali- ja terveysneuvontapiste Linkki. Näihin mainittuihin palveluihin ei tarvita lähetteitä. Päihteitä käyttävät asunnottomat voivat hakeutua sosiaalihuoltolain mukaiseen tilapäiseen majoitukseen Olarinluoman vastaanottokotiin.

Päätökset ja ohjaus päihdehuollon kuntouttavaan laitoshoitoon, opioidikorvaushoitoon sekä sosiaalihuoltolain 21§ mukaisesti asumispalveluihin tehdään mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasohjauksessa keskitetysti. Valtaosa edellä mainituista palveluista järjestetään Espoossa ostopalveluina.

Vantaalla päihdehuolto (A-klinikkatyö, huume- ja päihdehoitopalvelut, tukiyksikkö ja ostopalvelut, lääkäripalvelut) siirtyi vuoden 2018 alusta osaksi sosiaali- ja terveystoimialan terveyspalvelujen tulosaluetta. Päihdekuntoutujien asumisen palvelut jäivät osaksi perhepalvelujen tulosaluetta siirtyen osaksi aikuisten ja perheiden sosiaalipalvelujen tuloyksikköä. Lievien ja keskivaikeiden mie-

lenterveysongelmien hoito järjestetään terveyspalvelujen tulosalueella terveysasemilla. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon tuottaa HUS. Mielenterveyskuntoutujat, jotka tarvitsevat vahvaa ja pitempiaikaista tukea asumiseensa, tulevat aikuissosiaalityön asumispalveluiden asiakkaiksi. Osa palveluista on matalan kynnyksen palvelua ja osaan palveluista hakeudutaan lähetteellä.

Päihdehuollon avo- ja vieroitushoitopalvelut tuotetaan pääasiassa omana toimintana. Opiaattikorvaushoidon avohoidosta noin puolet hankitaan ostopalveluna. Kuntouttava laitoshoido tuotetaan kokonaan ostopalveluna. Omien palvelujen lisäksi hankitaan asumispalveluja ja kotiin annettavia avopalveluja. Kotiin annettava päihdevieroitus ja -kuntoutus otettiin Päihdepalveluiden omaksi toiminnaksi loppukevällä 2017. Vuonna 2018 päihdekuntoutujien asumispalveluista 25 % oli ostopalveluja. Kaikki mielenterveyskuntoutujien palveluasuminen hankitaan sopimuskumppaneilta tai suoraostoina. Tuettua asumista asumisyksiköihin on omana toimintana. Kaupunki järjestää myös palveluohjausta niille mielenterveyskuntoutujille, jotka ovat kotiutumassa vahvemmin tuetusta palvelusta omaan kotiin. Asumisyksiköissä järjestettävää tuettua asumista ja kotiin vietävää tukea ostetaan myös sopimuskumppaneilta.

Turussa päihde- ja mielenterveyspalveluiden kustannuksista ostopalveluiden osuus on noin 90 prosenttia. Perustason mielenterveys- ja päihdehoito tapahtuu terveysasemilla sekä sosiaalitoimistoissa. Integroitua palveluohjausta ja lyhytaikaista hoitoa on saatavissa terveysasemien yhteydessä toimivan mielenterveys- ja päihdetiimin kautta. Huumeidenkäyttäjien terveysneuvonta ja päihdeidenkäyttäjien päiväkeskustoiminta tuotetaan omana palveluna.

Kaupungin omia asumispalveluita ovat päihtyneiden tilapäismajoitus, päihdehuollon palveluasumisyksikkö sekä tukiasunot päihde- ja mielenterveyskuntoutujille. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluista Turku tuottaa itse noin 20 prosenttia. Omiin asumispalveluihin ohjautetaan ottamalla yhteyttä yksikön vastaavaan tai sosiaalityöntekijän ohjaamana. Ostettuihin asumispalveluihin hakeudutaan joko lähetteellä (mielenterveyskuntoutujat) asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikköön tai yksikön arviointitiimin kautta (päihdekuntoutujat). Asumis- ja päihdepalveluiden yksikön sosiaalityöntekijät (5 kpl) vastaavat keskitetysti päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluiden asiakasohjauksesta ja päätöksenteosta yhdessä lähettävien tahojen kanssa sekä toimivat asumispalveluyksiköihin sijoittuvien asiakkaiden vastuusosiaalityöntekijöinä.

Päihdehuollon avopalveluita, selviämisasemapalveluita ja vieroitushoitopalveluita Turun kaupunki ostaa A-klinikka Oy:ltä. A-klinikalle avokuntoutukseen pyrkivä asiakas voi varata itse ajan.

Päihdehuollon kuntouttava laitoshoido ostetaan kilpailutetuilta palveluntuottajilta. Asiakasohjauksen laituskuntoutukseen tekee sosiaali- ja terveyspalveluiden ja päihdepsykiatrian edustajista koostuva moniammatillinen päihdetiimi, jonne oma vastuusosiaalityöntekijä kokoaa tarvittavat lähteet. Palveluohjauksesta ja päätöksistä vastaa asiakkaan sosiaalityöntekijä. Opiaattikorvaushoidon arviointi ja hoito toteutetaan erikoissairaanhoidona sairaanhoitopiirin riippuvuuspsykiatrialla. Lisäksi riippuvuuspsykiatria järjestää avohoidon ja laitosisieroitusta kaksoisdiagnoosipotilaille.

Turun oman psykiatrisen erikoissairaanhoidon (ml. päihdepsykiatria ja korvaushoido) siirryttyä liikkeenluovutuksella Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriin 1.5.2017, on koko psykiatrinen erikoissairaanhoito siitä lähtien tuotettu ostopalveluna. Tämä selittää raportissa suurelta osin ostopalveluiden suhteellisen osuuden kasvua vuonna 2018.

Sairaanhoitopiirin alaisen yhteispäivystyksen yhteydessä toimii Mielenterveys- ja päihdeyksikkö, johon ohjautetaan akuutisti yhteispäivystyksen kautta. Mielenterveys- ja päihdeyksikkö palvelee potilaita, joilla on äkillinen mielenterveyden kriisi, muu psyykkisesti erityisen kuormittava tilanne tai päihteiden käyttöön liittyvä kriisitilanne.

Tampere hankkii ostopalveluina suonensisäisten huumeiden käyttäjien avohuumehoitopalveluita, päihdehuollon laitostuntoutusta ja -avohoittoa, asumispalveluita, päihdehoidon avohoittoa sekä kotiin annettavaa tuettua asumista. Ostopalveluihin hakeudutaan keskitetyn asiakasohjausyksikön kautta. Asiakasohjaus käsittelee päihdehuollon päivä kuntoutuksen ja laitoshoidon sekä asumispalveluiden palvelupyynnöt, osoittaa asiakkaalle hänen tarpeitaan vastaavan palvelun ja arvioi myönnettävän palvelun keston. Asiakasohjaus antaa yhteistyötahoille neuvontaa ja konsultointia päihdehoitoon ja asumispalveluihin hakeutumisesta.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa painopiste on avopalveluissa. Viime vuosina on kehitetty avohoidon monimuotoisuutta, kuten mielenterveys- ja päihdetyön integraatiota, matalan kynnyksen palveluja, virka-ajan ulkopuolisia tehostettuja palveluja ja hoitoprosesseja.

Kaupungin oman toiminnan palvelukokonaisuuteen kuuluva psykiatrinen avohoitto sisältää matalan kynnyksen palvelut, psykiatrian poliklinikat ja päihdekeskuksen, liikkuvat palvelut sekä päiväsaaralatoiminnan. Palveluihin kuuluu myös kaksi psykogeriatrasta osastoa. Psykiatrinen sairaalahoito ostetaan Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä. Lisäksi Tampereen kaupungin palveluihin kuuluu sekä päihdehuollon avo- että laitostarkkaisuhoitot, asumispäivystys ja siihen liittyvät asumispalvelut, päihtyneiden toimintakeskus sekä seutukunnallinen selviämishoito - asema.

Perusterveydenhuollossa hoidetaan korvaushoidossa vakiintuneeseen vaiheeseen edenneitä. Terveysasemilla työskentelee myös mielenterveystyöparit erikoissairaanhoidon konsultaatiopsykiatrian tukemana sekä erikoissairaanhoidosta jalkautuvat päihdetyöntekijät. Jalkautuvaa työtä tehdään myös yläkouluille.

Oulun perusterveydenhuollossa (hyvinvointikeskuksissa) hoidetaan lieviä ja keskivaikeita mielenterveyden ongelmia, konsultoiden tarvittaessa omaa avoerikoissairaanhoitoa. Lisäksi perusterveydenhuollon sairaanhoitajilla käy pitkään sairastaneita, jotka tarvitsevat säännöllistä tukea lääkehoidon sekä somaattisten sairauksien seurantaan. Painopistettä matalan kynnyksen palveluihin lisättiin vuoden 2017-2018 vaihteessa rekrytoimalla kuusi uutta psykiatrasta sairaanhoitajaa eri hyvinvointikeskuksien vastaanotoille. Kaupungissa on oma erikoissairaanhoidon mielenterveysavohoitto, jossa hoidetaan aikuisten ja lasten –sekä nuorten erikoissairaanhoitoa vaativat mielenterveysongelmat. Painopisteenä Oulussa on viedä mielenterveys- ja päihdepalveluita hyvinvointikeskuksiin, jossa erityispalvelut tukevat perustason toimintaan mm. konsultoimalla ja työparityöskentelyllä.

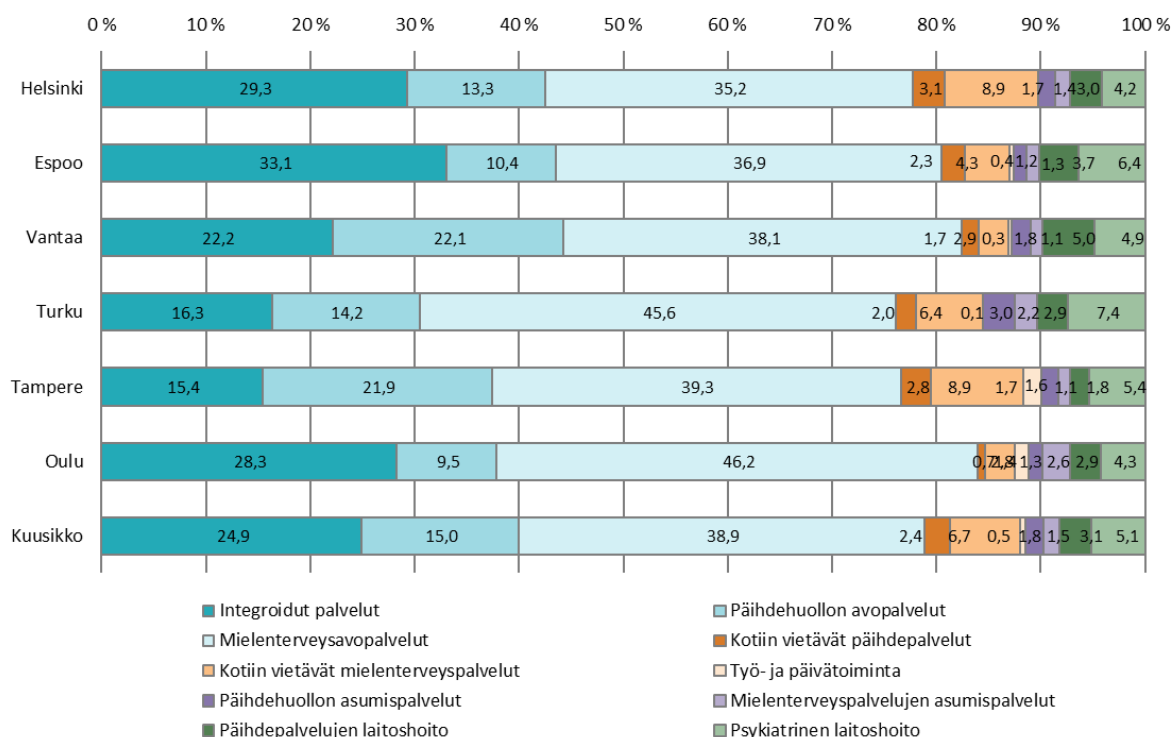
Oulun kaupungissa toimii virka-aikaan oma oululaisille tarkoitettu mielenterveys- ja päihdepäivystys. Ilta-aikaan päivystys toimii Oulun seudun yhteispäivystyksessä, jossa arki- ja viikonloppuiltoina työskentelee yksi mielenterveyspäivystyksen psykiatrinen sairaanhoitaja. Oulun seudun yhteispäivystyksessä toimii myös kaupungin sosiaalipäivystys, jossa työskentelee aktiivisuudessa sosiaalityöntekijä ja hänen työparinaan virka-ajan ulkopuolella psykiatrinen sairaanhoitaja.

Päihdehoito järjestetään pääosin omana tuotantona. Avohoitoyksiköt ovat Pohjoisen ja Eteläisen alueen avopäihdepalvelut sekä Haukiputaalla toimiva Road. Näissä yksiköissä hoidetaan kaikenikäisten päihdeongelmat. Korvaushoidon lääkkeellinen hoito järjestetään kaupungin omana toimintana. Yhdistyneiden kuntien osalta korvaushoidon lääkejaku toteutetaan omalla asuinalueella.

Päihdelaitoshoidtoa järjestetään päihdeklirikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitushoidot sekä korvaushoidon aloitukset. Psykiatrinen laitoshoidto toteutetaan PPSHP:n toimesta kaikille ikäryhmille. Lisäksi PPSHP tuottaa psykiatrisia avohoitopalveluita lapsille, nuorille ja aikuisille.

2.2 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat ja kustannukset

Kuviossa 1. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmäärien osuuksien jakautuminen eri palveluihin. Sama asiakas voi käyttää monia eri palveluja, joten eri palvelujen asiakasmäärät ovat suurempia kuin yksittäisten asiakkaiden kokonaismäärä. Anonyymit asiakkaat eivät sisälly tarkasteltuihin asiakasmääriin. Suurin osa kaikista päihde- ja mielenterveyspalveluja käyttäneistä asiakkaista asioi avopalveluissa. Suurimman yksittäisen osuuden muodostivat mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakkaat, joita oli Kuusikon tasolla 38,9 prosenttia kaikista asiakkaista. Toiseksi suurin osuus, 24,9 prosenttia kaikista asiakkaista oli integroiduissa palveluissa, jotka sisältävät muun muassa perustason terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelut. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärän osuus asiakkaista kuutosien tasolla oli 15,0 prosenttia. Päihdepalvelujen laitoshoidossa oli 3,1 prosenttia ja psykiatrisessa osastohoidossa 5,1 prosenttia asiakkaista Kuusikon tasolla.

Kuvio 1. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osuudet (%) palveluittain vuonna 2018

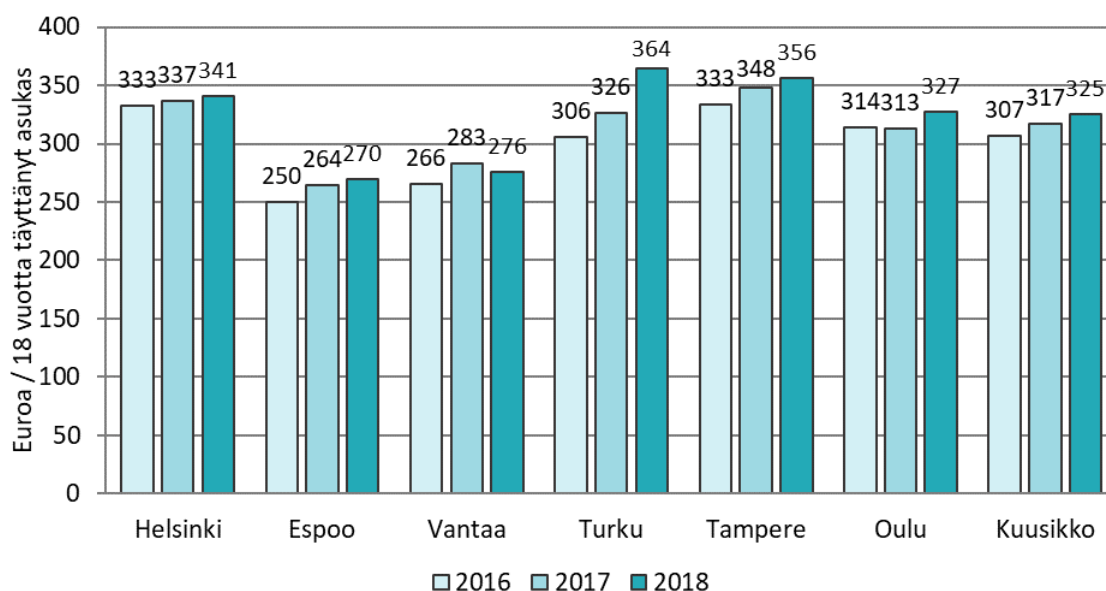
Huom! Asiakasmäärät ovat suuntaa antavia, sillä asiakas kertaalleen -tietoa ei saada. Sama asiakas voi sisältyä usean palvelun asiakasmäärään.

Taulukossa 1. on esitetty päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset sekä niiden jakautuminen integroituihin palveluihin, päihdepalveluihin ja mielenterveyspalveluihin. Kuutoskaupunkien tasolla kokonaiskustannukset vuonna 2018 olivat 474,5 miljoonaa euroa, mikä on 3,9 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset pysyivät edellisvuoden deflatoitujen kustannusten tasolla Vantaalla ja kasvoivat Turussa (+12,8 %), Oulussa (+ 6,1 %), Tampereella (+ 4,0 %), Espoossa (+3,9 %) ja Helsingissä (+1,9 %).

Taulukko 1. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2018 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

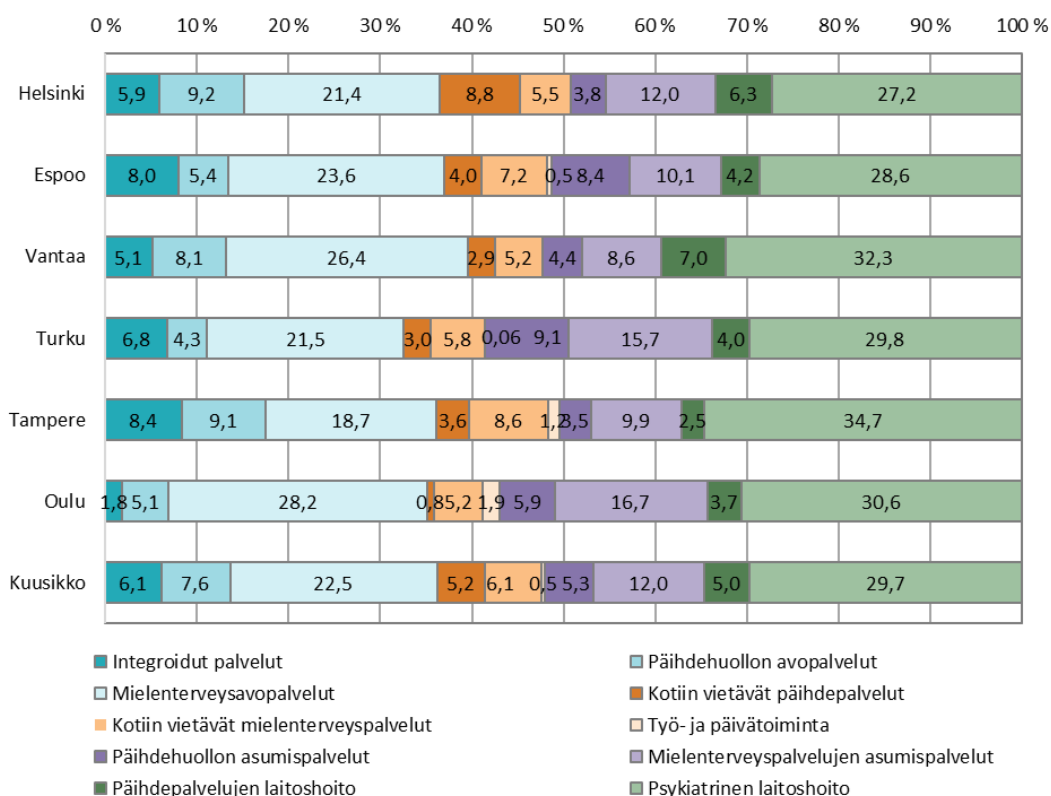
	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. €	184,0	59,2	49,9	59,1	70,3	52,1	474,5
Muutos %, 2017-2018	1,9	3,9	0,0	12,8	4,0	6,1	3,9
joista integroitujen palvelujen kustannukset milj. €	10,9	4,7	2,6	4,0	5,9	0,9	29,0
joista integroitujen palvelujen kustannukset %	5,9	8,0	5,1	6,8	8,4	1,8	6,1
joista päihdepalvelujen kustannukset milj. €	51,7	13,1	11,1	12,0	13,1	8,1	109,1
joista päihdepalvelujen kustannukset %	28,1	22,1	22,3	20,3	18,6	15,5	23,0
joista mielenterveyspalvelujen kustannukset milj. €	121,5	41,3	36,2	43,1	51,4	43,1	336,5
joista mielenterveyspalvelujen kustannukset %	66,0	69,9	72,5	72,9	73,0	82,7	70,9

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 325 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2018 (Kuvio 2.). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut kokonaiskustannukset vaihtelivat Espoon 270 euron ja Tampereen 356 euron välillä. Deflatoidut asukaskohtaiset kustannukset alenivat edellisvuodesta Vantaalla ja kasvoivat muissa kaupungeissa. Verrattuna vuoteen 2016 asukaskohtaiset kustannukset ovat kohonneet kaikissa kaupungeissa.

Kuvio 2. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuosina 2016–2018

Kuvio 3. ilmentää, kuinka päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannuksista noin puolet muodostuu laitoshoidon ja asumispalvelujen järjestämisestä. Psykiatrisen laitoshoidon kulut muodostivat kuutosien tasolla suurimman yksittäisen kustannusosuuden, 29,7 prosenttia kokonaiskustannuksista vuonna 2018. Mielenterveysavopalvelujen osuus Kuusikon tasolla oli 22,5 prosenttia. Kolmanneksi suurin osuus kokonaiskustannuksista muodostuu mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannuksista, joiden osuus on kuutoskaupunkien tasolla 12,0 prosenttia.

Kuvio 3. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten osuudet (%) palveluittain vuonna 2018

Taulukossa 2. on esitetty päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset palveluittain sekä niiden jakautuminen kunnan itse tuottamiin ja ostopalveluna tuotettujen palvelujen kustannuksiin. Kokonaiskustannusten tasolla ostopalvelujen osuus vaihteli Helsingin 39,7 prosentin ja Turun 92,5 prosentin välillä vuonna 2018.

Taulukko 2. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset palveluittain ja kustannusten jakautuminen (%) omiin ja ostopalveluihin vuonna 2018

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset yhteensä, €	183 986 422	59 154 017	49 855 377	59 136 390	70 335 731	52 077 105	474 545 041
Josta omien palvelujen osuus, %	60,3	16,1	20,4	7,5	44,2	38,1	39,2
Josta ostopalvelujen osuus, %	39,7	83,9	79,6	92,5	55,8	61,9	60,8
Integroidut palvelut, €	10 853 219	4 732 510	2 561 954	4 025 369	5 883 430	934 354	28 990 836
Josta omien palvelujen osuus, %	58,6	63,3	55,9	20,7	74,1	100,0	58,3
Josta ostopalvelujen osuus, %	41,4	36,7	44,1	79,3	25,9	0,0	41,7
Avopalvelut, €	56 298 170	17 151 139	17 178 535	15 249 969	19 544 319	17 366 087	142 788 219
Josta omien palvelujen osuus, %	78,3	7,1	19,9	1,3	74,3	64,6	52,3
Josta ostopalvelujen osuus, %	21,7	92,9	80,1	98,7	25,7	35,4	47,7
Kotiin vietävät palvelut, €	26 214 170	6 657 349	4 025 444	5 203 267	8 544 803	3 124 951	53 769 984
Josta omien palvelujen osuus, %	39,5	23,7	50,1	8,7	27,4	53,3	34,2
Josta ostopalvelujen osuus, %	60,5	76,3	49,9	91,3	72,6	46,7	65,8
Työ- ja päivätoiminta, €	.	273 459	..	35 637	866 892	999 338	2 175 326
Josta omien palvelujen osuus, %	.	0,0	.	0,0	0,0	100,0	-
Josta ostopalvelujen osuus, %	.	100,0	.	100,0	100,0	0,0	-
Asumispalvelut, €	29 015 819	10 938 688	6 471 038	14 669 846	9 384 187	11 767 141	82 246 719
Josta omien palvelujen osuus, %	25,4	20,6	24,8	20,3	19,5	29,2	23,7
Josta ostopalvelujen osuus, %	74,6	79,4	75,2	79,7	80,5	70,8	76,3
Laitoshoido, €	59 973 766	19 400 872	19 618 408	19 952 302	26 112 100	17 885 233	162 942 680
Josta omien palvelujen osuus, %	71,4	7,5	8,6	0,0	30,9	9,1	34,1
Josta ostopalvelujen osuus, %	28,6	92,5	91,4	100,0	69,1	90,9	65,9

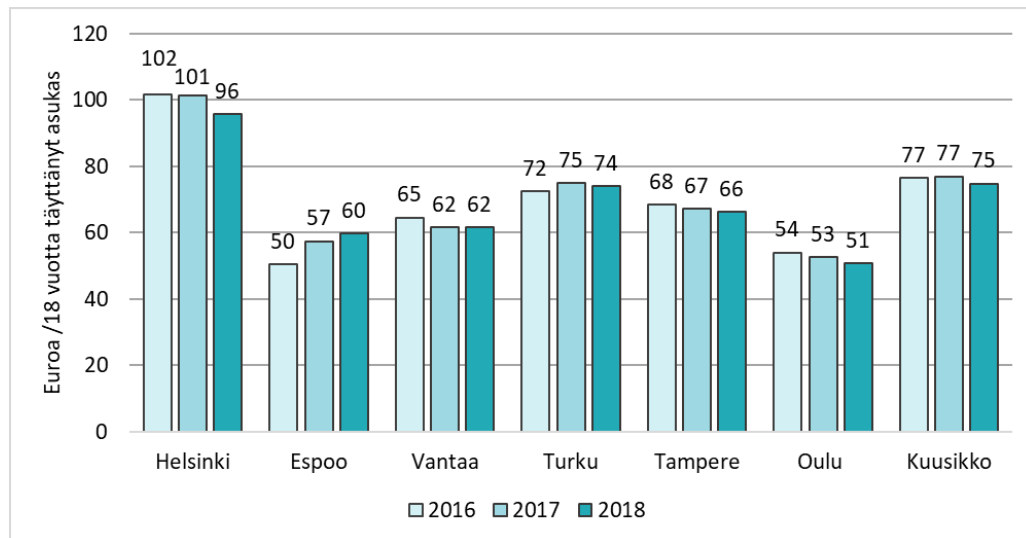
2.2.1 Päihdehuollon kustannukset

Vuonna 2018 päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat kuutoskaupungeissa 109,1 miljoonaa euroa, mikä oli 1,6 prosenttia vähemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2017 (Taulukko 3.). Kustannukset alenivat Helsingissä (-4,8 %), Oulussa (-2,1 %) ja Turussa (-0,2 %) ja kasvoivat Espoossa (+5,8 %), Vantaalla (+2,8 %) ja Tampereella (+0,1 %). Vertailtaessa päihdehuollon kustannuksia ja suoritteita on huomioitava, että kuntien välillä on eroja palvelujen organisoinnissa ja tilastoinnissa.

Taulukko 3. Päihdehuollon kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2017 ja 2018 vuoden 2018 rahan arvossa ja muutos vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2017	54,26	12,36	10,84	12,05	13,07	8,26	110,84
Kustannukset milj. € 2018	51,66	13,08	11,14	12,02	13,09	8,09	109,08
Muutos milj. €, 2017–2018	-2,59	0,71	0,31	-0,02	0,02	-0,18	-1,76
Muutos %, 2017–2018	-4,8	5,8	2,8	-0,2	0,1	-2,1	-1,6

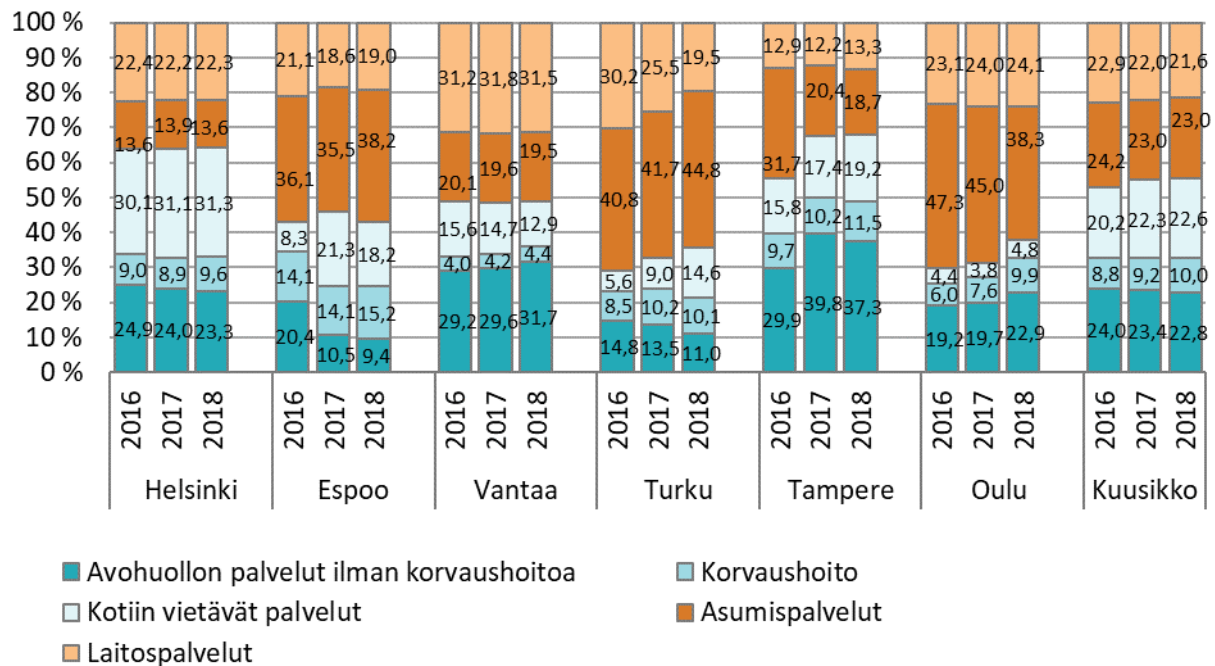
Päihdehuollon kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 75 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2018 (Kuvio 4.). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut päihdehuollon kokonaiskustannukset vaihtelivat Oulun 51 euron ja Helsingin 96 euron välillä. Deflatoidut asukaskohdaiset kustannukset ovat laskeneet vuoteen 2016 verrattuna Helsingissä, Vantaalla, Tampereella ja Oulussa ja nousseet Espoossa ja Turussa.

Kuvio 4. Päihdehuollon deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuosina 2016–2018

Kuviossa 5. on kuvattu kuutoskaupunkien päihdehuollon kustannusrakenne vuosina 2016–2018. Kuusikon tasolla kustannukset jakautuvat melko tasaisesti palveluittain: Kotiin vietävät palvelut ja asumispalvelut muodostavat yhteensä lähes puolet kokonaiskustannuksista. Laitospalvelujen osuus kokonaiskustannuksista Kuusikon tasolla oli 21,6 prosenttia vuonna 2018. Avohuollon palvelut ilman korvaushoitoa kattavat 22,8 prosenttia ja korvaushoito 10,0 prosenttia kokonaiskustannuksista. Kuutoskaupunkien tasolla laitoshoidon, asumispalvelujen ja avopalvelujen (ilman korvaushoitoa) osuus kustannuksista on laskenut suhteessa vuoteen 2016, kun taas korvaushoidon ja kotiin vietävien palvelujen osuus on vastaavassa ajassa kasvanut.

Kaupunkien kesken kustannusten osuuksien jakautumisessa on kuitenkin vaihtelua. Helsingissä kustannukset painottuvat kotiin vietäviin palveluihin ja avohuollon palveluihin. Espoossa asumis- palvelujen osuus kustannuksista ovat keskiarvoa korkeampi, kun taas avopalvelujen osuus on ver- rattain matala, sillä osa avopalveluista luokituu integroituihin palveluihin. Vantaalla suurin osuus päihdehuollon kustannuksista muodostuu avohuollon palvelujen ja laitospalvelujen menoista. Tu- russa lähes puolet kustannuksista koostuu asumispalvelujen järjestämisestä, kun taas avopalvelujen osuus on kuutosten keskiarvoa matalampi. Tampereella päihdehuollon kustannukset painottuvat avohuollon palvelujen järjestämiseen. Oulussa suhteessa suurin osa kustannuksista muodostuu asu- mispalvelujen menoista, tosin osuus on laskenut edellisvuodesta avopalvelujen kustannusten osuu- den kasvaessa johtuen palveluiden painopisteen siirtämisestä kotiin vietäviin palveluihin.

Kuvio 5. Päihdehuollon kustannusten jakautuminen (%) eri palveluihin vuosina 2017 ja 2018

Huom! Vantaan oman korvaushoidon kustannukset sisältyvät avohuollon palveluihin. Vantaan asumispalvelujen kustan- nuksiin ei kuulu ostopalvelujen asunto ensin -periaatteen kustannukset, sillä ne kuuluvat aikuissosiaalityön kustannuksiin. Vantaan korvaushoidon kustannuksissa näkyvät ainoastaan ostopalveluina hankitun korvaushoidon kustannukset. Oma toimintana tuotettua korvaushoitoa ei saa eriteltyä H-klinikan kustannuksista, joten oman tuotannonkorvaus- hoidon kustannukset Vantaan osalta sisältyvät tässä taulukossa "Avohoidon palvelut ilman korvaushoitoa" -kohtaan.

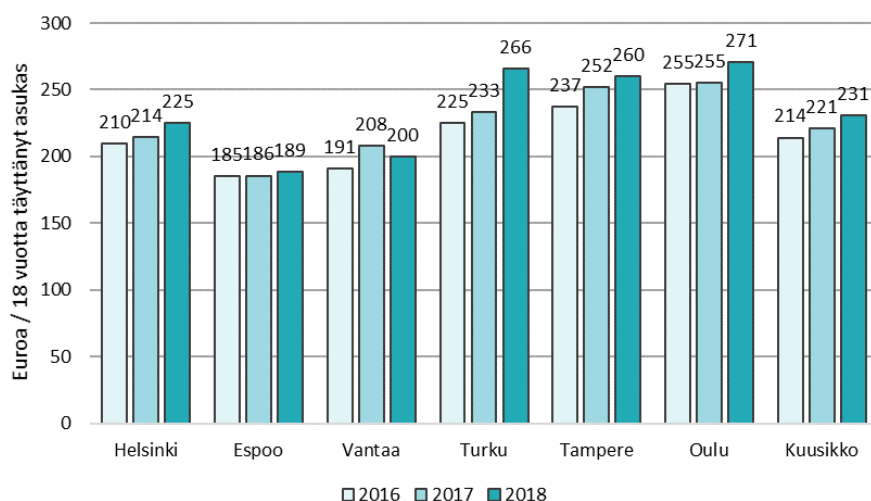
2.2.2 Mielenterveyspalvelujen kustannukset

Kuutoskaupunkien mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset olivat 336,5 miljoonaa euroa vuonna 2018, mikä oli 5,8 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2017 (Tau- lukko 4.). Kustannukset laskivat edellisvuodesta Vantaalla (-1,4 %) ja nousivat Turussa (+15,1 %), Oulussa (+7,4 %), Tampereella (+ 4,8 %), Helsingissä (+5,7 %) ja Espoossa (+3,4 %).

Taulukko 4. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset vuosina 2017 ja 2018 sekä muutos vuodesta 2018

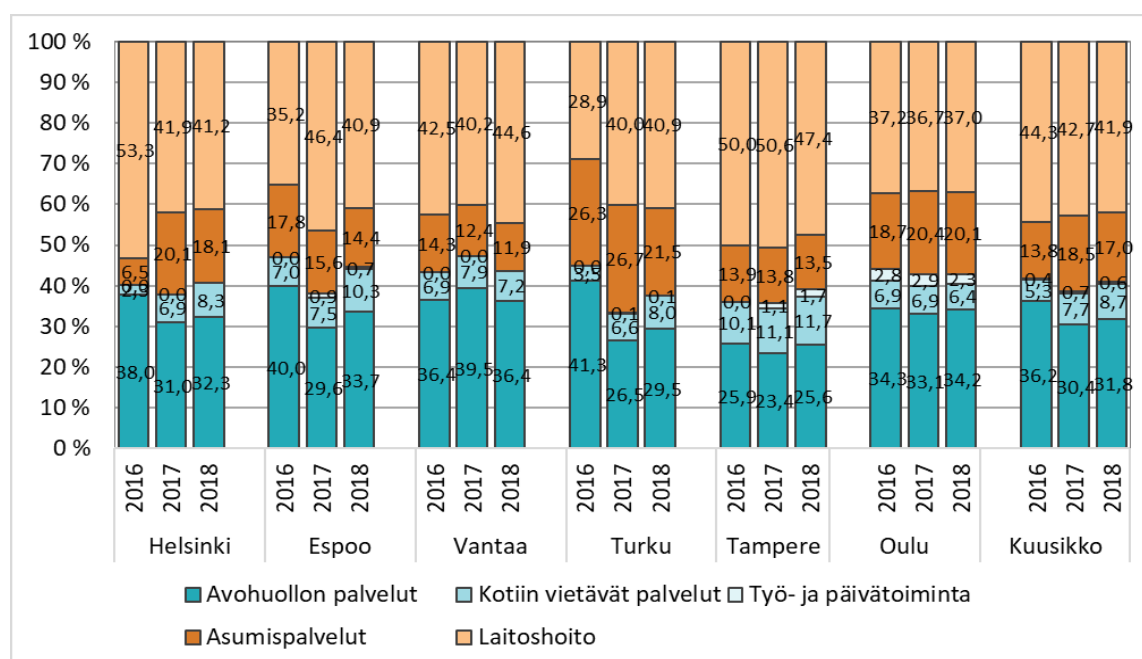
	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2017	114,95	39,98	36,65	37,43	49,02	40,08	318,10
Kustannukset milj. € 2018	121,47	41,35	36,15	43,09	51,37	43,05	336,48
Muutos milj. €, 2017–2018	6,52	1,37	-0,50	5,66	2,35	2,98	18,38
Muutos %, 2017–2018	5,7	3,4	-1,4	15,1	4,8	7,4	5,8

Mielenterveyspalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 231 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2018 (Kuvio 6.). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut kokonaiskustannukset vaihtelivat Espoon 189 euron ja Oulun 271 euron välillä. Deflatoidut asukaskohtaiset kustannukset alenivat edellisvuodesta Vantaalla ja nousivat muissa kaupungeissa. Vuoteen 2016 verrattuna mielenterveyspalvelujen asukaskohtaiset kustannukset ovat kasvaneet kaikissa kaupungeissa.

Kuvio 6. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti vuosina 2016–2018

Mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen palveluittain on kuvattu kuviossa 7. Kaikissa kaupungeissa psykiatrinen laitoshoido muodostaa suurimman osuuden mielenterveyspalvelujen kustannuksista. Toiseksi suurin osuus kustannuksista muodostui mielenterveysavopalvelujen järjestämisestä. Kuutoskaupunkien kustannusrakenteen tasolla laitoshoidon ja avopalvelujen osuus on laskenut suhteessa vuoteen 2016, kun taas asumispalvelujen ja kotiin vietävien palvelujen osuus on vastaavassa ajassa kasvanut.

Kuvio 7. Mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin vuosina 2016–2018

3 INTEGROIDUT PALVELUT

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen integroimisella pyritään pääsemään joko päihde- tai mielenterveysongelman hoitamisesta siihen, että näitä usein yhdessä esiintyviä ongelmia hoidettaisiin kokonaisuutena ja integroituna muuhun terveydenhuoltoon. Tässä luvussa tarkasteltuihin integroituihin palveluihin lukeutuvat ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut, perustason terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuorisoasemat sekä päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito sisältäen avo- ja laitoshoidon. Integroitujen palvelujen asiakasmäärät, suoritteet ja kustannukset eivät kohdistu joko päihde- tai mielenterveyspalveluihin, eikä niitä raportoida muiden päihde- tai mielenterveyspalvelujen yhteydessä.

3.1 Integroitujen palvelujen järjestäminen kunnittain

Helsingin integroitujen palvelujen osalta perustason mielenterveys- ja päihdepalveluihin on sisällytetty terveysasemilla toimivat mielenterveys- ja päihdesairaanhoitajat, opiskeluterveydenhuollon psykiatriset sairaanhoitajat sekä Malmin ja Haartmanin päivystysten psykiatriset ja päihdesairaanhoitajat. Syksyllä 2018 psykiatriset sairaanhoitajat aloittivat työskentelyn myös lastensuojelussa osana lapsiperheiden palvelutarpeen arviointia ja tukea. Varsinaisesta perustasolla toteutettavasta mielenterveys- ja päihdetyöstä (suurimpana ryhmänä terveysasemien lääkärit ja terveydenhoitajat) ei ole saatavilla tietoa.

Ehkäisevän päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset muodostuvat aikuisten ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön yksikön kustannuksista sekä mielenterveys- ja päihdealan järjestöille myönnettyistä avustuksista. Lisäksi integroituihin palveluihin on sisällytetty Nuorisoasema, HIV – positiivisten palvelukeskus ja HUS:n tuottama päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito.

Helsingissä nuorisoasema tuottaa matalalla kynnyksellä palveluja päihteillä, pelaamisella tai lievillä mielenterveyden häiriöillä oireileville 13–23-vuotiaille nuorille ja heidän läheisilleen. Selkeiden psyykkisten häiriöiden tai pitkäkestoisen päihderiippuvuuden kohdalla asiakkaat ohjataan hoitoon esim. psykiatria- ja päihdekeskuksiin tai nuorisopsykiatriaan.

Espoossa mielenterveys- ja päihdepalvelut -palvelualue on osa perustason terveystalouksia. Pääpaino on avopalveluissa. Mielenterveys- ja päihdesairaanhoitajia ja psykologeja on sijoitettu isoimmille terveysasemille, Ison Omenan palvelutorille, nuorten poliklinikka Nupoliin ja mielenterveys- ja päihdepalvelukeskus Emppuun. Tarkoitus on, että henkilöstö tekee integroidusti mielenterveys- ja päihdetyötä. Lääkäripalvelut järjestetään terveysasematoiminnan kautta, osittain ostopalveluna. Perustasolla hoidetaan pääsääntöisesti lieviä ja keskivaikeita mielenterveys- ja päihdeongelmia. Päihdepsykiatrisen erikoissairaanhoidon palvelut ostetaan HUSista. Perustason palveluihin voi hakeutua ilman lähetettä, puhelimitse tai sähköisesti ajan varaamalla. Ison Omenan palvelutorille voi hakeutua myös ilman ajanvarausta.

Vantaalla ehkäisevän päihdetyön yksikkö tuottaa päihdehaittoja ehkäiseviä palveluita kuntalaisille ja kunnan työntekijöille. Toiminta on muun muassa päihdekasvatusta, ehkäisevän päihdetyön toteuttamisen tukea kouluille sekä erilaisten kyselyjen toteuttamista ja materiaalien tuottamista ja jakamista.

Perustason päihde- ja mielenterveystyötä toteutetaan terveysasemilla, missä henkilökunta hoitaa päiväpoliikkiloilla ja ajanvarausvastaanotoilla päihde- ja mielenterveyspotilaita sekä kriisipotilaita. Terveysasemilla toimii psykiatrisia sairaanhoitajia ja päihdehoitajia. Vantaalla terveysasemilla tarjotaan depressiohoitajien vastaanottoa lievää tai keskivaikeaa masennusta sairastaville sekä ahdistuksesta tai paniikkioireista kärsiville aikuisille. Depressiohoitajalle tarvitaan lääkärin ohjaus

omalta terveysasemalta. Lisäksi terveysasemilla järjestetään depressiokouluryhmiä. Masennuksen hoitoon on myös mahdollista saada netti- ja lyhytpsykoterapiaa. Netti- ja lyhytpsykoterapiaan tarvitaan lääkärin lähete tai vaihtoehtoisesti depressiohoitajat ja psykiatriset sairaanhoitajat voivat lähettää nettiterapiaan, jos potilaalla on jo diagnosoitu mielenterveyden ongelma ja puoltava lausunto HUS:n psykologilta. Yhteydenottoon riittää oma tunne tuen tarpeesta. Kolmella terveysasemalla tarjotaan kolmesti viikossa kokemusasiantuntijapalvelua vertaistueksi päihteistä toipumiseen. Neuvolassa tarjotaan neuvolapsykologin palveluja sekä perheohjaajien palveluja.

Matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelupisteen toimintaa kehitettiin ja arvioitiin aktiivisesti vuonna 2018. Toiminta muutettiin loppuvuodesta lähtien ajanvaraukselliseksi. Samalla matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden tarjontaa laajennettiin kolmelle terveysasemalle. Kuntalaiset voivat varata aikoja web-ajanvarauksina ja Miepän puhelinaikana. Palveluun ei tarvita lähetettä. Palvelua tuotetaan yhteistyössä terveysasemapalveluiden, päihdepalveluiden ja HUS Psykiatrian kanssa.

Vantaalla toimii nuorten psykososiaalisia palveluja tarjoava yksikkö Nuppi, jossa työskentelee moniammatillinen tiimi. Nuppi tuottaa matalalla kynnyksellä palveluja 13–21-vuotiaille vantaalaisille ja heidän läheisilleen. Lyhytkestoista neuvontaa ja ohjausta on tarjolla 24 ikävuoteen asti. Vuonna 2018 Nupissa asioi 906 asiakasta ja asiakaskäyntejä oli yhteensä 8128 (sisältää myös alaikäiset asiakkaat). Nuppi palvelee mielenterveyteen, päihteidenkäyttöön, pelaamiseen tai internetin liikakäyttöön liittyvissä ongelmissa. Palveluun hakeutumisen syynä voivat olla myös nuoren huoli läheisen päihteidenkäytöstä tai erilaiset elämänhallinnan ongelmat. Palveluihin pääsee ilman lähetettä.

Vantaalla päihdepsykiatrisen erikoissairaanhoidon tuottaa HUS.

Turussa terveysasemien yhteydessä toimii mielenterveys- ja päihdetiimi (mp-tiimi), jossa työskentelee kolme terveydenhoitajaa ja kolme sosiaaliohjaajaa. Lisäksi mp-tiimiin jalkautuu konsultoiva päihdeterapeutti A-klinikka Oy:ltä. Lisäksi terveysasemien käytettävissä on seitsemän erikoissairaanhoidon konsultoivaa psykiatrista sairaanhoitajaa, joille ohjataan täysi-ikäiset potilaat, joilla on keskivaikea depressio, työ- tai toimintakykyä uhkaava ahdistuneisuushäiriö tai lievä syömishäiriö. Terveysasemilla on tarjolla myös psykologien palveluita ja kriisiryhmiä. Kahdeksan terveyskeskuspsykologin työpanos kohdistuu pääasiassa aikuisasiakkaisiin. Vuoden 2018 lopulla myös kouluterveydenhuollossa on aloitettu psykiatristen sairaanhoitajien konsultaatiot.

Terveysasemien käytettävissä on seitsemän erikoissairaanhoidon konsultoivaa psykiatrista sairaanhoitajaa. Psykiatrian konsultoivalle sairaanhoitajalle ohjataan täysi-ikäiset potilaat, joilla on keskivaikea depressio, työ- tai toimintakykyä uhkaava ahdistuneisuushäiriö tai lievä syömishäiriö. Lisäksi tukena on konsultoiva psykiatri. Lisäksi terveysasemilla toimii 7,5 psykologia jotka tarjoavat avopalvelua pääasiassa aikuisille. Psykologeille ohjaututaan lääkärin tai terveydenhoitajan lähetteellä esimerkiksi elämänkriiseihin liittyvissä tilanteissa tai lievissä ahdistus- ja mielialaoireissa.

Integroituihin palveluihin sisältyvä päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoido kattaa Varsinais-Suomen Sairaanhoitopiiriin alaisuudessa 1.5.2017 alkaen toimivan riippuvuuspsykiatrisen avo- ja osastohoidon sekä opiaattikorvaushoidon erillisellä korvaushoitopoliklinikalla.

Nuorten aikuisten integroituihin päihde- ja mielenterveyspalveluihin sisältyvä Nuorisoasematoiminta hankitaan A-klinikka Oy:n ostopalveluna. Nuorisoasema toimii kuitenkin pitkälti päihdehuollon erityispalveluna, jossa hoito sisältää tukemista riippuvuudessa toipumisessa, ikävaiheen mukaisessa kehityksessä sekä oman elämänhallinnan lisääntymisessä. Nuoren omaiset ovat tiiviisti mukana hoidossa. Myös A-klinikan aikuisten palveluissa (sisältyy raportissa päihdeavopalveluihin) palveluun sisältyy yhtäaikaisen päihde- ja mielenterveysongelman hoito.

Integroitua päihde-mielenterveyspalvelua lastensuojeluperheiden vanhemmille antaa Lastu-tiimi. Lastu-tiimissä työskentelee psykiatrinen sairaanhoitaja, päihdeterapeutti sekä kaksi lastensuojelun perheohjaajaa. Asiakkuudet määrittyvät lastensuojelutyöntekijän tekemän palvelutarpeen kautta (tietoja ei ole tuotu tähän raporttiin, koska asiakkuus on lapsen nimellä).

Turun hyvinvointitoimialalla toimii kaksi työntekijää ennaltaehkäisevän päihde- ja mielenterveys-työn suunnittelijana. Heidän työtehtäviin kuuluu mm. päihdekasvatuksen järjestäminen, Pakka-toimintaan osallistuminen ja järjestöavustusten koordinointi. Järjestöille myönnettyjen avustusten koordinoinnin lisäksi Turun kaupungin hyvinvointitoimiala tekee tila- ym. yhteistyötä järjestöjen kanssa. Järjestöt voivat vuokrata Turun kaupungin hyvinvointitoimialan tiloja käyttöönsä. Järjestölle, jonka toiminta tukee vahvasti sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa, annetaan tila ilman rahallista vastiketta. Tällöin järjestön kanssa tehdään yhteistyösopimus, jossa kuvataan millä tavalla järjestön toiminta tukee täydentää hyvinvointitoimialan omaa toimintaa. Vuonna 2018 järjestöt käyttivät hyvinvointitoimialan tiloja maksutta yli 14 000 tuntia. Järjestöjen kanssa on solmittu myös yhteistyösopimuksia, joihin on sidottu työntekijäpanosta hyvinvointitoimialalta.

Tampereen perusterveydenhuolto (terveysasemat, neuvolat, opiskelijaterveydenhuolto) hoitaa yhdessä sovitun porrasteisuuden mukaisesti lievät ja keskivaikeat mielenterveys- ja päihdeongelmat. Terveysasemilla toimivat mielenterveystiimit (psykiatriset sairaanhoitajat ja psykologit), joille potilaat ohjataan terveysaseman lääkäreiden toimesta. Työskentelymuotoina ovat yksilökäyntien lisäksi ryhmämuotoiset hoidot. Mielenterveystiimit ja perusterveydenhuollon toimijat saavat työhönsä tukea Mielenterveys- ja päihdepalveluiden (MTPP) konsultaatiopsykiatriltä. Lisäksi MTPP:n Päihdekeskuksen päihdesairaanhoitajat jalkautuvat terveysasemille.

Tampereen kaupungin nuorisopsykiatrian poliklinikalta jalkaudutaan yläkouluille. Nuoret ohjautuvat jalkautuvaan tiimiin (psykiatriset sairaanhoitajat ja päihdetyöhön erikoistunut ohjaaja) koulujen oppilashuoltoryhmien kautta. Tiimi tuottaa sekä arviointeja että lyhytkestoisia hoitopaketteja nuorille tiiviissä yhteistyössä koulun muiden toimijoiden kanssa. Tiimi konsultoi tarvittaessa nuorisopsykiatrian lääkäreitä.

Tampereen kaupungin MTPP:n erikoissairaanhoidon psykiatrisia- ja päihdeavopalveluita on integroitu yhteen muodostaen Psykiatria- ja päihdekeskus. Psykiatria- ja päihdekeskuksessa toimii MTPP:n keskitetty lähetetiimi sekä sairaalasta kotiutuvien potilaiden avohoidon järjestävä psykiatrinen kotiutustiimi. Siellä myös koordinoidaan Tampereen ostamat lyhytpsykoterapiajaksot. Psykiatria- ja päihdekeskuksessa toimii myös 13–64-vuotiaille lähetteetön ensiohjausyksikkö Ensio, johon asiakkaat voivat hakeutua arki-aamuisin tai ottaa puhelimitse yhteyttä virka- aikana mielenterveys- ja/tai päihdesyistä. Ensiohjauksessa tehdään hoidon tarpeen arviointi ja potilaat ohjataan tarpeen mukaiseen hoitoon tai heitä autetaan muutaman Ension käynnin turvin. Tärkeää on potilaiden ohjaaminen kolmannen sektorin ja järjestöjen tuen piiriin ja läheisten tuen huomioiminen. Tässä työssä on apuna yksikköön palkattu kokemusasiantuntija. Päihdepsykiatrisia erikoissairaanhoidon osasto- ja poliklinikkapalveluita ostetaan Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä.

Kotiin annettavan tuen ryhmä Konstin toiminta koostuu kahdesta osa-alueesta: yli 65-vuotiaiden kotikatkoista sekä yli 18-vuotiaiden aikuisten mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kotona asumisen tuesta. Konstin moniammatillinen tiimi toimii virka-ajan lisäksi iltaisin ja viikonloppuisin. Konstin asiakkuuteen ei tarvita lähetettä, vaan asiakkaan, omaisen tai yhteistyötahon yhteydenotto riittää, jonka jälkeen Konstista tehdään asiakkaan luokse arviointikäynti palvelun käynnistämiseksi. Konstista tehdään kotikäyntejä, mutta työntekijöiltä saa myös ohjausta ja neuvontaa puhelimitse tai tukea kolmannen sektorin toimintaan tutustumiseen.

Oulussa perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut ovat hyvinvointikeskuksissa integroituna sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Hyvinvointikeskuksissa hoidetaan lieviä ja keskivaikeita mielenterveydenongelmia konsultoiden tarvittaessa omaa avoerikoissairaanhoitoa. Lisäksi mielen-terveystyöhön erikoistuneilla sairaanhoitajilla käy pitkään sairastaneita, jotka tarvitsevat säännöllistä tukea lääkehoidon sekä somaattisten sairauksien seurantaan. Opiskeluterveydenhuollossa on psykiatrinen sairaanhoitaja, terveydenhoitajia ja lääkäreitä.

Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluissa toimii Byströmin nuorten palvelut (ohjaamopalvelut), joka on matalan kynnyksen palvelua alle 30-vuotiaille oululaisille nuorille. Toiminnot kohdistetaan ensisijaisesti asiakasryhmään, joka on muiden palvelujen ulkopuolella, kuten nuoret jotka eivät ole oppilashuollon, opiskeluterveydenhuollon tai työterveyshuollon piirissä. Byströmin nuorten palveluissa on kerran viikossa paikalla myös päihdetyöntekijä tarjoamassa ajanvaraus- ja walk-in aikoja. Oulun kaupungissa toimii yksi asiantuntija, jonka vastuulla on ehkäisevä päihdetyö.

3.2 Integroitujen palvelujen asiakasmäärä ja kustannukset

Integroitujen palvelujen asiakasmäärä oli kuutoskaupunkien tasolla 40 383, mikä oli 1,1 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin (Taulukko 5.). Kuutoskaupunkien tasolla kaikista asiakkaista 92 prosenttia asioi perustason päihde- ja mielenterveyspalveluissa, eli terveysasemien perusterveydenhuoltoon integroiduissa palveluissa. Turussa ja Espoossa perustason palveluita tuotettiin muista poiketen myös ostopalveluna. Integroitujen palvelujen asiakasmäärä nousi edellisvuodesta Oulussa (+32,1 %) ja Turussa (+7,9 %) ja laski Helsingissä (-0,8 %), Espoossa (-4,3 %), Vantaalla (-7,1 %) ja Tampereella (-8,1 %).

Taulukko 5. Integroitujen palvelujen asiakkaat vuonna 2018

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere*	Oulu**	Kuusikko
Aasiakkaat yhteensä	17 753	6 028	3 791	3 242	4 263	5 306	40 383
Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut	16 451	5 430	3 449	2 544	4 066	5 306	37 246
josta oman toiminnan asiakkaat	16 451	5 400	3 449	1 183	4 066	5 306	35 855
josta ostopalvelujen asiakkaat	-	30	-	1361	-	-	1391
Nuorisoasemat	969	415	227	233	-	..	1 844
josta oman toiminnan asiakkaat	969	395	227	-	-	..	1 591
josta ostopalvelujen asiakkaat	-	20	-	233	-	..	253
Päihdepsykiatria	333	183	115	465	197	..	1 293
Asiakkaat yhteensä, muutos 17–18, %	-0,8	-4,3	-7,1	7,9	-8,1	32,1	1,1

*Tampereella nuorisoaseman toiminta on siirtynyt osaksi psykiatria- ja päihdekeskuksen toimintaa ja tiedot raportoidaan sen yhteydessä. **Oulu ei saa erotettua nuorisoasemien tietoja päihdepoliklinikoiden tiedoista, eikä päihdepsykiatriaa psykiatriasta

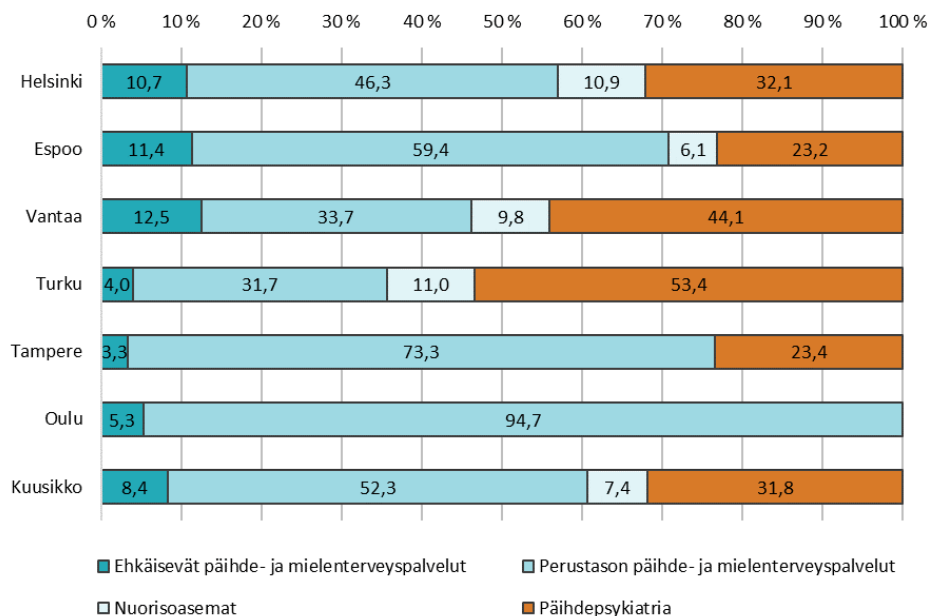
Integroitujen palvelujen kustannukset vuonna 2018 olivat kuutoskaupungeissa yhteensä noin 29 miljoonaa euroa (Taulukko 6.). Kokonaiskustannukset kasvoivat Kuusikon tasolla 6,7 prosenttia vuoden 2017 deflatoiduista kustannuksista. Kustannukset kunnan täysi-ikäistä asukasta kohden vaihtelivat Vantaan 14 euron ja Tampereen 30 euron välillä. Nuorisoasemien kustannukset ovat täysi-ikäisten asiakkaiden kustannusten laskennallinen osuus, sillä täysi-ikäisten asiakkaiden osuutta kustannuksista ei pystytä kunnissa erottelemään.

Taulukko 6. Integroitujen palvelujen kustannukset vuonna 2018 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere*	Oulu**	Kuusikko
Kustannukset yhteensä	10 853 219	4 732 510	2 561 954	4 025 369	5 883 430	934 354	28 990 836
Ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut	1 161 382	538 081	320 356	160 800	194 351	49 618	2 424 588
Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut	5 026 806	2 810 512	862 284	1 275 283	4 314 446	884 736	15 174 067
Nuorisoasemat	1 179 607	287 639	250 444	441 196	..	..	2 158 886
Päihdepsykiatria	3 485 424	1 096 278	1 128 870	2 148 090	1 374 633	..	9 233 295
€/ 18 vuotta täyttäneestä asukas	20	22	14	25	30	..	20
Kustannukset yhteensä, muutos 17–18, %	-4,5	2,6	7,3	36,2	6,5	24,8	5,1

*Tampereella nuorisoaseman toiminta on siirtynyt osaksi psykiatria- ja päihdekeskuksen toimintaa ja tiedot raportoidaan sen yhteydessä. **Oulun nuorisoaseman tiedot sisältyvät päihdepoliklinikan tietoihin ja päihdepsykiatrian tiedot psykiatriaan, eikä niitä ole mahdollista eritellä.

Kuviossa 8. on kuvattu eri palvelujen kustannusten osuuksia integroitujen palvelujen kokonaiskustannuksista. Kuutoskaupunkien tasolla perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut muodostivat yli puolet kustannuksista. Kaupunkitasolla perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen osuus kustannuksista vaihteli Tampereen 73,3 prosentin ja Turun 31,7 prosentin välillä. Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön osuus kustannuksista vaihteli Vantaan 12,5 prosentin ja Tampereen 3,3 prosentin välillä.

Kuvio 8. Integroitujen palvelujen kustannusten jakautuminen palveluittain vuonna 2018

Huom! Oulun nuorisoaseman tiedot sisältyvät päihdepoliklinikan tietoihin ja päihdepsykiatrian tiedot psykiatriaan, eikä niitä ole mahdollista eritellä. Tampereella nuorisoaseman toiminta on siirtynyt osaksi psykiatria- ja päihdekeskuksen toimintaa ja tiedot raportoidaan sen yhteydessä.

4 AVOPALVELUT

Tässä luvussa tarkasteltavat avopalvelut lukeutuvat joko päihdehuollon tai mielenterveyspalvelujen avohuoltoon. Integroituja avopalveluja ei tässä yhteydessä käsitellä lukuun ottamatta kokonaiskustannuksia, joiden yhteydessä raportoidaan kustannukset sekä integroitujen palvelujen kanssa, että ilman. Luvussa tarkasteltavat päihdehuollon avopalvelut jakautuvat poliklinisiin palveluihin (päihdepoliklinikat, korvaushoito ja päivä kuntoutus) ja muihin avopalveluihin (huumeiden käyttäjien terveysneuvonta, päiväkeskustoiminta ja selviämishoitoasemat). Mielenterveysavopalvelut sisältävät psykiatrisen avohoidon ja psykoterapiat. Psykiatriseen avohuoltoon lukeutuvat poliklinikkakäynnit, päivystykset, yksilö- ja ryhmäkäynnit, päivä kuntoutus ja -sairaalakäynnit. Päihdepsykiatrinen hoito sisältyy tässä raportissa ainoastaan integroituihin palveluihin, myös avopalvelujen osalta.

4.1 Avopalvelujen järjestäminen kunnittain

Helsingissä psykiatrinen avohoito ja poliklininen päihdehoito tuotetaan alueellisissa psykiatria- ja päihdekeskuksissa: psykiatrisen erikoissairaanhoidon avohoidossa toteutettava tutkimus, hoito ja kuntoutus psykiatrian poliklinikoilla ja päihderiippuvuuksien hoito, avovieroitus ja opioidiriippuvaisten korvaushoito päihdepoliklinikoilla. Korvaushoitoa hankitaan myös ostopalveluna. Korvaushoidon arviointipoliklinikka huolehtii helsinkiläisten opioidikorvaushoitojen koordinoinnista ja on mukana kehittämässä sekä valvomassa ostopalveluna tuotettuja korvaushoitoja.

Päihdeasiakkaiden avokuntoutus ja päivätoiminta sekä psykiatrian ja päihdehoidon täydentävät tai syventävät palvelut koko kaupungille tarjotaan keskitetysti (ml. Poliklinikka). Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta järjestetään päivätoimintakeskuksissa sekä ostopalveluna. Selviämishoitoasema on hallinnollisesti osa psykiatria- ja päihdepalveluita.

Auroran sairaalaan on keskitetty tehostettua psykiatrista avohuotoa sekä vaikeahoitoisten tai potentiaalisesti väkivaltaisten psykiatrinen avohoito. Osa psykiatrian päiväosastohoidosta on muutettu intensiivisen avohoidon työryhmiksi. Vuonna 2018 psykiatria- ja päihdepalveluilla oli 38 psykiatrian päiväosastopaikkaa.

HUS tuottaa helsinkiläisille koko HUS-alueen väestölle alueellisesti keskitetyt erityispalvelut (esim. verkkopsykoterapia sekä syömishäiriö- ja neuropsykiatristen erityispalvelut) ja erikseen sovitut täydentävät seudulliset palvelut (esim. geropsykiatristen potilaiden konsultaatio ja vaativan tason tutkimus ja hoito).

Espoon mielenterveys- ja päihdepalvelut järjestää ehkäiseviä, hoitavia ja kuntouttavia palveluita nuorille ja aikuisille osana kaupungin terveyspalveluja. Espoon terveysasemilla hoidetaan paljon lieviä ja keskivaikeita mielenterveys- ja päihdeongelmia; läheskään kaikki eivät siis ohjaudu hoitoon mielenterveys- ja päihdepalvelujen palvelualueelle.

Espoon mielenterveys- ja päihdepalveluissa kaupungin omien avopalvelujen vastaanottotyön kokonaisuutta kutsutaan MtP-klinikaksi. MtP-klinikka on hajasijoitettu, lähetteitä ei tarvita. MtP-klinikalla on käytössä hoitomalli, jossa asiakas tapaa ensin sairaanhoitajan. Hoitaja tekee yhdessä asiakkaan kanssa hoidontarpeen arvioinnin 1–3:lla tapaamiskerralla ja asiakkaalle laaditaan yksilöllinen hoitosuunnitelma, joka voi sisältää suunnitelman esimerkiksi varhaisesta psykoterapiasta, nettiterapiasta, yksilöllisistä supportiivisista käynneistä ja / tai hoidollisista ryhmistä. Työnjako erikoissairaanhoidon kanssa on sovittu; on mahdollista, että asiakkaan hoidon tarve edellyttää siirtymistä erikoissairaanhoidon hoitoon. MtP-klinikalta tuotetaan myös kuntouttavaa tukea ja ohjausta asiakkaan kotiin. Palvelun kesto ja kotikäyntien tiheys arvioidaan asiakkaan palvelutarpeen mukaan yksilöllisesti.

Avopalveluihin kuuluu Sosiaali- ja terveysneuvontapiste Linkki, joka tuottaa palveluja huumeita ja muita päihdyttäviä aineita käyttäville asiakkaille.

Espoo järjestää perusterveydenhuollon tasoisen korvaushoidon kokonaan ostopalveluna. Palvelu kilpailutettiin vuonna 2018. Kaikki alkaneet perustason hoidot on pystytty järjestämään hoitotakuun puitteissa. Korvaushoidossa olevien määrän vuosittainen vaihtelu selittyy hoidon päättymisillä suunnitellusti tai suunnittelemattomasti, paikkakunnan vaihdoilla tai muilla vastaavanlaisilla syillä. Vuonna 2018 perusterveydenhuollon tasolla korvaushoidossa oli 256 asiakasta. Muutama espoolainen korvaushoidon asiakas on myös mukana vuonna 2018 alkaneessa tutkimushankkeessa, jossa testataan uutta, pitkävaikutteisena injektiona annettavaa korvaushoitolääkettä.

Vantaan päihdepalvelujen avohoito tuotetaan pääosin omana palveluna kahdella A-klinikalla ja H-klinikalla. Palvelut sisältävät päivystyksellistä vastaanottoa, yksilö-, perhe- ja ryhmähoitoa sekä opioidikorvaushoitoa. A-klinikkapalveluissa toteutetaan lisäksi kurssimuotoisena intensiivistä avokuntoutusta. Palveluihin voi hakeutua ilman lähetettä ajanvarauksella tai päivystysvastaanottojen kautta. Asiakkaan hoito pohjautuu asiakkaan kanssa yhdessä laadittuun hoitosuunnitelmaan, jota arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti. A-klinikan ajanvarauksessa on käytössä myös sähköinen ajanvaraus- ja neuvontapalvelu.

Vantaa järjestää korvaushoidosta noin puolet omana toimintana ja loput ostopalveluna kilpailuteuissa yksiköissä. Korvaushoidon tarpeen arviointi ja aloitukset toteutetaan pääsääntöisesti omana palveluna H-klinikalla. Pieni osa arvioista ja korvaushoidosta toteutetaan erikoissairaanhoidossa HUS Päihdepsykiatriassa. Korvaushoito aloitetaan hoitotakuun puitteissa.

Huumeidenkäyttäjien terveys- ja sosiaalineuvontapalvelut toteutetaan päivystyksellisesti kahdessa Vinkkari-pisteessä. Vinkkarissa on mahdollista asioida anonymisti. Vantaalaisia palvelee myös Peliklinikka, joka on rahapeliongelmiin, digipelaamiseen ja netin liikakäyttöön erikoistunut palvelukonaisuus. Ostopalveluna hankittiin kolme Avomyllyhoidon kuntoutusjaksoa, jotka suunnattiin ensisijaisesti työssäkäyville.

Vantaalla lievät ja keskivaikeat mielenterveysongelmat hoidetaan terveysasemilla (kuvaus luvussa 3.1). Mikäli perusterveydenhuollosta saatava hoito ei ole riittävä, hoito jatkuu erikoissairaanhoidossa, josta vastaa HUS.

Turussa päihdeavopalveluita on saatavilla A-klinikalta sekä integroiduista palveluista (päihdepsykiatria, Nuorisoasema, MP-tiimi).

Turun kaupunki ostaa A-Klinikka Oy:ltä päihdehuollon avohoidon palveluja yli 25-vuotiaille päihdeongelmaisille ja heidän läheisilleen. A-klinikalle voi hakeutua myös toiminnallisten riippuvuuksien, kuten peli- ja nettiongelmien vuoksi. A-klinikalle voi hakeutua itsenäisesti, ilman lähetteitä ja hoito on maksutonta. Hoidon sisältö rakentuu asiakkaan omien muutostavoitteiden kartoittamisesta ja tukemisesta. Hoito voi sisältää avovieroitusta, päihdearviointeja, yksilö-, pari-, perhe- ja verkostotaapamisia sekä hoidollisia ryhmiä. Päihdehoitotyön moniammatilliseen tiimiin kuuluvat lääkärit, sairaanhoitajat ja sosiaaliterapeutit.

Huumeidenkäyttäjien terveysneuvontapiste Milli kuuluu Turun kaupungin terveystalouteen. Milli on matalan kynnyksen maksuton asioiden paikka ruiskuhuumeita käyttäville. Millissä asioidaan nimimerkillä ja henkilökuntaa sitoo vaitiolovelvollisuus. Millissä voi vaihtaa käytetyt ruiskut ja neulat puhtaisiin, otattaa verinäytteitä ja A- ja B-hepatiittirokotteita, tarkistuttaa pistopaikkojen kunnon, tehdä raskaustestin ja antaa klamydianäytteen sekä laitattaa ehkäisykapselin. Lisäksi Millistä saa ohjausta ja neuvontaa, ehkäisyneuvontaa sekä keskustelutapaa kriisitilanteissa.

Sirkkalan päiväkeskus on osa Turun kaupungin asumis- ja päihdepalveluita. Sirkkalan päiväkeskus on matalan kynnyksen päiväkeskus päihderiippuvaisille henkilöille. Henkilökunta auttaa viranomaisasioiden hoitamisessa, asumiseen liittyvissä kysymyksissä ja on mukana tukemassa ja motivoimassa asiakkaita päihteiden käytön vähentämispyrkimyksissä. Päiväkeskuksessa voi käydä suihkussa ja pesettää pienen määrän vaatepyykinä. Päiväkeskuksessa on tarjolla maksuton ruokailu päivittäin.

Mielenterveysavopalveluita on Turussa tarjolla omalla terveysasemalla ja sairaanhoitopiirissä. Lievät ja keskivaikeat mielenterveysongelmat ja hoitotasapainossa olevien potilaiden lääkehoito hoidetaan terveysasemilla. Terveysasemien käytettävissä on seitsemän erikoissairaanhoidon konsultoitavaa psykiatrista sairaanhoitajaa. Psykiatrian konsultoivalle sairaanhoitajalle ohjataan täysi-ikäiset potilaat, joilla on keskivaikea depressio, työ- tai toimintakykyä uhkaava ahdistuneisuushäiriö tai lievät syömishäiriöt. Lisäksi tukena on konsultoituva psykiatri. Lisäksi terveysasemilla toimii 7,5 psykologia jotka tarjoavat avopalvelua pääasiassa aikuisille. Psykologeille ohjaututaan lääkärin tai terveydenhoitajan läheteellä esim. elämäkriiseihin liittyvissä tilanteissa tai lievissä ahdistus- ja mielialaoireissa.

Vaikeat mielenterveysongelmat hoidetaan Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa. Palveluihin hakeutumiseen tarvitaan lääkärin lähete. Turun kaupungin psykiatrisen erikoissairaanhoidon yksiköt yhdistettiin 1.5.2017 alkaen VSSHP:iin. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon poliklinikoilla toteutetaan erilaisia hoitomuotoja kuten yksilö-, perhe- ja ryhmähoitoja, suoritetaan hoidontarpeen arvioita ja tutkimusjaksoja sekä lyhyt- tai pitkäkestoista psykoterapiaa tai tukea antavia hoitosuhteita, kriisihoitoja, kuntouttavaa hoitoa ja lääkehoitoja. VSSHP hankkii psykoterapiapalveluita myös ostopalveluina.

Tampereen mielenterveys- ja päihdepalveluiden (MTPP) avohoidon palvelut yli 18-vuotiaille koostuvat kymmenestä yksiköstä, joista kolme on oireperusteista psykiatrisen polikliinisen työn keskusta. Psykiatria- ja Päihdekeskus toimii tutkimus- ja diagnostiikka- sekä lyhyt- tai pitkäkestoista psykoterapiaa tarjoavana yksikönä, jossa hoitoaikataavoite on alle puoli vuotta. Erityisprosesseina ovat psykiatriatiimeissä työkyky- ja psykoterapiatarpeen arvioinnit. Päihdekeskuksessa toteutuu lisäksi riippuvuuden arvioinnit (alkoholi-, kannabis-, lääke- ja toiminnalliset riippuvuudet), yksi tiimi vastaa myös korvaushoitojen arvioista. Päihdekeskuksessa hoidetaan lisäksi työnantajan päihdehoitoon ohjaamia potilaita sekä tehdään ajokorttiarvioita rattijuopumuksen uusijoille, ammattikuljettajille ja muissa erityisen vaikeissa tilanteissa. Päihdekeskus toimii Ension arvioinnin jälkeen myös katkaisuhoidon jatkohoitotahona ja sieltä voidaan tuottaa valvotut lääkehoidot. Muut psykiatrian keskuksat keskittyvät mielialahäiriöiden hoitoon (kolme tiimiä) sekä psykoosihoitoihin. Näissä yksiköissä toimii myös päihdehoitaja. Psykiatrian keskuksissa hoito-aika voi olla 1-3 vuotta.

Polikliinisen työn tukena ja avohoidon tehostettuina palveluina toimivat kaksi päiväsairaalaa, intensiiviyksikkö sekä liikkuvan psykiatrian työryhmä, joka työskentelee myös ilta- ja viikonloppuajoina. Erityisyksiköitä ovat lisäksi akuutti-psykiatrian poliklinikka, maahanmuuttajien psykiatrian poliklinikka ja nuorten aikuisten hoitoyksikkö sekä syömishäiriö- ja persoonallisuushäiriöyksiköt. Kaikissa yksiköissä on eri potilasryhmille kehitettyjä hoito-ohjelmia sekä runsaasti ryhmämuotoisia hoitoja.

MTPP:n Psykogeriatrian poliklinikalla tutkitaan ja hoidetaan läheteellä ohjattuja yli 65-vuotiaita vakavasta masennustilasta tai muusta mielialahäiriöstä, myöhäsiän psykoottisesta häiriöstä, sekä muistisairaudesta kärsiviä potilaita. Usein potilailla on psykogeriatrista osaamista vaativia liitännäisoireita tai he vaativat erotusdiagnostista selvittelyä. Polikliinisen hoidon tukena voidaan käyttää myös psykogeriatrian kotikuntoutusta.

Päihdehuollon avohoitopalveluita tuotetaan myös selviämis- ja katkaisuhuitoasemalla. Selviämishoitoa, johon sairaanhoidollista seuranta vaativat alkoholista päihtyneet potilaat ohjautuvat poliisiin, pelastuslaitoksen tai yhteispäivystyksen kautta, tarjotaan Tampereen lisäksi 11:sta sopimus-kunnalle. Katkaisuhuitoasemalla toteutetaan Tamperelaisten 18–64-vuotiaiden alkoholikatkaishuitoarviot, avokatkat sekä siihen liittyvät jälkipolikliniset palvelut. Yksikkö tuottaa myös poliisiin asiakkaille terveydenhuollon arviot ja lääkehoidot poliisilaitoksen poliisin säilöönottotiloihin sekä tutkintavankilaan. Lisäksi päihtyneiden päivätoimintakeskus tarjoaa anonyymipalveluna matalan kynnyksen kohtaamispaikan päihteiden ongelmakäyttäjille.

Huumeiden käyttäjien palveluita tuottaa uudella palvelukokonaisuudella kaksi konsortiota: Helsingin Diakonissalaitos Hoiva Oy ja sekä A-klinikka Oy. Huumehoitopalvelu jakautuu aloitusvaiheen osin anonyymiin palveluun, johon kuuluu terveysneuvonta sekä ruiskujen ja neulojen vaihtotoiminta. Palveluun kuuluu lisäksi tuetun, intensiivisen ja seurantavaiheen hoito. Palvelukokonaisuuteen kuuluu myös korvaushoito. Huumehoidon tulosta ja vaikuttavuutta arvioidaan seuraamalla mm. asiakasmäärän muutosta ja asiakkaiden hoidossa etenemistä sekä PSHP:n psykiatrisen osastohoidon ja yhteispäivystys Acutan käyntien vähenemistä. Hyvistä tuloksista maksetaan palveluntuottajille bonusta ja tavoite tason alittavista tuloksista palveluntuottajille tulee sanktiota.

Oulun kaupungissa perustason palvelut ovat hyvinvointikeskuksissa integroituna sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin (kuvaus luvussa 3.1). Päihdeavohoidon palvelut järjestetään pääosin omana tuotantona. Avohoitoyksiköt ovat Pohjoisen ja Eteläisen alueen avopäihdepalvelut sekä Haukiputaalla toimiva Road. Laitoshoidon järjestetään päihdekliniikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitushoidot sekä korvaushoidon aloitukset. Oululaisia palvelee myös terveysneuvontapiste Vinkki, josta saa terveysneuvontaa, saa puhtaita ruiskuja sekä neuloja, rokotuksia, HIV- ja C-hepatiittitestejä sekä hoidetaan naisten ehkäisyasioita ja tehdään hoitoonohjausta. Oman tuotannon lisäksi Oulun kaupunki ostaa tarvittaessa päihdelaitoskuntoutusta. Ympäri vuorokautinen perhekuntoutus lakkautettiin vuosia sitten ja päihdeperhekuntoutus järjestetään avopalveluna (SHL). Korvaushoidon lääkkeellinen hoito järjestetään pääsääntöisesti kaupungin oman yksikön toimesta. Yhdistyneiden kuntien osalta korvaushoidon lääkejakelu toteutetaan omalla asuinalueella. Vuodesta 2013 alkaen avopalveluissa on toiminut virka-aikaan yhteinen päihde- ja mielenterveyshuollon päivystys.

Mielenterveysavopalveluissa hoidetaan aikuisten ja lasten – sekä nuorten erikoissairaanhoitoa vaativat mielenterveysongelmat. Psykiatristen aluetyöryhmien lisäksi Oulussa toimii ensipsykooseja hoitava akuuttityöryhmä, epävakaa persoonallisuushäiriötä sairastavia potilaita hoitava työryhmä, pitkäaikaipotilaiden lääkehoitoon sitoutumista tukeva avohoitotyöryhmä, liikkuva avohoitotyöryhmä sekä syömishäiriöiden ravitsemuskuntoutusta antava työryhmä ja mielenterveyskeskus Tuiki, jossa tehdään mm. akuuttitilanteiden selvittelyä ja ryhmähoitoja. Erikoissairaanhoidosta järjestetään säännölliset psykiatri- ja hoitajakonsultaatiot hyvinvointikeskuksiin.

4.2 Avopalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset

Taulukossa 7. kuvataan päihde- ja mielenterveysavopalvelujen asiakasmäärä ja kustannukset sekä niiden jakautuminen päihdepalveluihin ja mielenterveyspalveluihin. Palveluiden kokonaisasiakasmäärät ovat suuntaa antavia, sillä asiakasmäärät ovat yhteenlaskettuja summia eri palvelujen asiakkaista ja yksi asiakas saattaa sisältyä lukuihin useampaan kertaan. Näin ollen asiakasmäärät ovat todellisuudessa pienempiä. Päihde- ja mielenterveysavopalvelujen kustannukset ilman integroitujen avopalvelujen kustannuksia olivat kuutoskaupungeissa 142,8 miljoonaa euroa vuonna 2018, mikä oli 7,5 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2017. Avopalvelujen kustannukset laskivat edellisvuodesta Vantaalla ja kasvoivat muissa kaupungeissa. Integroitujen avopalvelujen kustannukset Kuusikon tasolla olivat 24,6 miljoonaa euroa.

Taulukko 7. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakasmäärä ja kustannukset vuonna 2018, asiakasmäärän muutos (%) vuodesta 2017 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakasmäärä* yhteensä	29 440	8 637	10 305	11 890	16 893	10 449	87 614
Päihdepalvelujen asiakkaat	8 073	1 903	3 782	2 817	6 055	1 787	24 417
Päihdepalvelujen asiakkaat, %	27,4	22,0	36,7	23,7	35,8	17,1	27,9
Mielenterveyspalvelujen asiakkaat	21 367	6 734	6 523	9 073	10 838	8 662	63 197
Mielenterveyspalvelujen asiakkaat, %	72,6	78,0	63,3	76,3	64,2	82,9	72,1
Asiakasmäärä yhteensä, muutos 17–18, %	0,8	0,8	1,9	12,8	20,6	-1,1	5,6
Kustannukset yhteensä (sis. integroitu) milj. €	66,1	21,5	19,2	18,1	24,1	18,3	167,4
Josta integroitujen palvelujen** kustannukset, €	9,9	4,4	2,0	2,9	4,5	0,9	24,6
Kustannukset yhteensä (ei sis. integroitu) milj. €	56,3	17,2	17,2	15,2	19,5	17,4	142,8
Päihdepalvelujen kustannukset, €	17,0	3,2	4,0	2,5	6,4	2,7	35,8
Päihdepalvelujen kustannukset, %	30,2	18,7	23,4	16,7	32,7	15,3	25,1
Mielenterveyspalvelujen kustannukset, €	39,3	13,9	13,2	12,7	13,2	14,7	107,0
Mielenterveyspalvelujen kustannukset, %	69,8	81,3	76,6	83,3	67,3	84,7	74,9
Kustannukset yhteensä, muutos 17–18, %	5,3	15,2	-5,3	19,2	8,6	12,0	7,5

*=Asiakkaiden määrä on yhteenlaskettu summa kaikista palvelujen käyttäjistä, ei asiakas kertaalleen –tieto. Sama asiakas voi käyttää monia eri palveluja ja voi olla yhteissummassa useammin kuin kerran. Asiakasmäärästä ei voida erotella integroitujen avopalvelujen asiakkaita. **Integroidut avopalvelut: Ehkäisevä työ, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuorisosemat ja päihdepsykiatrinen avohoito.

4.2.1 Päihdehuollon avopalvelut

Päihdehuollon avopalvelujen kokonaisasiakasmäärä kuutoskaupungeissa oli 24 735, mikä oli 4,8 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna (Taulukko 8.). Avopalvelujen asiakasmäärä kasvoi vuotta aiempaan verrattuna Tampereella (+28,9 %), Vantaalla (+4,7 %) ja Espoossa (+3,5 %), ja laski Turussa (-6,2 %), Helsingissä (-2,7 %) ja Oulussa (-2,7 %) vuonna 2018. Kuutosten tasolla suurin asiakasryhmä ovat päihdepoliklinikan asiakkaat, joiden määrä lisääntyi 7,6 prosenttia edellisvuodesta. Toiseksi suurimman asiakasryhmän muodostavat selviämishoitoaseman asiakkaat, joiden määrä laski kuutosten tasolla 0,4 prosenttia vuoden takaisesta. Kolmanneksi suurimman asiakasryhmän muodostavat huumeiden käyttäjien terveysneuvonnan asiakkaat, vaikka Helsinki ja Tampere eivät saa eriteltyä asiakasmääriä. Terveysneuvonnan asiakasmäärä lisääntyi 1,7 prosenttia edellisvuodesta. Korvaushoidon asiakasmäärä kasvoi kuutosten tasolla tarkastelluista palveluista nopeimmin, 11,3 prosenttia vuodesta 2017. Anonyymit asiakkaat eivät sisälly tarkasteltuihin asiakasmääriin. Turku on Kuusikon kunnista ainoa, jossa päiväkeskustoiminnan asiakkaiden määrä tilastoidaan, vaikka se onkin anonyymia.

Taulukko 8. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärä vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki	17-18 %	Espoo*	17-18 %	Vantaa	17-18 %	Turku**	17-18 %	Tampere	17-18 %	Oulu***	17-18 %	Kuusikko	17-18 %
Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	8 052	-2,7	1 903	3,5	3 774	4,7	2 817	-6,2	6 062	28,9	2 127	-2,7	24 735	4,8
Polikliiniset palvelut yhteensä	6 272	-1,4	267	2,7	2 542	6,2	1 250	-3,0	5 099	34,9	1 807	-4,4	17 237	7,9
Päihdepoliklinikka	4 741	-2,7	11	-67,6	2 179	6,2	966	-10,8	4 601	37,6	1 557	-7,1	14 055	7,6
Korvaushoito	952	1,4	256	13,3	252	10,0	278	36,9	422	21,6	232	12,6	2 392	11,3
Päiväkuntoutus	579	4,7	-	-	111	-0,9	6	100,0	76	-15,6	18	125,0	790	3,1
Muut avopalvelut yhteensä	1 780	-6,8	1 636	3,7	1 232	1,8	1 567	-8,6	963	4,3	320	8,1	7 498	-1,8
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	..	..	997	3,7	1 232	1,8	1 059	-2,0	0	..	320	8,1	3 608	1,7
Päiväkeskustoiminta	..	..	-	-	-	..	200	-47,4	0	..	..	..	200	-47,4
Selviämishoitoasema	1 780	-6,8	639	3,6	-	-	308	4,3	963	4,3	..	..	3 690	-0,4

*Espoon päihdepoliklinikan tiedot sisältyvät perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin. **Turun päiväkeskustoiminta oli suljettuna 8 kk vuonna 2018. ***Oulussa on tehty kirjaamiskäytänteiden muutoksia, joten vuosien 2017 ja 2018 tiedot eivät ole vertailukelpoisia.

Kaupunkien välistä ja sisäistä avopalvelusuoritteiden vertailua vaikeuttaa vaihtelevat palveluiden kirjaamiskäytännöt, jotka saattavat poiketa kuntien välillä, mutta myös kuntien sisällä. Esimerkiksi kahden ohjaajan ohjaamasta kuuden hengen hoitoryhmästä voi eri kunnissa saada suoritteita 6, 12 tai 24. Kirjaamisen käytänteet ovat myös vuosien varrella muuttuneet. Näin ollen suoritteiden määrää on asiakasmäärien tapaan tulkittava suuntaa antavana. Kun korvaushoidon käynnit jätetään tarkastelun ulkopuolelle, tehtiin päihdehuollon avopalveluihin kuutoskaupungeissa 332 092 käyntiä vuonna 2018 (Taulukko 9.). Käyntimäärä laski kuutoskaupunkien tasolla 5,8 prosenttia verrattuna vuoteen 2017. Palveluittain tarkasteluna käyntien määrä kasvoi Kuusikon tasolla huumeiden käyttäjien terveysneuvonnassa ja selviämishoitoasemilla ja väheni muissa palveluissa. Suurin osa käynneistä kuutoskaupungeissa kohdistuu päihdepoliklinikoille, ja toiseksi suurin osa päiväkeskustoimintaan. Kaupunkitasolla osuudet kuitenkin vaihtelevat: Helsingissä suurin osa käynneistä tapahtuu anonyymissä päiväkeskustoiminnassa, kun taas Espoossa, Vantaalla ja Oulussa vastaavaa toimintaa ei ole.

Taulukko 9. Päihdehuollon avopalvelujen käynnit ilman korvaushoitoa vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki	17-18 %	Espoo*	17-18 %	Vantaa	17-18 %	Turku**	17-18 %	Tampere	17-18 %	Oulu	17-18 %	Kuusikko	17-18 %
Avopalvelujen käynnit yhteensä	182 548	-3,8	9 586	25,4	45 768	2,8	19 984	-33,4	54 906	-8,6	19 300	-5,9	332 092	-5,8
Polikliiniset palvelut yhteensä	55 639	-11,1	47	-73,1	38 703	3,1	8 972	-16,5	40 982	-3,2	17 217	-8,7	161 560	-6,2
Päihdepoliklinikka	45 903	-11,2	47	-73,1	35 655	2,9	8 792	-17,5	30 938	1,9	13 707	-24,1	135 042	-7,3
Päiväkuntoutus	9 736	-10,4	-	-	3 048	5,4	180	100,0	10 044	-16,0	3 510	125,0	26 518	-3,1
Muut avopalvelut yhteensä	126 909	-0,3	9 539	27,7	7 065	1,3	11 012	-42,8	13 924	-21,5	2 083	26,4	170 532	-5,4
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	17 276	10,7	6 182	24,6	7 065	1,3	7 420	2,7	0	..	2 083	26,4	40 026	9,9
Päiväkeskustoiminta	106 796	-1,8	-	-	-	-	2 835	-75,1	12 092	-23,7	..	..	121 723	-10,5
Selviämishoitoasema	2 837	-2,1	3 357	33,7	-	-	757	17,2	1 832	..	..	..	8 783	10,8

*Espoon päihdepoliklinikan tiedot sisältyvät perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin. **Turun päiväkeskustoiminta oli suljettuna 8 kk vuonna 2018. ***Oulussa on tehty kirjaamiskäytänteiden muutoksia, joten vuosien 2017 ja 2018 tiedot eivät ole vertailukelpoisia.

Huom! Vantaan osalta on kirjattu suoritteet, ei käyntejä, paitsi terveysneuvonnasta. Taulukko 9. ei sisällä korvaushoidon käyntejä muissa kunnissa paitsi Vantaalla ja Vantaallakin suoritteet. Vantaalla korvaushoidon oman toiminnan suoritteet sisältyvät H-klinikan suoritteisiin. Helsingin osalta terveysneuvonnan käynneissä näkyy vain ostopalveluiden käynnit. Helsingissä terveysneuvontaa toteutetaan omana toimintana päiväkeskuksen yhteydessä eikä käyntitietoja saada eroteltuna.

Päihdehuollon avopalvelujen kokonaiskustannukset olivat kuutoskaupungeissa 35,8 miljoonaa euroa vuonna 2018, mikä oli 1,0 prosenttia vähemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2017 (Taulukko 10.). Helsingin osuus kaikista päihdeavopalvelujen kustannuksista on lähes puolet. Kustannukset laskivat edellisvuodesta Turussa (-11,1 %) ja Helsingissä (-4,7 %) ja nousivat Oulussa (+

17,8 %), Espoossa (+5,5 %), Vantaalla (+9,8 %) ja Tampereella (+ 1,7 %). Kuusikon tasolla päihdeavopalvelujen kustannukset kasvoivat nopeimmin korvaushoidossa, 7,0 prosenttia vuodesta 2017. Korvaushoidon kustannukset laskivat edellisvuodesta ainoastaan Turussa.

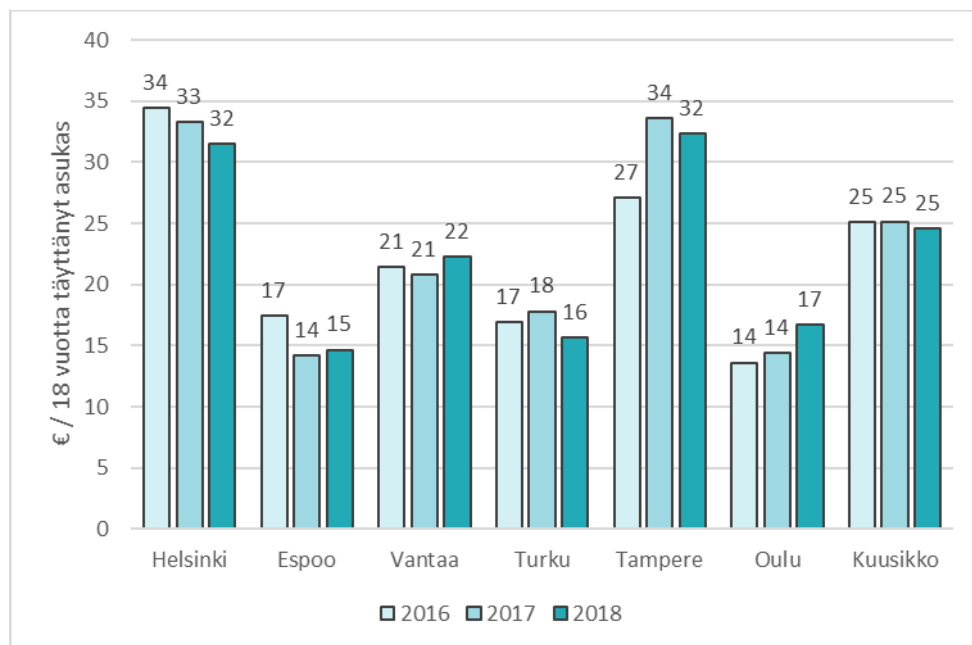
Taulukko 10. Päihdehuollon avopalvelujen kustannukset palveluittain vuonna 2018 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki*	Muutos 17-18 %	Espoo**	Muutos 17-18 %	Vantaa	Muutos 17-18 %	Turku***	Muutos 17-18 %	Tampere	Muutos 17-18 %	Oulu	Muutos 17-18 %	Kuusikko	Muutos 17-18 %
Päihdehuollon avopalvelujen kustannukset yhteensä, €	17 005 107	-4,7	3 215 082	5,5	4 026 391	9,8	2 543 458	-11,1	6 386 925	-2,2	2 656 940	17,8	35 833 903	-1,0
Polikliiniset palvelut yhteensä, €	13 371 681	-1,5	1 989 902	13,5	4 026 391	9,8	2 206 930	-4,5	4 397 745	1,7	2 607 447	17,2	28 600 096	2,7
Päihdepoliklinikka, €	6 651 880	-4,4	5 088	-35,6	3 414 293	9,0	982 018	-8,5	2 416 530	-1,7	1 688 381	5,7	15 158 190	-0,5
Korvaushoito, €	4 958 257	2,4	1 984 814	13,8	492 387	7,7	1 218 960	-1,2	1 500 752	12,5	804 753	28,4	10 959 923	7,0
Päiväkuntoutus, €	1 761 544	-0,7	-	-	119 711	54,9	5 952	114,2	480 463	-9,6	114 313	26,9	2 481 983	0,2
Muut avopalvelut yhteensä, €	3 633 426	-14,7	1 225 180	-5,4	-	-	336 528	-38,9	1 989 180	-9,9	49 493	57,8	7 233 807	-13,3
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta, €	665 416	-56,1	334 745	-9,9	-	-	99 151	-0,6	846 949	-6,7	49 493	57,8	1 995 754	-31,8
Päiväkeskustoiminta, €	1 818 930	6,2	-	-	-	-	57 377	-80,1	396 400	0,8	-	-	2 272 707	-5,1
Selviämishoitosema, €	1 149 080	11,4	890 435	-3,6	-	-	180 000	10,4	745 831	-17,7	-	-	2 965 346	-2,0

*Helsingissä aiemmin terveysneuvontana ostettu HIV-positiivisten palvelukeskus aloitti psykiatria- ja päihdepalvelujen omana toimintana 1.1.2018 ja sen kustannukset ovat nyt integroiduissa palveluissa perustason päihde- ja mielenterveyspalveluissa. **Espoon päihdepoliklinikan tiedot sisältyvät perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin. Vuosien 2017 ja 2018 tiedot eivät ole vertailukelpoisia. ***Turun päiväkeskustoiminta oli suljettuna 8 kk vuonna 2018.

Huom! Vantaalla korvaushoidon kustannuksissa ilmoitetaan ostopalvelujen korvaushoidon kustannukset. Omana toimintana tuotetun korvaushoidon kustannukset sisältyvät H-klinikan kustannuksiin. Samoin terveysneuvonnan kustannukset sisältyvät H-klinikan kustannuksiin. Vantaalla päivä kuntoutukseen sisältyy vain ostopalvelut. Omana toimintana toteutettu päivä kuntoutus sisältyy A-klinikan ja H-klinikan kustannuksiin. Tampereella terveysneuvonnan kustannuksiin sisältyy huume hoidon avopalveluiden aloitusvaiheen kustannukset (anonymiasiakkaat).

Kuviossa 9. on esitetty päihdehuollon avopalvelujen kustannukset suhteutettuna kunnan täysi-ikäistä asukasta kohden. Yli 18-vuotiaaseen väestöön suhteutetut kustannukset olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 25 euroa. Kustannukset vaihtelivat Espoon 15 eurosta Tampereen 32 euroon. Väestöön suhteutetut kustannukset ovat laskeneet vuodesta 2016 Helsingissä, Espoossa ja Turussa ja nousseet muissa kunnissa. Kuusikon keskiarvo on säilynyt kolmen vuoden ajan samana.

Kuvio 9. Päihdehuollon avopalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuosina 2016-2018

Polikliiniset palvelut

Seuraavaksi esitellään tarkemmin päihdehuollon avopalvelujen polikliinisia palveluja kuutoskaupungeissa. Päihdehuollon polikliiniset palvelut – etenkin päihdepoliklinikat ja korvaushoito – muodostavat suurimman kustannusosuuden päihdehuollon avopalveluiden kokonaisuudessa. Polikliinisiin palveluihin lukeutuu lisäksi päiväkuntoutus. Päihdepoliklinikat ovat riippuvuusongelmiin erikoistuneita avohoitopaikkoja. Päihdepoliklinikoiden tietoihin sisältyvät myös A-klinikoiden, H-klinikoiden, Peliklinikoiden ja muiden vastaavien palvelujen tiedot. Taulukossa 11. kuvataan päihdepoliklinikoiden asiakasmääriä vuosina 2014–2018. Kuusikon tasolla asiakasmäärä on lisääntynyt viiden vuoden aikana 17,8 prosenttia.

Taulukko 11. Päihdepoliklinikoiden asiakasmäärä vuosina 2014–2018 sekä muutos (%) vuodesta 2014

	Helsinki	Espoo*	Vantaa	Turku	Tampere**	Oulu	Kuusikko
2014	4 615	1 291	1 789	1 164	1 564	1 511	11 934
2015	4 799	1 103	1 995	1 139	1 615	1 754	12 405
2016	4 689	1 180	1 873	1 154	1 835	1 695	12 426
2017	4 871	34	2 052	1 083	3 344	1 676	13 060
2018	4 741	11	2 179	966	4 601	1 557	14 055
Muutos 2014–2018, %	2,7	-99,1	21,8	-17,0	194,2	3,0	17,8

*Espoossa tilastointitapa muuttui vuonna 2017 ja valtaosa aiemmin päihdehuollon avopalveluiksi luokitelluista palveluista raportoidaan integroiduissa palveluissa. **Tampereella vuoden 2017 asiakasmäärään on otettu mukaan selviämisen ja katkaisuhoidon polikliinisten käyntien asiakkaat. Päihdepoliklinikoiden asiakasmäärä ei ole asiakas kertaalleen – tieto.

Polikliinisten palvelujen kustannukset olivat kuutoskaupungeissa 28,8 miljoonaa euroa vuonna 2018, mikä oli 4,0 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2016 (Taulukko 12.). Kustannukset laskivat vuoden 2016 deflatoituihin kustannuksiin verrattuna Espoossa (-10,2 %) ja Helsingissä (- 5,0 %) ja nousivat Tampereella (+29,9 %), Oulussa (+24,6 %), Vantaalla (10,6 %) ja Turussa (+ 3,0 %).

Taulukko 12. Polikliinisten palvelujen deflatoidut kustannukset (milj. €) vuosina 2016–2018 muutos (%) vuodesta 2016

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2016	14,07	2,22	3,64	2,14	3,52	2,09	27,69
2017	13,57	1,75	3,67	2,31	4,32	2,22	27,85
2018	13,37	1,99	4,03	2,21	4,58	2,61	28,78
Muutos %, 2016–2018	-5,0	-10,2	10,6	3,0	29,9	24,6	4,0

Korvaushoidolla tarkoitetaan opioidiriippuvuuden hoitoa, jossa käytetään lääkkeenä buprenorfiinia tai metadonia. Hoidosta on säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (STM 33/2008). Hoito perustuu hoitosuunnitelmaan, jossa lääkkeen lisäksi määritellään hoidon tavoite, muu lääketieteellinen ja psykososiaalinen hoito sekä seuranta. Korvaushoito kuuluu hoitotakuun piiriin ja sitä toteutetaan päihdehuollossa, erikoissairaanhoidossa, perusterveydenhuollossa tai vankilan terveydenhuollossa. Korvaushoidossa tavoitteena on asiakkaan kuntouttaminen ja päihitteettömyys tai haittojen vähentäminen ja elämänlaadun parantaminen. Hoidolla pyritään vähentämään opioidien laitonta käyttöä, pistämisen myötä veriteitse tarttuvien infektioiden leviämistä, oheiskäyttöä sekä rikollisuutta. Opioidit ovat päihdehuollon huumeasiakkaiden yleisin ongelmapäihde (Nurmi & Rönkä, 2017).

Korvaushoidon asiakkaiden määrä kasvoi kuutoskaupungeissa 35,0 prosenttia verrattuna vuoteen 2014 (Taulukko 13.). Asiakasmäärä kasvoi kaikissa kaupungeissa. Kasvu oli nopeinta Tampereella (+73,0 %). Asiakasmäärät ovat verrattain pieniä, joten muutokset asiakasmäärissä näyttäytyvät pro-

sentuaalisesti suurina. Kuutoskaupunkien tasolla ostopalveluna tuotetuissa palveluissa oli 50,9 prosenttia asiakkaista, mutta kaupunkien välillä on vaihtelua. Esimerkiksi Oulu tuottaa kaikki korvaushoidon palvelut itse, kun taas Espoo järjestää korvaushoidon kokonaan ostopalveluna.

Taulukko 13. Korvaushoidon asiakasmäärä ja ostopalveluissa olleiden asiakkaiden osuus (%) vuosina 2014–2018 sekä muutos vuodesta 2017

	Helsinki	Ostopalvelut, %	Espoo	Ostopalvelut, %	Vantaa	Ostopalvelut, %	Turku	Ostopalvelut, %	Tampere	Ostopalvelut, %	Oulu	Ostopalvelut, %	Kuusikko	Ostopalvelut, %
2014	788	50,6	182	91,8	135	37,8	245	-	244	45,7	178	-	1 772	41,2
2015	829	46,0	188	100,0	175	39,3	251	-	251	47,3	175	-	1 869	40,6
2016	921	41,2	234	100,0	214	39,8	239	-	242	49,6	195	-	2 045	40,1
2017	939	47,9	226	100,0	229	42,0	203	70,4	347	67,1	206	-	2 150	53,1
2018	952	36,8	256	100,0	252	41,9	278	74,8	422	71,6	232	-	2 392	50,9
Muutos 2014-2018, N	164		74		117		33		178		54		620	
Muutos 2014-2018, %	20,8		40,7		86,7		13,5		73,0		30,3		35,0	

Huom! Helsingin tiedot eivät sisällä HUS päihdepsykiatriaa tai HIV-positiivisten palvelukeskusta. Espoon ja Vantaan lukuun ei sisällä erikoissairaanhoidon ja terveysasemien asiakkaat.

4.2.2 Mielenterveysavopalvelut

Mielenterveysavopalveluihin sisältyy psykiatrinen avohoito sekä sellaiset psykoterapia-asiakkaat, joiden psykoterapian kustannuksiin osallistuu kunta. Kelan kuntoutuspsykoterapian asiakkaat eivät sisälly tässä raportoituihin lukuihin. Kuusikossa raportoitua nettiterapiaa järjestää HUS Mielenterveystalo.fi -sivuston kautta. Asiakkaan ei tarvitse asua HUS-alueella, vaan palvelu on valtakunnallisesti käytettävissä. Lisäksi A-klinikkasäätiö on kehittänyt verkkoavusteisen kuntoutusohjelman alikoholin liikakäyttöön, jota voidaan hankkia ostopalveluna.

Kuutoskaupungeissa oli 63 197 mielenterveysavopalvelujen asiakasta vuonna 2018, mikä oli 6,6 prosenttia enemmän kuin vuonna 2017 (Taulukko 14.). Asiakasmäärä lisääntyi kaikissa kaupungeissa. Myös käyntien määrät kasvoivat kaikkialla, ja Kuusikon tasolla kasvua vuoteen 2017 verrattuna oli 10,6 prosenttia. Psykiatrisen avohoidon asiakkaiden määrä laski Espoossa ja Vantaalla ja kasvoi muissa kaupungeissa vuodesta 2017. Psykoterapia-asiakkaiden määrä nousi kuutosien tasolla 20,3 prosenttia vuotta aiemmasta ja kasvua edellisvuoteen oli kaikissa kaupungeissa. Oulu ei saa raportoitua psykoterapia-asiakkaiden määrää ja Espoon ja Vantaan psykoterapia-asiakkaat ovat nettiterapian asiakkaita.

Taulukko 14. Mielenterveysavopalvelujen asiakas- ja käyntimäärät vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Muutos 17-18 %	Espoo	Muutos 17-18 %	Vantaa	Muutos 17-18 %	Turku	Muutos 17-18 %	Tampere	Muutos 17-18 %	Oulu	Muutos 17-18 %	Kuusikko	Muutos 17-18 %
Asiakkaat yhteensä	21 367	2,6	6 734	0,1	6 523	0,5	9 073	20,4	10 838	16,5	8 662	3,3	63 197	6,6
Psykiatrinen avohoito	20 089	2,5	6 293	-1,2	6 101	-1,1	8 748	17,9	10 680	16,6	8 662	3,3	60 573	6,1
Psykoterapiat	1 278	3,1	441	22,2	422	29,8	325	175,4	158	13,7	..	..	2 624	20,3
Joista nettiterapia-asiakkaat	1 112	4,0	441	22,2	422	29,8	..	..	117	..	..	..	2 092	18,3
Käynnit yhteensä	238 020	7,5	65 370	11,9	66 308	0,2	91 569	35,8	86 873	9,5	74 604	6,3	622 744	10,6
Psykiatrinen avohoito	229 111	8,1	64 696	11,8	65 683	-0,1	84 825	25,8	86 318	9,8	74 604	6,3	605 237	9,7
Psykoterapiat	8 909	-6,4	674	24,6	625	30,5	..	..	555	-19,8	..	..	10 763	-4,2

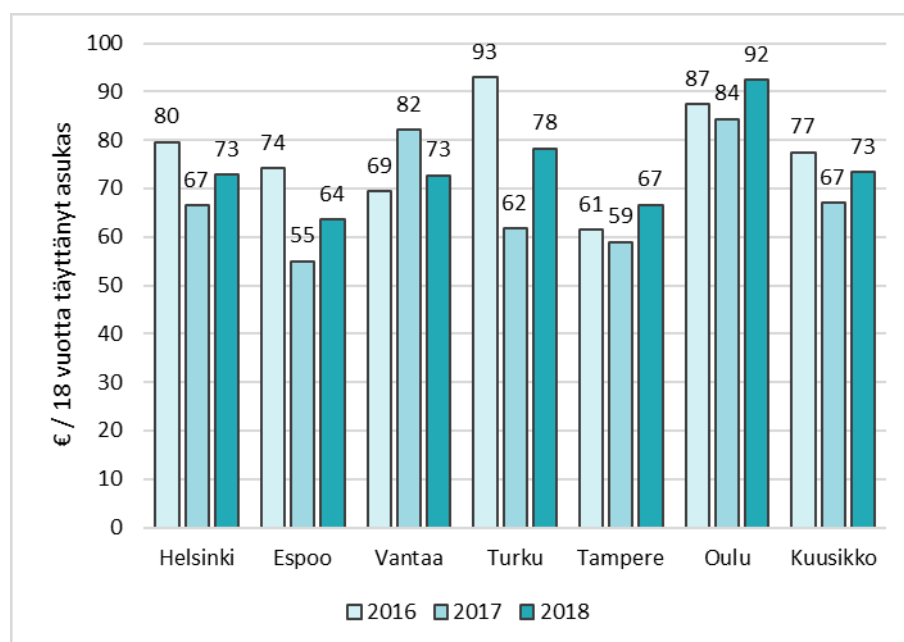
Taulukossa 15. esitetään mielenterveyspalvelujen avopalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin. Avopalvelujen kustannukset olivat kuutoskaupungeissa vajaa 107 miljoonaa euroa vuonna 2018. Kustannukset muodostuivat pääosin psykiatrisen avohoidon järjestämisestä. Psykoterapian osuus on lähes 1,8 miljoonaa euroa eli 1,7 prosenttia avopalvelujen kustannuksista. Psykoterapian kokonaiskustannukset sisältävät ostopalvelopsykoterapian ja HUS:lta ostettavan nettiterapian kustannukset. Vantaan osalta psykoterapian kustannukset ovat pelkästään nettiterapiaa, sillä Vantaalla ei ole tilastoa muiden psykoterapioiden kustannuksista. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset kasvoivat kuutosten tasolla 10,7 prosenttia edellisvuodesta.

Taulukko 15. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset vuonna 2018, miljoonaa euroa ja muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Muutos 17-18 %	Espoo	Muutos 17-18 %	Vantaa	Muutos 17-18 %	Turku	Muutos 17-18 %	Tampere	Muutos 17-18 %	Oulu	Muutos 17-18 %	Kuusikko	Muutos 17-18 %
Avopalvelut yhteensä milj. €	39,29	10,3	13,94	17,7	13,15	-9,1	12,71	27,9	13,16	14,8	14,71	11,0	106,95	10,7
Psykiatrisen avohoidon, milj. €	38,50	10,7	13,75	17,8	12,98	-9,4	12,14	26,3	13,12	15,3	14,71	11,0	105,19	10,7
Psykoterapiat, milj. €	0,79	-8,2	0,19	13,9	0,17	22,1	0,57	75,7	0,04	-52,4	..	..	1,77	11,8

*=Psykoterapiaan sisältyy myös nettiterapia. Espoossa ja Vantaalla ei ole tilastoa psykoterapioiden kustannuksista, vaan kyseessä on pelkästään nettiterapian kustannukset.

Mielenterveysavopalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 73 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2018 (Kuvio 10.). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut kokonaiskustannukset vaihtelivat Espoon 64 euron ja Oulun 92 euron välillä. Deflatoidut asukas-kohtaiset kustannukset laskivat edellisvuodesta Vantaalla ja kohosivat muissa kaupungeissa. Vuoteen 2016 verrattuna asukaskohtaiset kustannukset ovat laskeneet Helsingissä, Espoossa ja Turussa ja kasvaneet Vantaalla, Tampereella ja Oulussa.

Kuvio 10. Mielenterveysavopalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuosina 2016–2018

5 KOTIIN VIETÄVÄT PALVELUT

Tässä luvussa tarkastellaan kotiin vietäviä päihde- ja mielenterveyspalveluja, joiden on tarkoitus tukea asiakkaan itsenäistä asumista ja ehkäistä laitospalvelujen tarvetta. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaisuuteen lukeutuvat tässä raportissa kotikatkaistu- ja kuntoutushoito, liikkuva avohoito sekä tukiasuminen ja tuettu asuminen. Ennen vuotta 2017 tukiasuminen ja tuettu asuminen raportoitiin Kuusikossa asumispalvelujen yhteydessä. Tästä johtuen kotiin vietävien palvelujen ja asumispalvelujen lukuja ei voi suoraan vertailla ennen vuoden 2017 raporttia ilmestyneiden raporttien lukuihin.

5.1 Kotiin vietävien palvelujen järjestäminen kunnittain

Helsingissä osa konsultaatiosta, psykiatrisesta hoidosta ja päihdehoidosta toteutetaan liikkuvana tai kotiin vietävinä palveluna: liikkuva työ asiakkaan ja potilaan elin- ja lähiympäristöön sekä yhteistyökumppaneiden luo on vakiintunut työmuoto psykiatria- ja päihdepalveluissa. Osa liikkuvasta konsultaatiosta, hoidontarpeen arvioinneista ja lyhytinterventioista tuotetaan erillisissä yleispsykiatrian ja päihdehoidon työryhmissä ja osan psykiatrian kotikäynneistä toteutetaan kotikuntoutustyöryhmissä. Myös Auroran sairaalassa on liikkuvan avohoidon työryhmä. Yksityiseltä palveluntuottajalta ostetaan kotikatkokotoimintaa.

Jokainen Y-säätiön ja Helsingin Asuntohankinnan itsenäiseen asumiseen muuttava asiakas saa sosiaaliohjaajan tuen asumiseensa psykiatria- ja päihdepalveluista. Tavoitteena on ennaltaehkäistä asunnottomuutta. Asumista tukee myös sosiaaliohjaajasta, perus- ja sairaanhoitajasta muodostuva kotikuntoutustiimi. Mielenterveysasiakkaiden jälleenvuokrausasumista järjestää Niemikotisäätiö.

Helsingissä tuettuun asumiseen sisältyy asunnottomien solutukiasunnot, tukiasuntoyksikkö, tukikodit, tuettu asuminen hajasijoitetuissa asunnoissa ja varsinainen tuettu asuminen. Mielenterveysasiakkaiden tuettua asumista järjestetään omana toimintana, Niemikotisäätiön järjestämänä ja os-topalveluna.

Espoossa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden arjessa selviytymistä ja itsenäistä asumista tukee mielenterveys- ja päihdeklinikan liikkuva tiimi, jossa työskentelee sairaanhoitaja ja lähihoitajia. Liikkuvan tiimin työskentely muodostuu muun muassa koti-, asiointi- ja verkostokäynneistä sekä puhelinkontakteista. Työ sisältää ohjaamista ja neuvontaa ja tapahtuu virka-aikana. Liikkuvan tiimin työskentely perustuu asiakaskohtaiseen hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Palvelu viedään joko asiakkaan omaan asuntoon tai hajasijoitettuun tukiasuntoon. Palvelu on asiakkaalle maksutonta ja käynnistyy yleensä hoitavan tahon aloitteesta. Keskitetyissä tukiasunnoissa kotikäyntityötä tekevät erikseen siihen tehtävään nimetyt ohjaajat. Lisäksi Espoo ostaa allianssimallilla hankituilta toimijoilta kotiin annettavaa tukea.

Vantaalla omana toimintana tuotettavat kotiin annettavat päihdepalvelut sisältävät kotiin annettavaa vieroitushoitoa ja päihdekuntoutusta. Vuoden 2018 alusta päihdekuntoutujille suunnatut asumisen palvelut ja asunnottomuuden perusteella annettava sosiaalityö ja asumisen tuki keskitettiin Asumispalveluissa sijaitsevaan asunnottomien sosiaalityön yksikköön. Päihdekuntoutujille suunnattua tuettua asumista järjestetään sekä asumisyksiköissä, että etätuettuna tukiasumisena kaupungin omana palveluna. Päihdekuntoutujien tukitaloja oli vuonna 2018 viisi, jotka sijaitsevat eri puolilla Vantaata. Tukitaloista päätettiin luopua vuoden 2019 alussa, koska niiden käyttöaste on ollut liian matala ja asumisen kustannukset ovat nousseet kohtuuttoman suureksi vanhojen omakotitalojen pakollisten remonttien vuoksi. Tukitalojen lisäksi kotiin annettavaa tukea annetaan Y-säätiön omistamiin kumppanuusasuntoihin, joiden määrä vaihtelee vuosittain. Kotiin annettavaa asumisen

tukea hankitaan myös ostopalveluna, asunto voi olla asiakkaan itsensä vuokraama tai palvelutuottajan vuokraama asunto. Ostopalveluna hankittavasta asumisen tuesta päätetään asiakasohjausryhmässä.

Mielenterveyspalvelujen tuettua asumista järjestetään omana toimintana kolmessa asumisyksikössä. Yhteensä asukaspaikkoja yksiköissä on 55. Vuoden 2018 lopussa luovutettiin Veturipolun asumisyksiköstä, jossa oli 16 paikkaa mielenterveyskuntoutujille. Kiinteistössä toimi myös vanhusten palvelutalo. Yksikön toiminta loppuu, koska kiinteistö tullaan purkamaan. Kaupunki järjestää myös palveluohjausta niille mielenterveyskuntoutujille, jotka ovat kotiutumassa vahvemmin tuetusta palvelusta omaan kotiin. Ostopalveluna hankitaan tuettua asumista palveluntuottajan järjestämässä asunnossa sekä tukena asiakkaan omaan kotiin.

Omaan kotiin annettava tuettu asuminen on jaettu neljään tukitasoon tarjottavan palvelun määrän mukaan: kevyt tuki, perustuki, vahva tuki ja erityistason tuki. Erityistason tuki sisältää läkehoidon tuen. Aikuisssosiaalityön asumispalveluiden hankinnassa on painotettu kotona asumista turvaavia palveluita ja tuettua asumista. Kotiin vietävää palvelua on sekä ostettuna että omana toimintana. Tuki on tarkoitettu mielenterveyskuntoutujille tai vastaavaa palvelua tarvitseville.

Turussa kotiin annettavaa tuettua asumista omana palveluna annetaan päihdekuntoutujille kahdessa tukiasuntoyksikössä (51 asuntoa) sekä n. 40:ssä hajautetussa tukiasunnossa. Asunnot omistaa kaupungin vuokrataloyhtiö, joka vuokraa asunnot asiakkaille. Asukasvalinnat tekee sosiaalityön asiakasohjaustiimi asumis- ja päihdepalveluiden yksikössä. Lisäksi tuettua asumista ostetaan kilpailutetuilta asumispalveluntuottajilta (n. puolet ostopalveluna). Ostopalvelun tuottajilta hankitut tukiasunnot ovat pääsääntöisesti välivuokrattuja asuntopulasta johtuen. Tuettua asumista haetaan asumispalveluhakemuksella.

Turussa aloitettiin 1.3.2018 kotivieroituksen pilotointi omana toimintana asumis- ja päihdepalveluiden yksiköstä ikääntyneille alkoholiongelmaisille vaihtoehdoksi laitosvieroitushoitoon hakeutumiselle. Kotivieroitus suunniteltiin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Toiminta jatkui marraskuun 2018 loppuun, eikä saanut jatkoa vuodelle 2019.

Mielenterveyskuntoutujien tuetusta asumisesta valtaosa ostetaan kilpailutetuilta asumispalveluntuottajilta. Mielenterveyskuntoutujille on oma tuetun asumisen yksikkö Orvokki, jossa kaupungin isosta vuokrataloyhtiöstä on vuokrattu mielenterveyskuntoutujille 22 tukiasuntoa. Tukiasuntojen yhteydessä olevissa yhteistiloissa on saatavilla ohjaajataukea sekä järjestön ylläpitämää päivätoimintaa yhteisöllisellä työmallilla. Asiakas ohjautuu palveluun psykiatrisen erikoissairaanhoidon lähetteellä. Päätökset tekee asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikön sosiaalityöntekijä.

Kotiin vietäviä psykiatrisia palveluita järjestetään psykiatrisen erikoissairaanhoidon intensiivisen kotihoidon yksiköstä työikäisille ja vanhuspsykiatrian yksiköstä yli 65-vuotiaille. Tehostetun kotihoidon tarkoitus on tukea psykoosipotilaan kotona selviytymistä niin, että sairaalahoidolta välttään sekä tukea osastolla olevaa potilasta tiiviin tuen avulla kotiutumaan turvallisesti sairaalasta.

Tampereella Mielenterveys- ja päihdepalveluissa (MTPP) toimiva liikkuvan psykiatrian työryhmä (Lipsy) tarjoaa erikoissairaanhoidona tehostettua psykiatrista avohoitoa vaikeasti oireileville potilaille, joiden toimintakyky on heikentynyt. Tavoitteena on turvata potilaiden selviytyminen omassa arjessaan ja antaa tukea itsenäiseen elämään sekä ehkäistä sairaalahoidonjaksoja. Lipsyssä hoito toteutetaan kotikäynteinä työpareittain hoitosuunnitelman mukaisesti. Potilaan voinnin kriisiytyessä voidaan tarjota myös ilta- ja viikonloppukäyntein lyhytkestoisia tehostejaksoja. Myös psykiatrian keskusten poliklinikoilta tehdään tarpeen mukaan kotikäyntejä, etenkin nuorten aikuisten työryhmästä.

MTPP:n Psykogeriatrian kotikuntoutuksessa (erikoissairaanhoidon palvelua yli 65 vuotiaille) tavoitteena on tukea, kannustaa ja motivoida potilasta selviytymään arjessa supportiivisten keskusteluiden ja toiminnallisen kuntoutuksen keinoin. Kotiin annettavan tuen ryhmä Konsti toteuttaa yli 65-vuotiaiden kotikatkot. Kotikatkojen arvioinnit ja lääkitysohjeet tekee selviämisen- ja katkaisuhoidon lääkäri hyödyntäen Video- visit kuvapalvelua.

Tampereen kaupunki on kilpailuttanut kotiin annettavan tuetun asumisen palvelun. Palvelua tarjotaan asiakkaille, jotka tarvitsevat tukea, ohjausta ja neuvontaa asumisessa, arjen hallinnassa ja sosiaaliseen ympäristöön ja hoitoon kiinnittymisessä. Tuetun asumisen myöntämisen kriteerit hyväksyttiin 2018 sosiaali- ja terveyslautakunnassa. Palvelua tuottaa 16 yritystä ja järjestöä. Tukiasumista (tuettu asuminen tukiasunnossa) on omassa tuotannossa 16 paikkainen yksikkö. Valtaosa tukiasumisesta ostetaan ulkoisilta palveluntuottajilta. Tukea tarjotaan asiakkaille itsenäisen asumisen valmiuksien saavuttamiseen tai nykyisen toimintakyvyn ylläpitämiseen.

Päihde- ja mielenterveysasiakkaiden asumispalveluihin siirrettiin vuonna 2018 lasten- ja nuorten palveluista lapsiperheet ja 18 -21 - vuotiaat nuoret aikuiset, jotka eivät ole jälkihuollon palveluiden piirissä.

Päihde- ja mielenterveyspalveluiden asumispalveluita käytetään myös asunnottomuusohjelman toteuttamiseen. Siirtyminen asumispalveluista omaan asuntoon on vaikeutunut soveltuvien asuntojen tarjonnan vähäisyyden vuoksi.

Oulussa liikkuva avohoito tarjoaa tukea niille mielenterveyspotilaille, jotka tarvitsevat kotikäynnin toteutettavaa avohoidon tehostamista. Avohoidon tehostamisella pyritään estämään ja lyhentämään sairaalahoitojaksoja ja tukemaan vaikeaoireisten potilaiden pärjäämistä avohoidossa. Oulun mielenterveyspalveluissa toimivan liikkuvan avohoidon asiakas- ja käyntimäärät on raportoitu avopalveluiden alla, koska työryhmän kustannuksia ei saada eroteltua muusta toiminnasta. Avoerikoissairaanhoidosta ja avopäihdepalveluista tehdyt kotikäynnit raportoidaan myös avohoitopalveluiden alla.

Sosiaalisena kuntoutuksena annettava ohjaajapalvelu tarjoaa mielenterveyskuntoutujille kotiin annettavaa tukea ja ohjausta oman elämän hallintaan sekä asumisen onnistumiseen. Ohjauksen tavoitteena on ylläpitää ja edistää omassa kodissa asuvan asiakkaan kokonaisvaltaista elämänhallintaa. Vuoden 2018 aikana Oulussa laajennettiin ohjaajapalveluiden osuutta sekä mielenterveys- että päihdeasumispalveluissa. Toiminnallisten muutosten myötä lakkautettiin kaksi pitkäaikaisasumisyksikköä. Uutena palveluna aloitettiin intensiivinen ohjaajapalvelu, joka tarjoaa päivittäistä tukea ja ohjausta kotiin. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista. Kotona asumista voidaan tukea sosiaalihuoltolaissa määritellyillä palveluilla tai muilla asiakkaan tarpeen mukaisilla palveluilla. Asumista tukevat palvelut voivat olla arjen tukea ja ohjausta, hoito- ja hoivapalveluja, tukipalveluja, kuten ateriat-, vaatehuolto, hygienia- ja siivouspalveluja tai näiden yhdistelmiä.

5.2 Kotiin vietävien palvelujen asiakasmäärät, suoritteet ja kustannukset

Kuutoskaupunkien kotiin vietävien palveluiden asiakkaista 73,9 prosenttia oli mielenterveyspalvelujen asiakkaita vuonna 2018 (Taulukko 16.). Kaupunkitasolla mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osuus kokonaisasiakasmäärästä vaihteli Vantaan 63,3 prosentin ja Oulun 80,9 prosentin välillä. Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaita oli kuutoskaupungeissa yhteensä 3 865 ja kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaita oli 10 927. Kokonaisasiakasmäärä kasvoi kuutosten tasolla 7,5 prosenttia vuodesta 2017. Asiakasmäärä kasvoi edellisvuodesta muissa kunnissa paitsi Vantaalla.

Taulukko 16. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä	7 263	1 203	774	1 660	3 232	660	14 792
Josta päihdepalvelujen asiakkaat, %	25,7	34,5	36,7	23,6	24,2	19,1	26,1
Josta mielenterveyspalvelujen asiakkaat, %	74,3	65,5	63,3	76,4	75,8	80,9	73,9
Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaat, N	1 868	415	284	391	781	126	3 865
Kotikatkaisuhoidon ja kotikuntoutuksen asiakkaat	81	112	138	57	374	-	762
Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat	1787	303	146	334	407	126	3103
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaat, N	5 395	788	490	1 269	2 451	534	10 927
Liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon asiakkaat	3 846	738	257	1 035	1 592	..	7 468
Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat	1549	50	233	234	859	534	3459
Asiakkaat yhteensä, muutos 17-18, %	16,8	17,9	-43,1	5,6	6,9	15,4	7,5

Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat 53,8 miljoonaa euroa vuonna 2018 (Taulukko 17.). Kustannukset lisääntyivät 9,0 prosenttia vuodesta 2017. Kustannukset laskivat edellisvuodesta ainoastaan Vantaalla, jossa ainoana myös asiakasmäärä aleni. Kuusikon tasolla 45,8 prosenttia kotiin vietävien palvelujen kustannuksista muodostui päihdepalvelujen järjestämisestä ja 54,2 prosenttia mielenterveyspalvelujen järjestämisestä.

Taulukko 17. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2018 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kotiin vietävien palvelujen kustannukset yhteensä, €	26 214 170	6 657 349	4 025 444	5 203 267	8 544 803	3 124 951	53 769 984
josta päihdepalvelujen kustannukset, €	16 150 740	2 381 722	1 432 845	1 752 289	2 517 647	391 029	24 626 271
josta päihdepalvelujen kustannukset, %	61,6	35,8	35,6	33,7	29,5	12,5	45,8
josta mielenterveyspalvelujen kustannukset, €	10 063 430	4 275 627	2 592 599	3 450 978	6 027 156	2 733 922	29 143 712
josta mielenterveyspalvelujen kustannukset, %	38,4	64,2	64,4	66,3	70,5	87,5	54,2
Kustannukset yhteensä, muutos 17-18, %	5,6	18,3	-10,6	45,5	10,6	1,6	9,0

Taulukossa 18. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen kustannukset suhteutettuna asumisvuorokausiin sekä asumisvuorokaudet suhteutettuna asiakasmäärään. Vuorokautta kohden jaetut kustannukset tuki- ja tuetussa asumisessa olivat päihdepalveluissa keskimäärin 32 euroa ja mielenterveyspalveluissa keskimäärin 16 euroa vuonna 2018. Päihdepalveluissa laskennalliset vuorokausihinnat vaihtelivat Oulun 17 euron ja Vantaan 40 euron välillä. Mielenterveyspalvelujen osalta asumisvuorokausiin suhteutetut kustannukset vaihtelivat Helsingin 11 eurosta Vantaan 37 euroon. Laskennallinen asumisjakson pituus päihdepalvelujen tuki- ja tuetussa asumisessa oli kuutosten tasolla 238 vuorokautta ja mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetussa asumisessa 299 vuorokautta vuonna 2018.

Taulukko 18. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen kustannukset vuorokautta kohden ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017 sekä asumisvuorokaudet asiakasta kohden ja muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Muutos 17-18 %	Espoo	Muutos 17-18 %	Vantaa	Muutos 17-18 %	Turku	Muutos 17-18 %	Tampere	Muutos 17-18 %	Oulu	Muutos 17-18 %	Kuusikko	Muutos 17-18 %
Kustannukset vuorokautta kohti														
Päihdepalvelujen tuki- ja tuettu asuminen	33	0,7	..	..	40	-3,4	20	25,3	24	-8,0	17	31,7	32	0,2
Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuettu asuminen	11	18,2	15	-2,7	37	-2,9	21	-4,4	18	-19,3	20	-16,5	16	-2,3
Asumisvuorokausia asiakasta kohti														
Päihdepalvelujen tuki- ja tuettu asuminen	269	-8,0	93	10,2	242	51,1	251	-0,6	212	7,1	179	-0,3	238	-1,2
Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuettu asuminen	342	2,4	331	-6,8	236	2,4	273	-1,9	268	19,6	259	-2,4	299	4,1

5.2.1 Kotiin vietävät päihdepalvelut

Taulukossa 19. kuvataan päihdepalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakkaiden ja asumisvuorokausien määrä vuosina 2016–2018. Kahden vuoden takaiseen verrattuna asiakasmäärä lisääntyi Espoossa, Turussa, Tampereella ja Oulussa ja väheni Vantaalla ja Helsingissä. Asumisvuorokausien määrän kehitys mukailee pääosin asiakasmäärän muutoksia.

Taulukko 19. Päihdepalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2016–2018 sekä muutos (%) vuodesta 2016

	Helsinki	Espoo*	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat							
2016	1 793	128	215	195	266	117	2 714
2017	1 724	328	229	272	378	132	3 063
2018	1 787	303	146	334	407	126	3 103
Muutos 16-18, %	-0,3	136,7	-32,1	71,3	53,0	7,7	14,3
Asumisvuorokaudet							
2016	499 299	27 708	36 817	49 147	57 362	23 218	693 551
2017	505 066	27 781	36 750	68 567	74 847	23 744	736 755
2018	481 502	28 277	35 401	83 670	86 294	22 602	737 746
Muutos 16-18, %	-3,6	2,1	-3,8	70,2	50,4	-2,7	6,4

*Espoo: Vuodesta 2017 alkaen on raportoitu aikuissosiaalityön tuki- ja tuetun asumisen asiakasmäärät. Asumisvuorokausia ei ole kuitenkaan saatu aikuissosiaalityöstä vuosilta 2016–2018, joten vuorokaudet koskevat vain mielenterveys- ja päihdepalvelujen omaa toimintaa.

Kotiin vietävien päihdepalvelujen kustannukset olivat 24,6 miljoonaa euroa kuutoskaupungeissa vuonna 2018, mikä oli 0,6 prosenttia vähemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2017 (Taulukko 20.). Kustannukset laskivat Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla ja nousivat Turussa, Tampereella ja Oulussa. Kustannuksista suurin osa kohdistuu tukiasumiseen ja tuettuun asumiseen.

Taulukko 20. Kotiin vietävien päihdepalvelujen kustannukset sekä niiden jakautuminen (%) omiin ja ostopalveluihin ja kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa*	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kotiin vietävien päihdepalvelujen kustannukset yhteensä, €	16 150 740	2 381 722	1 432 845	1 752 289	2 517 647	391 029	24 626 271
Kotikatkaisuhoidon ja kotikuntoutuksen kustannukset, €	66 272	105 000	-	88 000	434 549	-	693 821
josta oman toiminnan kustannukset, %	-	-	-	100,0	100,0	-	..
josta ostopalvelujen kustannukset, %	100,0	100,0	-	-	-	-	..
Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset, €	16 084 468	2 276 722	1 432 845	1 664 289	2 083 098	391 029	23 932 450
josta oman toiminnan kustannukset, %	28,3	34,4	82,2	17,1	5,9	43,8	29,7
josta ostopalvelujen kustannukset, %	71,7	65,6	17,8	82,9	94,1	56,2	70,3
Kustannukset yhteensä, muutos 17–18, %	-4,2	-9,5	-10,3	60,9	10,5	25,3	-0,6*

*Vantaalla kotikatkaistu- ja kuntoutus siirtyneet omaksi toiminnaksi, kustannukset raportoitu A-klinikan kustannuksissa avopalvelujen yhteydessä.

5.2.2 Kotiin vietävät mielenterveyspalvelut

Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet ovat pääasiassa kasvaneet kuutoskaupungeissa kahden viime vuoden aikana (Taulukko 21.). Kuusikon tasolla asiakasmäärä lisääntyi 21,6 prosenttia ja asumisvuorokausien määrä kasvoi 24,7 prosenttia vuoteen 2016 nähden. Asiakkaiden ja vuorokausien määrä laski ainoastaan Espoossa ja kasvoi muissa kaupungeissa verrattuna kahden vuoden takaiseen. Vuosina 2016–2018 mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen kasvu on ollut nopeinta Turussa.

Taulukko 21. Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2016–2018 sekä muutos (%) vuodesta 2016

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat							
2016	1 331	106	216	135	679	378	2 845
2017	1 528	46	228	182	807	440	3 231
2018	1 549	50	233	234	859	534	3 459
Muutos 16-18, %	16,4	-52,8	7,9	73,3	26,5	41,3	21,6
Asumisvuorokaudet							
2016	429 936	34 270	49 835	36 354	176 143	102 316	828 854
2017	510 215	16 331	52 463	50 620	180 782	116 665	927 076
2018	529 784	16 536	54 885	63 823	230 182	138 236	1 033 446
Muutos 16-18, %	23,2	-51,7	10,1	75,6	30,7	35,1	24,7

Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat kaikkiaan 29,1 miljoonaa euroa kuutoskaupungeissa vuonna 2018, mikä oli 18,7 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2017 (Taulukko 22.). Kustannukset laskivat Vantaalla ja Oulussa ja nousivat muissa kaupungeissa.

Taulukko 22. Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2018 ja niiden jakautuminen (%) omiin ja ostopalveluihin ja kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen kustannukset yhteensä, €	10 063 430	4 275 627	2 592 599	3 450 978	6 027 156	2 733 922	29 143 712
Liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon kustannukset, €	4 240 458	4 026 687	566 193	2 125 980	1 784 589	..	12 743 907
josta oman toiminnan kustannukset, %	99,6	13,6	-	-	100,0	..	..
josta ostopalvelujen kustannukset, %	-	86,4	100,0	100,0	0,0	..	..
Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset, €	5 822 972	248 940	2 026 406	1 324 998	4 242 567	2 733 922	16 399 805
josta oman toiminnan kustannukset, %	27,0	100,0	41,4	6,0	-	54,6	25,8
josta ostopalvelujen kustannukset, %	73,0	-	58,6	94,0	100,0	45,4	74,2
Kustannukset yhteensä, muutos 17–18, %	26,5	42,6	-10,7	38,7	10,6	-1,1	18,7

6 TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA

Työ- ja päivätoiminta on toimintakykyä ylläpitävää toimintaa, jonka tarkoituksena ei ole asiakkaan kuntoutuminen avoimille työmarkkinoille. Tässä yhteydessä raportoidaan muun muassa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden työtoiminta, mielenterveysasiakkaiden päivätoiminta sekä päihdeasiakkaiden päiväkeskuspalvelut, mikäli palvelusta on tehty päätös. Anonyymisti tapahtuva päiväkeskuspalvelu raportoidaan kohdassa päiväkeskustoiminta. Tiedot on kerätty erikseen työtoiminnasta ja päivätoiminnasta.

6.1 Työ- ja päivätoiminnan järjestäminen kunnittain

Helsingissä päihdehuollon päivätoiminta järjestetään omana toimintana. Lisäksi psykiatria- ja päihdepalvelut ostaa mielenterveysasiakkaiden päivä- ja työkeskustoimintaa. Määritelmän mukaisesta ns. päätökseen perustuvasta työ- ja päivätoiminnasta ei ole tietoja saatavilla.

Espoo järjestää päivätoimintaa mielenterveys- ja päihdeasiakkaille yhteistyössä järjestöjen kanssa. Päivätoimintaa ei ole vielä kilpailutettu, sitä järjestävät järjestöt ovat saaneet avustuksia toiminnan tuottamiseen. Tämän lisäksi Espoo ostaa mielenterveysasiakkaille yksilöllisen palvelutarpeen perusteella päivä- ja työtoimintaa. Päivätoiminta ei ole luonteeltaan varsinaisesti avoimille työmarkkinoille kuntouttavaa.

Vantaalla työ- ja päivätoimintaa järjestetään omana toimintana Koisojen työpajalla ja hankitaan ostopalveluna sopimuskumppaneilta sekä suorahankintoina, asiakkaan palvelutarpeen perusteella. Koisojen työpajalle ohjaututaan asumisyksiköistä sosiaaliohjaajan välityksellä. Päivätoiminta on lähtökohtaisesti suunnitelmallista ja mielekäs tekeminen suunnitellaan yhteistyössä asiakkaan kanssa. Koisojen työpajalla vahvistetaan sosiaalista osallisuutta ja arvostetaan jokaisen henkilökohtaisia vahvuuksia. Työpajalla on mahdollista osallistua mm. korjaus, entisöinti ja pienimuotoisiin rakennustöihin ohjattuna, lisäksi tarjolla on erilaisia pihatöitä sekä matonkudontaa.

Tällä hetkellä ostopalveluna hankittavassa työtoiminnassa on tarjolla suorittavia tehtäviä (mm. pakkaustyö) sekä toiminnallisia tehtäviä, esimerkiksi kahvila- ja keittiötehtäviä. Päivätoiminta on erilaista ryhmätoimintaa sisältäen mm. keskusteluja, liikuntaa, yhdessä tekemistä taikka retkiä. Uuden hankinnan puitesopimukset alkavat 1.7.2019. Uudessa hankinnassa etsittiin erityisesti uusia ja innovatiivisia ratkaisuja perinteisen päivä- ja työtoiminnan rinnalle. Lisäksi vahvistettiin nuorille suunnattua valmentavaa toimintaa. Asiakkaille halutaan palveluita, jotka on helppo rätätöidä heidän mielenkiintojensa mukaan kuntoutumista ja omaa toimintakykyä vahvistaen. Kuntouttavaa ja osallisuutta vahvistavaa työtettä painotetaan. Samalla halutaan säilyttää palvelut, jotka ylläpitävät mielekästä päivärytmiä.

Puitesopimuksen mukaisesta palvelusta ei ole vuodelta 2018 käytettävissä luotettavia lukuja, koska samalta kustannuspaikalta maksetaan myös kotiin vietävää tukea. Kustannuspaikkarakennetta ja seurantaa on korjattu ja vuodelta 2019 tullaan saamaan kustannukset koskien nimenomaan ostettua työ- ja päivätoimintaa. Tässä raportissa olevat kustannukset koskevat Koisojen työpajalla järjestettävää työtoimintaa.

Turussa asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikkö ostaa yksilöllisen palvelutarpeen arvion perusteella työtoimintaa mielenterveyskuntoutujien asumispalveluissa asuville asiakkaille. Hankintaa ei ole erikseen kilpailutettu, koska asiakasmäärä on vähäinen. Työtoimintaa ostetaan valtion mielisairaaloista kotiutetuille asumispalveluasiakkaille. Erilaisten järjestöjen kautta on saatavilla päivätoimintaa arjen ja kädentaitojen sekä sosiaalisen osallisuuden vahvistamiseksi, mutta näistä ei tilastotietoa ole saatavilla.

Tampereella erityisesti päihde - ja mielenterveyskuntoutujille suunnattu päivä- ja työtoiminta on integroitu aiempaan kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluun. Palvelut kilpailutettiin yhdessä työllisyshoidon palveluiden kanssa. Mielenterveys- ja päihdeasiakkaat sijoittuvat lähinnä sosiaaliseen kuntoutukseen. Sosiaalista kuntoutusta toteuttaa seitsemän järjestöä.

Oulussa työtoimintaa järjestetään mielenterveys- ja päihdekuntoutujille Kipinän ja Tsempin toimintakeskuksissa sekä kierrätyskeskuksessa. Lisäksi työtoimintaa järjestetään klubitalo Pölkässä. Mielenterveyskuntoutujille päätöksen päivä- ja työtoiminnasta tekee palveluohjausyksikkö ja päihdeasiakkaille hyvinvointikeskusten aikuis- ja perhesosiaalityön sosiaalityöntekijä. Työtoiminta voi olla esimerkiksi alihankinta-, siivous-, kädentaito-, pyykinhuolto-, puu-, logistiikka-, postinlajittelu- tai lounaskahvilatyöhön liittyviä tehtäviä. Osa työtoiminnasta toteutuu liikkuvana työtoimintana Kipinä-talon ulkopuolella. Palvelun tavoitteena on parantaa asiakkaiden valmiuksia sijoittua avoimille työmarkkinoille, koulutukseen ja tuetun työllistymisen palveluihin. Myös pitkäaikaisille mielenterveys- ja kehitysvamma-asiakkaille tarjoutuu mahdollisuus entistä ammatillisempaan toimintaan. Työtoiminnan muotoja ovat työkokeilu, ryhmämuotoinen kerhotoiminta sekä tuettu työtoiminta.

6.2 Työ- ja päivätoiminnan asiakkaat, suoritteet ja kustannukset

Vaikka työ- ja päivätoimintaa järjestetään kaikissa kuutoskaupungeissa, eivät kaikki kuitenkaan pysty erittelemään tilastoinnissaan kyseisten palveluiden kustannuksia, suoritteita ja asiakkaita muusta toiminnasta. Raportoidut työ- ja päivätoiminnan asiakasmäärät, käyttöpäivät ja kustannukset esitetään taulukossa 23.

Taulukko 23. Työ- ja päivätoiminnan asiakasmäärä, käyttöpäivät ja kustannukset vuonna 2018

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat	.	74	45	10	471	256	856
josta työtoiminnan osuus	.	100,0	100,0	100,0	..	100,0	..
josta päivätoiminnan osuus	.	-	-	-	100,0	-	..
Käyttöpäivät	.	..	1 241	806	28 410	12 872	43 329
josta työtoiminnan osuus	.	..	100,0	100,0	..	99,0	..
josta päivätoiminnan osuus	.	..	-	-	100,0	1,0	..
Kustannukset	.	273 459	..	35 637	866 892	999 338	2 175 326
josta työtoiminnan osuus	.	100,0	..	100,0	..	100,0	..
josta päivätoiminnan osuus	.	0,0	-	-	100,0	-	..

7 ASUMISPALVELUT

Asumispalvelu järjestetään sosiaalihuoltolain (SHL 1301/2014, §21) ja Helsingissä sekä Turussa osittain päihdehuoltolain (PHL 41/1986) mukaan tehostettuna palveluasumisena, palveluasumisena tai tuettuna asumisena. Asunto ensin -periaatteen myötä on syntynyt uudenlaisia asunnottomille tarkoitettuja asumispalveluja, joista osa on tuettua asumista asumisyksiköissä ja osa tukiasumista hajasijoitetuissa asunnoissa tai soluissa. Tukiasumisen palvelua voidaan myöntää myös omaan kotiin. Periaatteena on se, että asumispalveluiden piiriin pääseminen ei edellytä asiakkaalta raittiutta, vaan kuntoutus alkaa vasta asunnon saannin jälkeen. Asiakkaan oikeudet ja asema määräytyvät sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) mukaan. Kunnalla on velvollisuus järjestää myös mielenterveysongelmaisten tarvitsemat asumispalvelut. Niitä voivat olla palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen ja kevyempi tuettu asuminen.

Asiakkaan omaan kotiin vietävät palvelut ovat ensisijaisia suhteessa niihin palveluihin, jotka edellyttävät asukkaan muuttamista. Asumispalvelujen sisältöä kuvataan tarkemmin tiedonkeruun määritelmässä (Liite 1). Tässä luvussa tarkasteluihin asumispalveluihin sisältyvät palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Tuettu ja tukiasuminen raportoidaan luvussa kotiin vietävien palvelujen yhteydessä.

7.1 Asumispalvelujen järjestäminen kunnittain

Helsingissä psykiatria- ja päihdepalvelut järjestää mielenterveysasiakkaiden, päihdehuollon ja asunnottomien asumispalveluja. Asumispalveluihin hakeudutaan SAS – arvion kautta. Psykiatria- ja päihdepalvelut vastaa myös asunnottomien arviointi- ja sijoitustyöstä sekä asumispalveluihin liittyvästä lähi- ja sosiaalityöstä. Omassa toiminnassa on myös psykiatrian asumiskuntoutusta ja perhehoitoa. Psykiatriseen perhehoitoon ei sijoiteta enää uusia asukkaita.

Palveluasumista järjestetään ostopalveluna asunnottomille ja mielenterveysasiakkaille. Mielenterveysasiakkaiden tehostettua palveluasumista järjestetään omana toimintana, Niemikotisäätien järjestämänä ja ostopalveluna. Päihdehuollon asumispalveluja järjestetään omana toimintana ja ostopalveluna. Asunnottomien tilapäistä asumista (asumispäivystys ja tilapäinen asuminen) järjestetään omana toimintana Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa. Yöpyjille tarjotaan myös mm. terveydenhuollon ja sosiaalityön palveluja

Espoo järjestää mielenterveys- ja/tai päihdeasiakkaille sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja, joita ovat tilapäinen majoitus, tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Asumispalvelut on kilpailutettu vuonna 2015. Uudet sopimukset palveluntuottajien kanssa astuivat voimaan valitusten vuoksi kuitenkin vasta vuonna 2018. Uuden kilpailutuksen valmistelu aloitettiin syksyllä 2018. Päätökset asukasvalinnoista tehdään mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasohjauksessa keskitetysti. Tarkoitus on järjestää palvelut mahdollisimman monelle asiakkaalle Espoon alueelta, mutta palveluja ostetaan myös muissa kunnissa sijaitsevista yksiköistä. Asunnottomien päihteitä käyttävien tilapäismajoitus järjestetään omana toimintana Olarinluoman vastaanottokodissa. Suurin osa, lähes 80 prosenttia, asumispalveluista järjestetään ostopalveluna.

Vantaalla päihdepalvelujen asumispalvelut ovat suurelta osin palveluasumistyyppistä päivittäin tai ympärivuorokautisesti tuettua määräaikaista asumista, josta kuntoutumisen myötä siirrytään itsenäisempään asumiseen. Tästä erotuksena vuonna 2013 rakennettu Pähkinärinteen asumispalveluyksikkö, joka on suunnattu sekä päihde- että mielenterveyskuntoutujille ja jossa asuminen on tarvittaessa pysyvää. Ostopalveluina hankitaan tuettua asumista sekä vahvasti tuettua palveluasumista. Ostopalvelujen osuus oli vuonna 2018 noin 25 prosenttia.

Päihdekuntoutujien tilapäinen asuminen ja kriisiasuminen järjestetään Koisorannan palvelukeskuksessa, jossa on 20 asiakaspaikkaa asumispäivystyksessä. Asumispäivystykseen ei tarvitse lähetettä, asiakaspaikat täytetään tulojärjestyksessä. Asumispäivystyksestä asiakkaat siirtyvät matalalla kynnyksellä yleensä Arvi-yhteisöön, joka on 11-paikkainen arviointi- ja selvittely-yksikkö.

Mielenterveyskuntoutujat, jotka tarvitsevat vahvaa ja pidempiaikaista tukea asumiseensa, tulevat asumispalveluiden asiakkaiksi. Vantaan kaupungin aikuisten ja perheiden sosiaalipalvelut ostavat mielenterveyskuntoutujille asumispalveluita pääosin yksityisiltä palveluntuottajilta. Valtaosa asiakkailla ostettavista palveluista hankitaan keskitetysti asumispalvelujen toimintayksiköstä. Ostopalveluna hankitaan tehostettua palveluasumista ja palveluasumista. Palvelutarpeen arvioinnin tukena käytetään lyhytaikaista arvioivaa asumista, jota ostetaan palveluasumista tuottavilta sopimuskumppaneilta. Näin asiakkaalle löydetään hänelle sopivin tukimuoto. Aikuissosiaalityön asumispalveluiden hankinnassa on painotettu kotona asumista turvaavia palveluita, kuntouttavaa työtettä kaikissa palveluissa ja tuettua asumista.

Kilpailutus vuonna 2014 alensi hintoja jonkin verran, mutta uusien asiakkaiden määrä on kasvanut. Samalla palveluvalikko laajentui ja palvelutuotteita etenkin tuettuun asumiseen tuli lisää. Asiakasmäärien kasvaessa palveluasumisen asiakasmäärät ovat pysyneet noin 150 asiakkaassa ja tuetun asumisen määrä on kasvanut. Kohtuuhintaisten asuntojen vähäisyys vaikeuttaa asiakkaiden siirtymistä palveluasumisesta tai asumisyksiköstä omaan kotiin. Viimeisen muutaman vuoden aikana eteenpäin pääsyä on helpottanut yhteistyö kahden asuntoja vuokraavan yhteistyökumppanin kanssa. Asiakkaat saavat asunnon vuokrasopimuksen omalle nimelle ja kaupungin palveluohjaajat ovat vieneet ohjauksen sinne. Asiakkaiden asuminen kyseisissä asunnoissa jatkuu tuen tarpeen päätyttyä. Vuonna 2018 kilpailutettiin palvelut uudelleen. Uutena tuotteena hankittiin tehostettua palveluasumista päihteiden käyttäjille. Puitesopimus astui voimaan 1.1.2019.

Turussa päihdehuollon asumispalveluista noin puolet tuotetaan kaupungin omana toimintana. Orikedon palvelukeskus aloitti toiminnan elokuussa 2015 yhdistäen kaksi lopetettavaa yksikköä yhdeksi palveluasumisen (51 paikkaa) ja tehostetun palveluasumisen (20 paikkaa) yksiköksi. Lisäksi Sillankorvan ensisuojan tiloissa n. puolet asiakaspaikoista on muutettu palveluasumisen tasoisiksi ”asumiskokeilupaikoiksi” ja toinen puoli toimii edelleen asunnottomien tilapäismajoituksena. Sillankorvan palveluasuminen on luonteeltaan tilapäistä, jona aikana arvioidaan pidempiaikaisen asumispalvelun tarve.

Noin puolet päihdehuollon asumispalveluista ja kaikki mielenterveysasiakkaiden asumispalvelut on ostettu kilpailutetuilta palveluntuottajilta. Asumispalvelupäätökset tehdään keskitetysti asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikössä, jossa sosiaalityöntekijä tai sosiaalihoaja-asumispalvelukoordinaattori -työpari vastaavat asumispalveluhakemusten käsittelystä ja asumispaikan valinnasta. Turun (1.5.2017 alk. sairaanhoitopiirin) psykiatria tekee tiivistä yhteistyötä asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikön kanssa silloin, kun asiakkaalle hankitaan asumispalvelua.

Tampereella mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalveluissa on tarjolla palvelu- ja tehostettua palveluasumista sekä tehostettua palveluasumisen erityishoivaa tarvitseville. Palvelut järjestetään pääsääntöisesti ostopalveluna. Asumispalvelut on kilpailutettu vaikuttavuusperusteisesti, jossa palveluntuottajat ovat antaneet kuntoutuslupauksen. Kaupungilla on omassa tuotannossa asumispäivystyksen yhteydessä 27 palvelu- ja tehostetun palveluasumisen paikkaa. Asumispalveluissa on panostettu kuntoutukseen, jolla pyritään asiakkaiden siirtymiseen kevyempään asumispalveluun. Vuoden 2018 aikana aloitettiin uuden tehostetun ja palveluasumisen kilpailutuksen valmistelu.

Oulussa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelut järjestetään sosiaalihuoltolain (SHL 1301/2014) mukaisina palveluina monituottajamallin mukaisesti. Asumispalveluja järjestetään

henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Perinteisesti erityisryhmien asumistarpeita on lähestytty palveluiden tai palvelutuotannon näkökulmasta. Laitosasumisen vähentymisen myötä tämä on kasvattanut tehostetun palveluasumisen määrää. Oulun kaupungin erityisryhmien asuntopoliittisessa ohjelmassa lähtökohta on ”asunto ensin” -periaate: erityisryhmille pyritään järjestämään asunto, jonka yhteydessä on saatavissa erilaisia, kullekin henkilölle tarpeellisia palveluja. Erityisasumisessa pyritään erottamaan palvelut ja asuminen selvästi toisistaan ja samalla erityisryhmille luodaan edellytykset asua normaaliuden periaatteiden mukaisesti mahdollisimman pitkälle kotona.

Kaupungin omana toimintana järjestetään mielenterveyskuntoutujille kahdessa eri yksikössä lyhytaikaista asumista (Koskivirta ja Färinranta), joissa tavoitteena on asiakkaan asumisen tuen tarpeiden kartoitus, tehostettu palvelutarpeen arviointi. Toiminnassa korostuu asiakkaan kuntoutus. Näillä toiminnoilla sujuvoitetaan psykiatrisesta laitoshoidosta kotiutumista sekä toimitaan myös ”puskurina” sairaalahoitoon joutumisen estämiseksi. Tehostetun palvelutarpeen arviointi on mahdollistanut asiakkaiden siirtymisen omaan asuntoon kotiin suuntautuvien palveluiden turvin.

Asumisarvioyksiköiden asiakkaat tulevat kuntoutusjaksolle pääsääntöisesti suoraan psykiatrian osastohoidosta. Suurin osa (yli 80%) asiakkaista ohjautuu ohjaajapalveluiden turvin omaan kotiin. Oulun kaupunki hankkii monituottajamallin mukaisesti suurimman osan pitempi aikaisista mielenterveyskuntoutujien asumispalveluista kilpailutuksen perusteella useilta yksityisiltä palveluntuottajilta.

Vuonna 2018 lakkautettiin omassa toiminnassa mielenterveyskuntoutujien Allimarian asumiskuntoutusyksikkö. Färinrannan palveluasumisyksikkö muuttui toiminnaltaan lyhytaikaiseksi asumiskuntoutusyksiköksi. Toiminnallisten muutosten myötä kotiin annettavia palveluita resursoitiin sosiaalisen kuntoutuksen ohjaajapalveluihin sekä mielenterveys- että päihdeasumispalveluissa. Uutena palveluna aloitettiin Intensiivinen ohjaajapalvelu, joka tarjoaa päivittäistä tukea ja ohjausta kotiin viikon jokaisena päivänä aamusta iltaan asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti. Mielenterveys- ja päihdeasiakkaita sosiaalisen kuntoutuksen ohjaajapalveluissa on noin 370. Lisäksi sosiaalisena kuntoutuksena toteutuu avustajapalvelu, jolla helpotetaan asiakkaan lähtemistä kodin ulkopuolelle kuten esimerkiksi liikuntapalveluihin ja kauppa-asiointeihin. Palvelurakennemuutoksen myötä asiakkaat asuvat enemmän omissa asunnoissa kerrostaloissa.

Vuonna 2018 lakkautettiin päihdekuntoutujien pitkäaikaista asumisen palvelua tarjoava Timosen koti omassa toiminnassa. Päihdekuntoutujille on hankittu ostopalveluna puitesopimuskumppaneilta pitkäaikaista palveluasumista sekä tehostettua palveluasumista. Päihdeasiakkaille tuotetaan ensisuojatyyppistä tilapäistä asumisen palvelua (Kenttätie). Kenttätien toimintamallia on kehitetty edesauttamaan ja tukemaan päihdeasiakkaiden siirtymistä itsenäiseen asumiseen ja normaaliin asuntokantaan. Syksystä 2018 lähtien yksikössä on työskennellyt viikoittain psykiatrinen sairaanhoitaja ja lisäksi asiakkaille on ollut tarjolla maksuton lounas aamupalan lisäksi joulukuun 2018 alusta lähtien.

7.2 Asumispalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset

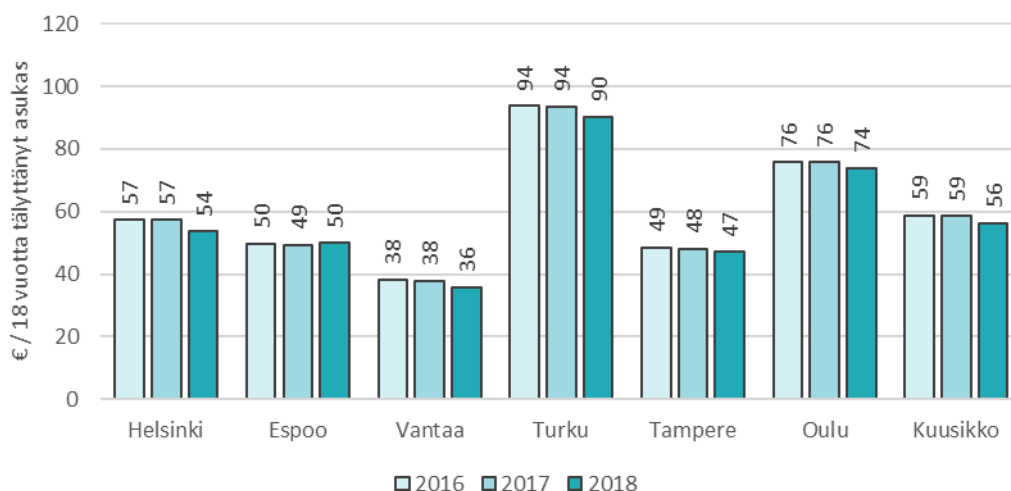
Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset olivat kuutoskaupungeissa 82,2 miljoonaa euroa vuonna 2018, mikä oli 2,65 prosenttia vähemmän kuin deflatoidut kustannukset edellisvuonna (Taulukko 24.). Asumispalvelujen kokonaiskustannukset kasvoivat vuoden takaisesta Espoossa (+3,0 %) ja laskivat Helsingissä (-5,5 %), Vantaalla (-3,0 %), Turussa (-2,4 %), Oulussa (-1,1 %) ja Tampereella (-0,5 %).

Taulukko 24. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2017 ja 2018 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2017	30,69	10,62	6,67	15,03	9,37	11,90	84,29
2018	29,02	10,94	6,47	14,67	9,32	11,77	82,18
Muutos milj. €, 2017–2018	-1,68	0,32	-0,20	-0,36	-0,05	-0,14	-2,11
Muutos %, 2017–2018	-5,5	3,0	-3,0	-2,4	-0,5	-1,1	-2,5

Kuviossa 11. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannusten kehitystä suhteessa täysi-ikäiseen väestöön vuosina 2016–2018. Asumispalvelujen järjestäminen maksoi keskimäärin 56 euroa kuutoskaupungin 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuonna 2018. Asukaskohtaiset kustannukset vaihtelivat Vantaan 36 euron ja Turun 90 euron välillä vuonna 2018. Asukaskohtaiset kustannukset säilyivät Espoossa samalla tasolla ja laskivat muissa kuutoskaupungeissa verrattuna vuoteen 2016.

Kuvio 11. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuosina 2016–2018

7.2.1 Päihdehuollon asumispalvelut

Päihdehuollon asumispalveluissa on tavoitteena luoda kokonaisuus, jossa eri vaiheissa oleville asiakkaille pystytään tarjoamaan kuntoutumista tukeva asumismuoto. Asumispalveluilla pyritään turvaamaan asiakkaan asuminen, tukemaan päihteettömyyttä sekä ohjaamaan palvelujen piiriin. Päihdehuollon perinteisen – niin sanotun porrasteisen ja kuntouttavan – palvelujärjestelmän ohella kuutoskaupungit järjestävät asumispalveluja myös asunto ensin –periaatteella.

Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaita oli kuutoskaupungeissa yhteensä 2 852 vuonna 2018 ja asiakasmäärä laski 0,7 prosenttia verrattuna vuoden takaiseen (Taulukko 25.). Asiakkaiden määrä väheni Helsingissä (-9,3 %), Vantaalla (-8,0 %) ja Oulussa (-6,9 %) ja lisääntyi Tampereella (+20,6 %).

%), Espoossa (+12,0 %) ja Turussa (+5,6 %) vuodesta 2017. Asumisvuorokausien määrä kasvoi Kuusikon tasolla 1,6 prosenttia verrattuna vuoden takaiseen. Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat noin 25 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset alenivat 1,4 prosenttia vuotta aiemmasta Kuusikon tasolla. Kustannukset laskivat Oulussa (-16,7 %), Tampereella (-8,6 %) ja Helsingissä (-7,1 %) ja kasvoivat Espoossa (+13,7 %), Turussa (+7,1 %) ja Vantaalla (+2,7 %) verrattuna vuoteen 2017. Ostopalveluna järjestettyjen palvelujen osuus kustannuksista vaihteli Vantaan 26,4 prosentin ja Helsingin 69,1 prosentin välillä.

Taulukko 25. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2018, asiakkaiden ja vuorokausien muutos (%) sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat	1 028	215	311	604	450	244	2 852
Palveluasuminen	414	20	94	275	31	25	859
Tehostettu palveluasuminen	34	87	-	79	23	55	278
Tilapäinen asuminen	580	108	217	250	396	164	1 715
Asiakkaat yhteensä, muutos 17–18, %	-9,3	12,0	-8,0	5,6	20,6	-6,9	-0,7
Asumisvuorokaudet	119 990	39 911	23 726	67 757	27 193	36 078	314 655
Palveluasuminen	67 857	4 403	15 362	40 604	8 557	6 347	143 130
Tehostettu palveluasuminen	11 539	27 659	-	19 785	7 481	14 512	80 976
Tilapäinen asuminen	40 594	7 849	8 364	7 368	11 155	15 219	90 549
Vuorokaudet yhteensä, muutos 17–18, %	-4,0	19,8	3,4	6,1	0,0	-3,6	1,6
Kustannukset, milj. €	7,00	4,99	2,18	5,39	2,44	3,10	25,09
Josta ostopalvelujen osuus, %	69,1	54,8	26,4	44,6	31,7	47,3	51,0
Palveluasuminen, milj. €	4,09	0,35	1,28	2,12	0,50	0,39	8,73
Tehostettu palveluasuminen, milj. €	0,97	3,19	-	2,83	1,07	1,60	9,67
Tilapäinen asuminen, milj. €	1,94	1,45	0,89	0,44	0,87	1,11	6,69
Kustannukset yhteensä, muutos 17–18, %	-7,1	13,7	2,7	7,1	-8,6	-16,7	-1,4

Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärä on vähentynyt kuutoskaupungeissa myös pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna. Vuonna 2018 asiakkaita oli Kuusikon tasolla 2,2 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2014 (Taulukko 26.). Muista kunnista poiketen asiakkaita on tullut lisää asumispalveluihin Turussa ja Oulussa. Vaikka asiakasmäärä on ollut laskussa, on asumisvuorokausien määrä kuitenkin kuutosten tasolla kasvanut verrattuna vuoteen 2014. Asumisvuorokaudet lisääntyivät kuutoskaupungeissa 4,3 prosenttia vuodesta 2014.

Taulukko 26. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärät vuosina 2014–2018 ja muutos (%) vuodesta 2014 ja 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu*	Kuusikko
Asiakkaat							
2014	1 166	222	331	477	542	178	2 916
2015	1 107	225	328	470	547	165	2 842
2016	1 147	196	332	529	482	264	2 950
2017	1 134	192	338	572	373	262	2 871
2018	1 028	215	311	604	450	244	2 852
Muutos %, 2014–2018	-11,8	-3,2	-6,0	26,6	-17,0	37,1	-2,2
Muutos %, 2017–2018	-9,3	12,0	-8,0	5,6	20,6	-6,9	-0,7
Asumisvuorokaudet							
2014	123 205	31 061	21 163	56 405	47 487	22 340	301 661
2015	119 527	33 141	21 395	54 355	45 140	17 615	291 173
2016	126 914	33 516	22 798	60 581	37 585	44 302	325 696
2017	124 948	33 302	22 946	63 890	27 198	37 424	309 708
2018	119 990	39 911	23 726	67 757	27 193	36 078	314 655
Muutos %, 2014–2018	-2,6	28,5	12,1	20,1	-42,7	61,5	4,3
Muutos %, 2017–2018	-4,0	19,8	3,4	6,1	0,0	-3,6	1,6

*Oulussa päihdeasiakkaiden asumispalvelut ostopalveluissa kirjautuivat mielenterveysasumispalveluihin v. 2014 ja 2015.

Huom! Asiakasmäärät ovat suuntaa antavia. Mikään kunnista ei saa asiakas kertaalleen -tietoa. Lisäksi joillakin kunnilla osa asiakkaista tilastoituu esimerkiksi aikuissosiaalityöhön.

Taulukossa 27. on esitetty päihdehuollon asumispalvelujen laskennalliset asumisjaksojen pituudet. Asiakas asuu keskimäärin pisimpään intensiivisyydeltään suurimmassa palvelussa eli tehostetussa palveluasumisessa. Tehostetun palveluasumisen asumisjakson keskimääräinen pituus oli pisin Helsingissä (339 vrk) ja lyhin Turussa (250 vrk) vuonna 2018. Palveluasumisen asumisjakson laskennallinen pituus vaihteli Tampereen 276 vuorokaudesta Vantaan 163 vuorokauteen vuonna 2018. Tilapäisen asumisen jaksot olivat keskimäärin pisimpiä Oulussa (93 vrk) ja lyhimpiä Tampereella (28 vrk) vuonna 2018. Kuutosten tasolla asumisjaksojen pituudet ovat kasvaneet kaikissa päihdehuollon asumispalveluissa verrattuna edellisvuoteen.

Taulukko 27. Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet asiakasta kohden vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017

	Muutos Helsinki 17-18 %		Muutos Espoo 17-18 %		Muutos Vantaa 17-18 %		Muutos Turku 17-18 %		Muutos Tampere 17-18 %		Muutos Oulu 17-18 %		Muutos Kuusikko 17-18 %	
Palveluasuminen	164	-8,2	220	106,5	163	109,8	148	-7,8	276	153,8	254	-17,8	167	5,1
Tehostettu palveluasuminen	339	-1,9	318	6,4	-	-	250	4,0	325	48,1	264	-2,7	291	6,2
Tilapäinen asuminen	70	21,6	73	0,5	39	15,0	29	-6,1	28	-27,9	93	35,6	53	6,3

Huom! Taulukkoa lukiessa tulee huomioida, että osa asiakkaista on aloittanut palvelumuodon edellisen vuoden puolella ja osa jatkaa seuraavan vuoden puolelle. Taulukossa ei ole esitettyä toteutuneiden asumisjaksojen pituudet.

Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokausiin suhteutetut kustannukset on kuvattu taulukossa 28. Palveluasumisen laskennallinen keskivuorokausihinta Kuusikon tasolla oli 61 euroa, tehostetun palveluasumisen 119 euroa ja tilapäisen asumisen 74 euroa vuonna 2018. Palveluasumisen asumisvuorokautta kohden suhteutetut kustannukset vaihtelivat Turun 52 eurosta Vantaan 84 euroon. Tehostetun palveluasumisen laskennalliset vuorokausikustannukset vaihtelivat Helsingin 84 eurosta Tampereen 144 euroon. Tilapäisen asumisen kustannukset asiakasta kohden taas olivat kuutoskaupungeissa Helsingin 48 euron ja Espoon 184 euron väliltä.

Taulukko 28. Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2018 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Muutos Helsinki 17-18 %		Muutos Espoo 17-18 %		Muutos Vantaa 17-18 %		Muutos Turku 17-18 %		Muutos Tampere 17-18 %		Muutos Oulu 17-18 %		Muutos Kuusikko 17-18 %	
Palveluasuminen	60	4,6	80	9,8	84	-19,7	52	-26,6	58	-36,9	61	-10,0	61	-8,8
Tehostettu palveluasuminen	84	-26,9	115	0,9	-	-	143	46,2	144	9,9	110	-2	119	11,4
Tilapäinen asuminen	48	0,5	184	-6,2	107	-10,5	59	-16,1	78	0,7	73	-23,6	74	-6,6

7.2.2 Mielenterveyspalvelujen asumispalvelut

Kuutoskaupunkien mielenterveyspalvelujen asumispalveluissa oli 2 507 asiakasta vuoden 2018 aikana, mikä oli 2,6 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna (Taulukko 29.). Asiakkaiden määrä väheni Tampereella (-10,9 %), Espoossa (-5,3 %) ja Vantaalla (-0,5 %) ja nousi Oulussa (+11,4 %), Helsingissä (+5,7 %) ja Turussa (+3,8 %). Asumispalvelujen vuorokausien määrän muutos mukaili pääosin asiakasmäärän kehitystä: asumisvuorokausia oli kuutosten tasolla 1,4 prosenttia enemmän kuin vuonna 2017. Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen kustannukset olivat kuutoskaupungeissa noin 58 miljoonaa euroa vuonna 2018, mikä oli 1,5 prosenttia vähemmän kuin delfatoidut kustannukset edellisvuonna. Kustannukset laskivat Turussa (-7,2 %), Vantaalla (-5,7 %), Helsingissä (-4,9 %) ja Espoossa (-4,6 %) ja nousivat Oulussa (+ 5,9 %) ja Tampereella (+ 2,6 %). Mielenterveyspalvelujen asuminen järjestetään pääosin ostettuna palveluna: Ostopalvelujen osuus kustannuksista oli matalin Helsingissä, 76,3 prosenttia. Espoo, Vantaa ja Turku tuottivat palvelut kokonaan ostopalveluina.

Taulukko 29. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2018, asiakkaiden ja asumisvuorokausien muutos (%) vuodesta 2017 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat	855	232	192	436	295	497	2 507
Palveluasuminen	211	144	192	247	147	179	1 120
Tehostettu palveluasuminen	644	88	-	189	148	318	1 387
Asiakkaat yhteensä, muutos 17–18, %	5,7	-5,3	-0,5	3,8	-10,9	11,4	2,6
Asumisvuorokaudet	255 270	68 831	52 141	137 188	77 659	98 836	689 925
Palveluasuminen	54 843	42 538	52 141	76 192	39 762	50 420	315 896
Tehostettu palveluasuminen	200 427	26 293	-	60 996	37 897	48 416	374 029
Vuorokaudet yhteensä, muutos 17–18, %	3,1	2,0	-5,5	2,8	-0,6	0,5	1,4
Kustannukset, milj. €	22,01	5,95	4,29	9,28	6,94	8,67	58,04
Josta ostopalvelujen osuus, %	76,3	100,0	100,0	100,0	97,7	79,2	87,4
Palveluasuminen, milj. €	3,89	3,09	4,29	4,67	2,42	3,56	21,94
Tehostettu palveluasuminen, milj. €	18,12	2,86	-	4,61	4,52	5,11	35,22
Kustannukset yhteensä, muutos 17–18, %	-4,9	-4,6	-5,7	-7,2	2,6	5,9	-1,5

Huom! Lähtöpäivän tilastointi vaihtelee omien- ja ostopalvelujen välillä. Vaihtelua on myös kuntien välillä. Kirjaamiskäytäntöjen ero vaikuttaa asumisvuorokausien määrään. Vantaalla ja Turussa asiakas kirjautuu asiakkaaksi uudelleen, jos hän vaihtaa palvelutuottajaa.

Taulukossa 30. kuvataan mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen asumisjakson laskennallista pituutta. Palveluasumisen asumisjakson laskennallinen pituus oli Kuusikon tasolla 284 vuorokautta ja tehostetun palveluasumisen asumisjakson pituus oli 270 vuorokautta vuonna 2018. Palveluasumisen asumisjakson pituus vaihteli Helsingin 260 vuorokaudesta Espoon 295 vuorokauteen. Tehostetun palveluasumisen asumisjaksojen pituus vaihteli Oulun 152 vuorokauden ja Turun 323 vuorokauden välillä. Oulussa tehostetun asumispalveluiden asumisjaksojen pituutta supisti lyhytaikainen tehostettu asumisen arvio sekä ostopalveluissa tavoitteellinen intensiivinen asumispalvelu.

Taulukko 30. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asumisvuorokaudet asiakasta kohden vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017

	Muutos 17–18, Helsinki		Muutos 17–18, Espoo		Muutos 17–18, Vantaa		Muutos 17–18, Turku		Muutos 17–18, Tampere		Muutos 17–18, Oulu		Muutos 17–18, Kuusikko	
		%		%		%		%		%		%		%
Palveluasuminen	260	-11,4	295	2,5	272	-5,0	308	-3,0	270	20,3	282	-8,5	282	-1,9
Tehostettu palveluasuminen	311	0,7	299	15,8	-	-	323	1,7	256	2,7	152	-11,0	270	-0,6

Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset asumisvuorokautta kohden on esitetty taulukossa 31. Laskennalliset vuorokausikohtaiset kustannukset olivat kuutoskaupungeissa palveluasumisen osalta keskimäärin 62 euroa ja tehostetussa palveluasumisessa keskimäärin 82 euroa vuonna 2018. Palveluasumisen keskimääräinen vuorokausihinta vaihteli Turun 61 euron ja Vantaan 82 euron välillä. Tehostetun palveluasumisen asumisvuorokausia kohden suhteutettu vaihteli Turun 76 eurosta Espoon 109 euroon.

Taulukko 31. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2018 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Muutos 17–18, Helsinki		Muutos 17–18, Espoo		Muutos 17–18, Vantaa		Muutos 17–18, Turku		Muutos 17–18, Tampere		Muutos 17–18, Oulu		Muutos 17–18, Kuusikko	
		%		%		%		%		%		%		%
Palveluasuminen	71	-13,14	73	6,4	82	-0,1	61	-11,6	61	4,5	71	7,3	69	-2,6
Tehostettu palveluasuminen	90	-5,8	109	-16,0	-	-	76	-8,2	119	2,5	106	4,5	94	-4,9

8 LAITOSHOITO

Ympäri vuorokautinen hoito päihde- ja mielenterveyspalveluissa tulee kyseeseen silloin, kun avohoidon keinot ovat riittämättömiä. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon koostuu päihdepsykiatrisesta hoidosta, päihdehuollon laitoshoidosta sekä mielenterveyspalvelujen laitoshoidosta. Päihdepsykiatrinen laitoshoidon on integroitua hoitoa ja se raportoidaan pääosin integroitujen palvelujen yhteydessä. Päihdehuollon laitoshoidon koostuu ympärivuorokautisesta katkaisu- ja vieroitushoidosta ja kuntouttavasta laitoshoidosta. Mielenterveyspalvelujen laitoshoidon on psykiatrista osastohoidon, joka kattaa akuutti- ja kuntoutushoidon, oikeuspsykiatrisen hoidon sekä vanhuspsykiatrisen hoidon. Palvelujen järjestämisen yleisenä suuntauksena on se, että laitoshoidon pyritään vähentämään ja siirtämään vieroitus- ja kuntoutushoidot avopalveluihin.

Päihdehuollon laitospalvelujen järjestämistavat kunnissa saattavat poiketa toisistaan hyvinkin paljon. Kunnat voivat tuottaa palvelut itse tai ostaa niitä toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muilta julkisen, kolmannen tai yksityisen sektorin palveluntuottajilta. Palveluita tuotetaan myös kumppanuussopimuksella tietyn päihdepalvelun tarjoajan kanssa. Osassa kuntia päihdepalveluiden erityis- palvelut tuotetaan osana kunnan sosiaalihuoltoa ja toisissa taas osana terveydenhuollon palvelutarjontaa. Myös avohoidon ja laitoshoidon painotukset vaihtelevat kunnissa.

8.1 Laitoshoidon järjestäminen kunnittain

Helsingissä psykiatrisesta sairaalahoidosta vastaa Auroran sairaala. Sairaalassa on psykiatrinen ensihoito-osasto, erityishoidon osasto, yleispsykiatrisia osastoja, mielialahäiriöosastoja sekä psykoosilinjan akuutti- ja kuntoutusosastoja. HUS tuottaa helsinkiläisille mm. oikeus- ja geropsykiatrian sekä ruotsinkielisten osastohoidon.

Alkoholivieroitushoito-osasto sijaitsee Laakson sairaalan yhteydessä ja huumevieroitushoito-osasto Auroran sairaalan alueella. Auroran vieroitushoito-osastolla hoidetaan helsinkiläisten osastohoidon vaativat huume- ja lääkevieroitukset sekä korvaushoidon aloitukset, lopetukset ja lääkkeen vaihdot. Päihdehuollon laitostuntoutusta tuotetaan Tervalammen kartanon kuntoutuskeskuksessa. Lisäksi Helsinki on osaomistajana Ridasjärven päihdehoitokeskuksessa ja ostaa laitostuntoutusta puitesopimuskumppaneilta.

Espoo ostaa psykiatrisen erikoissairaanhoidotason osastohoidon Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriltä. Laitosvieroitushoidon Espoo tuottaa pääosin omana toimintana; käytössä on yksi 16-paikkainen vieroitushoito-osasto, joka toimii koko vuoden ympärivuorokautisesti. Päihdehuollon kuntouttavan laitoshoidon Espoo järjestää kokonaan ostopalveluna; palveluntuottajia on useita, palvelut on kilpailutettu keväällä 2018. Espoo on yksi Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymän Ridasjärven päihdehoitokeskuksen omistajakunnista ja ostaa myös sieltä vieroitushoitoa ja kuntouttavaa laitoshoidon.

Vantaa tuottaa päihdepalveluissa laitosvieroitushoitopalvelut ensisijaisesti omana toimintana. Vantaan oma päihdevieroitusyksikkö toteuttaa ympärivuorokautista vieroitushoitoa täysi-ikäisille vantaalaisille sekä korvaushoidon osastaloituksia. Lisäksi päihdevieroitusyksikkö toteuttaa huumehoitoklinikan opiaattikorvaushoitoasiakkaiden viikonlopun ja arkipyhien poliklinistä lääkkeenjakoa. Vieroitushoidon jälkeen asiakas voi itse hakeutua tarvittaessa 1-3 vrk kestoiseen kriisihoitoon (esim. retkahduspelon takia) soittamalla suoraan yksikköön. Tarvittaessa vieroitushoitoa hankitaan lisäksi ostopalveluna. Kuntouttavaa laitoshoidon hankitaan ensisijaisesti Uudenmaan Ridasjärven päihdehoitokeskuksesta, jossa Vantaa on osaomistajana. Lisäksi Vantaa hankkii muun kuntouttavan laitoshoidon ostopalveluna.

Vantaalla psykiatrinen laitoshoido toteutetaan Peijaksen sairaalassa ja muilla HUS:n psykiatrisilla osastoilla. Sairaalapalveluissa toimii HUS:n kanssa yhteinen geropsykiatrinen yksikkö, jossa on viisi paikkaa.

Turussa päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoitoa on toteutettu sekä A-klinikka Oy:n vieroitus-hoitoyksikössä, että päihdepsykiatrian osastolla. Päihdehuollon laitostuntoutukset hankitaan kil-pailutetuista puitesopimuspaikoista. A-klinikan alkoholikatkaisun hoitojakso on pääsääntöisesti 3-7 vrk ja huume- ja lääkevieroituksen hoitojakso 14 vrk. Vieroitushoitoyksikön tiloissa toimii myös selviämishoitoasema. Lisäksi turkulaiset voivat käyttää Salon vieroitushoitoyksikköä.

1.5.2017 alkaen Turun omat päihdepsykiatriset yksiköt fuusioituivat Varsinais-Suomen sairaanhoi-topiirin psykiatrian kanssa, josta alkaen päihdepsykiatrian palvelut raportoidaan integroitujen pal-velujen yhteydessä. Tästä syystä päihdehuollon laitoshoidon kustannukset eivät ole vertailukelpoi-set vuosina 2016–2018.

Psykiatrinen laitoshoido on 1.5.2017 alk. toteutettu VSSHP:n psykiatrisen erikoissairaanhoidon osastoilla pääosin Kupittaa sairaalan, että Turun yliopistollisen keskussairaalan alueella sijaitse-vissa toimintayksiköissä. Tätä ennen osa psykiatrisia toimintoja oli kaupungin omana toimintana. Oman ja ostopalvelun lukuja ei vuosien 2017 ja 2018 välillä voida pitää vertailukelpoisina tästä syystä.

Tampereella alkoholikatkaisuhoidot järjestetään kaupungin selviämisen - ja katkaisuhoidoasemalla. Huumevieroitukset sekä tarvittaessa opioidikorvaushoidon laitosmuotoiset aloitus- ja lääkkeen-vaihtojaksot hankitaan ostopalveluna A -klinikka Oy:ltä sekä erityistilanteissa Taysin päihdepsyki-atrian osastolta. Laitostuntoutukseen ja korvaushoidon tehostejaksoihin käytetään puitesopimuk-seen perustuen viittä laitoshoidon yksikköä. Kuntouttava laitoshoido koostuu peruskuntoutus- ja in-tervallijaksoista.

Tampereella psykiatrista osastohoidoa tarvitsevia potilaita hoidetaan Pirkanmaan sairaanhoitopi-i-riin (PSHP) psykiatrisilla osastoilla. Lisäksi ikäihmisiä hoidetaan Tampereen kaupungin Hatanpään puistosairaalan kahdella psykogeriatrisella osastolla.

Oulussa osastohoidoa tarvitsevia mielenterveyspotilaita hoidetaan Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoi-topiirin psykiatrian osastoilla. Oulussa päihdepalveluiden laitoshoidoa järjestetään päihdekllinikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitushoidot sekä korvaushoidon aloitukset. Laitostuntoutus päättyi 31.3.2017 ja siirryttiin järjestämään avokuntoutusta. Laitostuntoutusta tuotetaan tarpeen mukaan ostopalveluna.

8.2 Laitoshoidon asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset

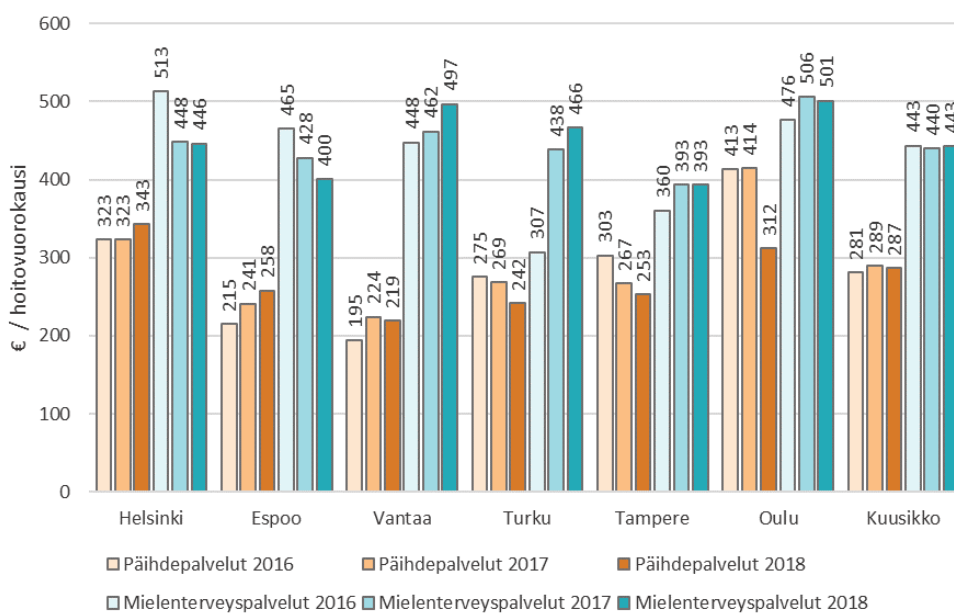
Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidossa kuutoskaupungeissa oli 13 261 asiakasta vuoden 2018 aikana (Taulukko 32.). Mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osuus laitoshoidon kokonaisasiakasmäärästä vaihteli Vantaan 49,4 prosentin ja Tampereen 74,6 prosentin välillä. Laitoshoidon asiakasmäärä laski Kuusikossa 3,7 prosenttia edellisvuodesta, mutta hoitovuorokausien määrä lisääntyi 1,8 prosenttia. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon kokonaiskustannukset on kuvattu sekä sisältäen integroidun päihdepsykiatrisen laitoshoidon että ilman sitä, sisältäen vain joko päihdepalvelujen tai mielenterveyspalvelujen laitoshoidon. Laitoshoidon kokonaiskustannukset ilman päihdepsykiatrista laitoshoidoa olivat kuutoskaupungeissa 162,9 miljoonaa euroa. Psykiatrisen laitoshoidon kustannusten osuus kokonaiskustannuksista vaihteli Vantaan 82,1 prosentin ja Tampereen 93,3 prosentin välillä. Laitoshoidon deflatoidut kustannukset kasvoivat kuutosten tasolla 1,6 prosenttia vuodesta 2017. Päihdepsykiatrisen laitoshoidon kustannukset kuutosten tasolla olivat 4,4 miljoonaa euroa vuonna 2018.

Taulukko 32. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon asiakasmäärä ja hoitovuorokaudet vuonna 2018 ja muutos (%) vuodesta 2017 sekä kustannukset ja kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakasmäärä* yhteensä	4 348	1 841	1 684	2 050	1 994	1 344	13 261
Päihdepalvelujen asiakkaat	1 825	670	852	580	507	541	4 975
<i>Päihdepalvelujen asiakkaat, %</i>	42,0	36,4	50,6	28,3	25,4	40,3	37,5
Mielenterveyspalvelujen asiakkaat	2 523	1 171	832	1 470	1 487	803	8 286
<i>Mielenterveyspalvelujen asiakkaat, %</i>	58,0	63,6	49,4	71,7	74,6	59,7	62,5
Asiakkaat yhteensä, muutos 17–18, %	-3,9	-1,2	2,8	-17,5	5,5	-2,1	-3,7
Hoitovuorokaudet yhteensä (sis. integroitu)	147 909	52 613	49 603	49 741	71 521	..	409 436
Josta päihdepsykiatrisen hoitovuorokaudet	2 087	700	1 145	2 295	2 678	..	8 905
Hoitovuorokaudet yhteensä (ei sis. integroitu)	145 822	51 913	48 458	47 446	68 843	38 049	400 531
Päihdepalvelujen vuorokaudet	33 539	9 657	16 021	9 684	6 874	6 232	82 007
<i>Päihdepalvelujen vuorokaudet, %</i>	23,0	18,6	33,1	20,4	10,0	16,4	20,5
Mielenterveyspalvelujen vuorokaudet	112 283	42 256	32 437	37 762	61 969	31 817	318 524
<i>Mielenterveyspalvelujen vuorokaudet, %</i>	77,0	81,4	66,9	79,6	90,0	83,6	79,5
Hoitovuorokaudet yhteensä, muutos 17–18, %	0,7	-1,9	2,4	4,1	-0,3	12,3	1,8
Kustannukset yhteensä (sis. integroitu), milj. €	60,98	19,74	20,17	21,11	27,46	17,89	167,33
Josta päihdepsykiatrisen kustannukset, milj. €	1,00	0,34	0,55	1,16	1,34	..	4,39
Kustannukset yhteensä (ei sis. integroitu), milj. €	59,97	19,40	19,62	19,95	26,11	17,89	162,94
Päihdepalvelujen kustannukset milj. €	11,50	2,49	3,51	2,34	1,74	1,95	23,53
<i>Päihdepalvelujen kustannukset, %</i>	18,9	12,8	17,9	11,7	6,7	10,9	14,4
Mielenterveyspalvelujen kustannukset, milj. €	50,10	16,91	16,11	17,61	24,37	15,94	141,05
<i>Mielenterveyspalvelujen kustannukset, %</i>	82,2	87,2	82,1	88,3	93,3	89,1	86,6
Kustannukset yhteensä, muutos 17–18, %	-0,4	-7,0	7,9	10,6	-1,0	7,1	1,6

*Asiakasmäärästä ei voida erottaa päihdepsykiatrisen laitoshoidon asiakkaita.

Kuviossa 12. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon kustannusten kehitystä suhteutettuna hoitovuorokausien määrään. Päihdehuollon laitoshoidon laskennallinen vuorokausihinta Kuusikossa oli 287 euroa ja psykiatrisen osastohoidon 443 euroa vuonna 2018. Päihdehuollon laitoshoidon vuorokausiin suhteutetut kustannukset vaihtelivat Vantaan 219 euron ja Helsingin 343 euron välillä. Psykiatrisen osastohoidon laskennallinen vuorokausihinta vaihteli Tampereen 393 eurosta Oulun 501 euroon. Päihdepalvelujen laitoshoidon vuorokausiin suhteutetut kustannukset ovat vuoteen 2016 nähden kasvaneet pääkaupunkiseudulla ja laskeneet muissa kunnissa. Mielenterveyspalvelujen laitoshoidon vuorokautta kohden suhteutettu hinta sen sijaan on kasvanut Vantaalla, Turussa, Tampereella ja Oulussa ja laskenut Helsingissä ja Espoossa vuodesta 2016.

Kuvio 12. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon deflatoidut kustannukset hoitovuorokautta kohden vuosina 2016–2018

8.2.1 Päihdehuollon laitoshoido

Päihdehuollon laitoshoido koostuu katkaisu- ja vieroitushoidosta ja kuntouttavasta laitoshoidosta. Katkaisu- ja vieroitushoido on lyhytkestoista ympärivuorokautista laitoshoidoa, jonka pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Suljetussa laitoshoidossa tapahtuvan katkaisu- ja vieroitushoidossa toteutetaan vieroitusta alkoholista, keskushermostoon vaikuttavista lääkkeistä, huume- tai sekakäytöstä sekä korvaushoidon aikaisesta oheiskäytöstä silloin, kun vieroitusta ei ole mahdollista toteuttaa avohoidossa. Kohderyhmänä ovat myös ne korvaushoidossa olevat asiakkaat, joille toteutetaan korvaushoitolääkkeen vaihto, tehdään korvaushoidoasetuksen mukaisia hoidon arviointeja ja aloituksia tai vieroitetaan korvaushoitolääkkeestä. Katkaisuhoidoa toteutetaan myös terveyskeskusten vuodeosastoilla ja psykiatrisissa sairaaloissa.

Päihdehuollon kuntouttava laitoshoido taas on ympärivuorokautista pitempiaikaista laitoshoidoa ja se perustuu asiakkaalle tehtävään palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaan. Kuntouttava laitoshoido on tarkoitettu avohoidon tukeksi hoitojaksoksi vaikeasti päihdeongelmaisille, joille avohuollon palvelut tai katkaisu- sekä vieroitushoido laitoshoidossa eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia, tai joiden kuntoutuminen edellyttää väliaikaista irrottautumista normaalista elinympäristöstä. Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella.

Päihdehuollon laitosisiakkaiden määrä kuutoskaupungeissa oli 4 975 vuonna 2018, mikä oli 3,6 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna (Taulukko 33.). Asiakkaista 73,3 prosenttia oli katkaisu- ja vieroitushoidon asiakkaita. Asiakasmäärä laski Turussa (-13,3 %), Oulussa (-8,1 %), Helsingissä (-7,3 %) ja lisääntyi Vantaalla (+5,7 %), Tampereella (+5,2 %) ja Espoossa (+3,7 %). Hoitovuorokausia oli 82 007 vuonna 2018, joista 43,0 prosenttia oli katkaisu- ja vieroitushoitoa. Vuorokausien määrä laski kuutosten tasolla 2,8 prosenttia edellisvuodesta. Päihdehuollon laitoshoidon kustannukset kuutoskaupungeissa olivat 23,5 miljoonaa euroa vuonna 2018, mikä oli 3,6 prosenttia vähemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2017. Hoitovuorokausiin suhteutetut kustannukset laskivat 0,9 prosenttia Kuusikon tasolla edellisvuodesta.

Taulukko 33. Päihdehuollon laitoshoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) ja kustannukset (€) hoitovuorokautta kohden vuonna 2018, asiakasmäärän ja hoitovuorokausien muutos (%) sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki*	Espoo	Vantaa**	Turku***	Tampere	Oulu****	Kuusikko
Asiakkaat yhteensä	1 825	670	852	580	507	541	4 975
<i>Josta katkaisu- ja vieroitushoidon asiakkaat, %</i>	64,7	72,7	70,1	85,9	67,7	100,0	73,3
<i>josta kuntoutushoidon asiakkaat, %</i>	35,3	27,3	29,9	14,1	32,3	..	26,7
Asiakkaat yhteensä, muutos 2017–2018, %	-7,3	3,7	5,7	-13,3	5,2	-8,1	-3,6
Hoitovuorokaudet yhteensä	33 539	9 657	16 021	9 684	6 874	6 232	82 007
<i>Josta katkaisu- ja vieroitushoidon vuorokaudet, %</i>	30,2	45,4	37,8	59,5	39,0	100,0	43,0
<i>josta kuntoutushoidon vuorokaudet, %</i>	69,8	54,6	62,2	40,5	61,0	..	57,0
Hoitovuorokaudet yhteensä, muutos 2017–2018, %	-9,9	1,4	3,9	-15,3	15,4	30,3	-2,8
Kustannukset yhteensä, milj. €	11,50	2,49	3,51	2,34	1,74	1,95	23,53
<i>Josta katkaisu- ja vieroitushoidon kustannukset, %</i>	..	59,8	53,8	69,2	61,5	100,0	57,9
<i>josta kuntoutushoidon kustannukset, %</i>	..	40,2	46,2	30,8	38,5	..	42,1
Kustannukset yhteensä, muutos 2017–2018, %	-4,3	8,5	1,6	-23,7	9,5	-1,8	-3,6
Kustannukset €/vrk	343	258	219	242	253	312	287
Kustannukset €/vrk, muutos 2017–2018, %	6,2	7,0	-2,2	-10,0	-5,1	-24,6	-0,9

Huom! Lähtöpäivän tilastointi vaihtelee omien- ja ostopalvelujen välillä. Vaihtelua on myös kuntien välillä. Kirjaamiskäytänteiden ero vaikuttaa hoitovuorokausien määrään. Vantaan ja Tampereen katkaisu- ja vieroitushoidon kustannuksiin sisältyy korvaushoidon viikonloppukäyntien kustannuksia, mitkä eivät sisälly muiden kaupunkien kustannuksiin.

*Helsinki ei saa erotettua katkaisu- ja vieroitushoidon ja kuntouttavan laitoshoidon kustannuksia ostopalvelujen osalta.

Vantaan oman päihdevieroituksen kustannukset sisältävät korvaushoidon laitosaloituksen ja korvaushoidon polikliinisen viikonloppuajan palvelun tuottamisen kustannukset, eikä niitä saa eroteltua. *Turun luvut eivät ole vertailukelpoisia, sillä päihdepsykiatrian asiakkaat ja suoritteet on tilastoitu integroituihin palveluihin 1.5.-31.12.2017 ajalla ja koko vuonna 2018. ****Oulu ei saa erotettua kustannuksista korvaushoidon aloitusten kustannuksia.

8.2.2 Mielenterveyspalvelujen laitushoito

Psykiatrisessa osastohoidossa oli kuutoskaupungeissa kaikkiaan 8 286 asiakasta vuonna 2018, mikä oli 3,8 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2017 (Taulukko 34.). Asiakasmäärä väheni Turussa (-19,0 %), Espoossa (-3,9 %) ja Helsingissä (-1,3 %), pysyi samana Vantaalla ja lisääntyi Tampereella (+2,4 %) ja Oulussa (+2,4 %). Hoitovuorokausien määrä nousi kuutosten tasolla 3,0 prosenttia verrattuna vuoteen 2017. Psykiatrisen osastohoidon hoitovuorokausia oli asiakasta kohden kuutoskaupungeissa keskimäärin 38 vuonna 2018. Laskennallinen hoitojakson pituus vaihteli Turun 26 vuorokauden ja Helsingin 45 vuorokauden välillä. Kustannukset kuutoskaupunkien psykiatrisesta osastohoidosta olivat noin 141 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kokonaiskustannukset lisääntyivät 3,7 prosenttia Kuusikossa edellisvuodesta. Psykiatrisen osastohoidon hoitovuorokautta kohden suhteutettu kustannus oli kuutoskaupungeissa keskimäärin 443 euroa vuonna 2018, mikä oli 0,7 enemmän kuin vuonna 2017. Laskennallinen vuorokausihinta vaihteli Tampereen 393 euron ja Oulun 501 euron välillä.

Taulukko 34. Psykiatrisen osastohoidon asiakkaita, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) ja kustannukset (€) hoitovuorokautta kohden vuonna 2018, asiakasmäärän ja vuorokausien muutos (%) sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat yhteensä	2 523	1 171	832	1 470	1 487	803	8 286
<i>Josta akuutti- ja kuntoutushoidon asiakkaat, %</i>	88,7	73,8	87,6	87,1	59,6	95,9	81,7
<i>josta oikeuspsykiatrisen hoidon asiakkaat, %</i>	2,4	2,7	3,7	2,1	3,3	3,4	2,8
<i>josta vanhuspsykiatristen yksikköjen asiakkaat, %</i>	8,9	23,5	8,7	10,8	37,1	12,5	16,7
Asiakkaat yhteensä, muutos 2017–2018, %	-1,3	-3,9	0,0	-19,0	5,6	2,4	-3,8
Hoitovuorokaudet yhteensä	112 283	42 256	32 437	37 762	61 969	31 817	318 524
<i>Josta akuutti- ja kuntoutushoidon vuorokaudet, %</i>	75,7	71,3	74,9	62,7	39,3	..	58,8
<i>josta oikeuspsykiatrisen hoidon vuorokaudet, %</i>	16,4	7,5	16,2	24,1	8,7	19,3	14,9
<i>josta vanhuspsykiatristen yksikköjen vuorokaudet, %</i>	7,8	21,2	8,9	13,2	52,0	8,0	19,0
Hoitajakson pituus vrk/asiakas	45	36	39	26	42	40	38
Hoitovuorokaudet yhteensä, muutos 2017–2018, %	4,3	-2,7	1,7	10,5	-1,7	9,4	3,0
Kustannukset yhteensä, milj. €	50,10	16,91	16,11	17,61	24,37	15,94	141,05
<i>Josta akuutti- ja kuntoutushoidon kustannukset, %</i>	77,2	83,2	79,7	66,7	45,8	..	62,7
<i>josta oikeuspsykiatrisen hoidon kustannukset, %</i>	14,5	7,3	11,6	19,3	15,4	16,2	14,3
<i>josta vanhuspsykiatristen yksikköjen kustannukset, %</i>	8,2	9,6	8,6	14,0	38,8	10,1	14,7
Kustannukset yhteensä, muutos 2017–2018, %	4,0	-8,9	9,4	17,6	-1,7	8,3	3,7
Kustannukset € /vrk	446	400	497	466	393	501	443
Kustannukset €/vrk, muutos 2017–2018, %	0,6	-6,4	7,6	6,4	0,1	-1,0	0,7

9 YHTEENVETO

Kuutoskaupunkien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset olivat 474,5 miljoonaa euroa vuonna 2018. Integroitujen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat 29,0 miljoonaa, päihdepalvelujen kustannukset olivat 109,1 miljoonaa ja mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat 336,5 miljoonaa euroa. Deflatoidut kokonaiskustannukset kasvoivat 3,9 prosenttia vuodesta 2017. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset suhteutettuna 18 vuotta täyttäneeseen väestöön olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 325 euroa.

Kuutoskaupunkien tasolla kustannukset laskivat päihdehuollossa, mutta nousivat mielenterveyspalveluissa verrattuna vuoteen 2017. Päihdehuollon palvelujen kustannukset laskivat 1,6 prosenttia edellisvuodesta. Päihdehuollon kustannusten osuus Kuusikon kokonaiskustannuksista oli 23,0 prosenttia. Päihdehuollon palvelujen kustannukset 18 vuotta täyttänyttä asukasta kohden olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 75 euroa. Mielenterveyspalvelujen kustannukset lisääntyivät 6,0 prosenttia vuodesta 2017. Mielenterveyspalvelujen osuus Kuusikon kokonaiskustannuksista oli 70,9 prosenttia. Mielenterveyspalvelujen järjestämisen kustannukset täysi-ikäistä asukasta kohden olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 231 euroa. Kuusikon integroitujen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset lisääntyivät 5,8 prosenttia verrattuna vuoteen 2017. Integroitujen palvelujen osuus kokonaiskustannuksista oli 6,1 prosenttia.

Kuutoskaupunkien päihdepalvelujen kokonaiskustannuksista noin kolmannes muodostui avohuollon palvelujen järjestämisen kuluista. Seuraavaksi eniten kustannuksia kuutosten tasolla kohdistui asumispalveluihin (23,0 %), kotiin vietäviin palveluihin (22,6 %), ja laitoshoitoon (21,6 %). Kuusikon päihdehuollon kustannusrakenne on kehittynyt vuoteen 2016 verrattuna siten, että korvaushoidon ja kotiin vietävien päihdepalvelujen osuus kustannuksista on kasvanut, kun taas muiden avopalvelujen, asumispalvelujen ja laitoshoidon osuus kustannuksista on vastaavassa ajassa pienentynyt.

Kuutoskaupunkien mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannuksista 41,9 prosenttia muodostui laitoshoidon järjestämisen kuluista ja 31,8 prosenttia avohoidon palvelujen kustannuksista. Seuraavaksi eniten kustannuksia kuutosten tasolla kohdistui asumispalveluihin (17,0 %) ja kotiin vietäviin palveluihin (8,7 %). Työ- ja päivätoiminnan osuus kustannuksista oli 0,6 prosenttia. Kun Kuusikon mielenterveyspalvelujen kustannusrakennetta vuonna 2018 verrataan vuoteen 2016 voidaan havaita, että kotiin vietävien palvelujen ja asumispalvelujen osuus kustannuksista on kasvanut, kun taas laitoshoidon ja avohoidon osuus kustannuksista on vastaavassa ajassa pienentynyt.

Suurin osa kuutoskaupunkien päihde- ja mielenterveyspalveluja käyttävistä asiakkaista asioi avopalveluissa. Kuusikon tasolla asiakasmäärä painottui mielenterveysavopalveluihin, joita käytti 38,9 prosenttia kaikista asiakkaista sekä integroituihin palveluihin, joiden piirissä oli 24,9 prosenttia asiakkaista. Integroituihin palveluihin lukeutuu perustason terveydenhuollossa tarjottavat päihde- ja mielenterveyspalvelut. Päihdehuollon avopalveluja käytti 15,0 prosenttia asiakkaista. Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen piirissä oli 6,7 prosenttia asiakkaista ja päihdehuollon kotiin vietäviä palveluja sai 2,4 prosenttia asiakkaista. Psykiatrisessa osastohoidossa oli 5,1 prosenttia asiakkaista ja päihdehuollon laitoshoidossa 3,1 prosenttia asiakkaista. Pienimmät asiakasryhmät olivat asumispalveluissa sekä työ- ja päivätoiminnassa. Raportoituja asiakasmääriä tulkittaessa on huomioitava, että sama asiakas saattaa käyttää useaa palvelua ja voi sisältyä kokonaissummaan enemmän kuin kerran. Todellinen asiakkaiden määrä on pienempi kuin raportoitu yhteissumma.

Helsingissä päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 51,7 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset laskivat 4,8 prosenttia vuodesta 2017. Kustannukset laskivat edellisvuodesta päihdehuollon avopalveluissa, kotiin vietävissä palveluissa, asumispalveluissa ja laitoshoidossa.

Helsingin mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset olivat 121,5 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset nousivat 5,7 prosenttia edellisvuodesta. Kustannukset laskivat mielenterveyspalvelujen asumispalveluissa ja nousivat avohoidossa, kotiin vietävissä palveluissa ja psykiatrisessa osastohoidossa. Helsingissä integroitujen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset laskivat vuodesta 2017.

Espoossa päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 13,1 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset kasvoivat 5,8 prosenttia vuodesta 2017. Kustannukset laskivat edellisvuodesta päihdehuollon kotiin vietävissä palveluissa ja nousivat avopalveluissa, asumispalveluissa ja laitoshoidossa. Espoon mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat 41,3 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset nousivat 3,4 prosenttia edellisvuodesta. Kustannukset laskivat vuoteen 2017 verrattuna asumispalveluissa ja psykiatrisessa osastohoidossa ja nousivat avopalveluissa ja kotiin vietävissä palveluissa. Espoossa integroitujen palvelujen kustannukset nousivat verrattuna vuotta aiempaan.

Vantaalla päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 11,1 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset nousivat 2,8 prosenttia edellisvuoteen nähden. Kustannukset alenivat edellisvuodesta kotiin vietävissä päihdepalveluissa ja nousivat avopalveluissa, asumispalveluissa ja laitoshoidossa. Vantaan mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat 36,2 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset laskivat 1,4 prosenttia edellisvuodesta. Kustannukset laskivat mielenterveyspalvelujen avopalveluissa, kotiin vietävissä palveluissa sekä asumispalveluissa ja nousivat psykiatrisessa osastohoidossa. Vantaalla integroitujen palvelujen kustannukset nousivat verrattuna vuoteen 2017.

Turussa päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 12,0 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset laskivat edellisvuodesta 0,2 prosenttia. Turussa päihdepalvelujen kustannukset laskivat edellisvuodesta avopalveluissa ja laitoshoidossa ja kasvoivat kotiin vietävissä palveluissa ja asumispalveluissa. Turun mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat 43,1 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset kasvoivat edellisvuodesta 15,1 prosenttia. Turun mielenterveyspalveluissa kustannukset laskivat vuotta aiemmasta asumispalveluissa ja lisääntyivät avopalveluissa, kotiin vietävissä palveluissa sekä psykiatrisessa osastohoidossa. Turussa integroitujen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset nousivat edellisvuodesta.

Tampereen päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 13,1 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset nousivat 0,1 prosenttia edellisvuoteen nähden. Tampereella päihdehuollon kustannukset laskivat avopalveluissa ja asumispalveluissa ja kasvoivat kotiin vietävissä palveluissa ja laitoshoidossa. Tampereen mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat 51,4 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset kasvoivat 4,8 prosenttia edellisvuodesta. Kustannukset laskivat edellisvuodesta psykiatrisessa osastohoidossa ja lisääntyivät avopalveluissa, kotiin vietävissä palveluissa ja asumispalveluissa. Integroitujen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset nousivat verrattuna vuoteen 2017.

Oulussa päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 8,1 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kokonaiskustannukset laskivat 2,1 prosenttia edellisvuodesta. Oulussa päihdepalvelujen kustannukset alenivat asumispalveluissa ja laitoshoidossa ja lisääntyivät kotiin vietävissä palveluissa ja avopalveluissa. Oulun mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat 43,1 miljoonaa euroa vuonna 2018. Deflatoidut kustannukset kasvoivat 7,4 prosenttia edellisvuodesta. Kustannukset alenivat kotiin vietävissä palveluissa ja nousivat avopalveluissa, asumispalveluissa ja psykiatrisessa osastohoidossa verrattuna vuotta aiempaan. Integroitujen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset kasvoivat verrattuna vuoteen 2017.

LÄHTEET

Eläketurvakeskus (2019). Työ- ja kansaneläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeensaajat sairauspääryhmittäin. Osoitteessa: <https://tilastot.etk.fi/pxweb/fi/ETK>

Nurmi, T. & Rönkä, S. (2017). Päihdehuollon asiakkaat 2017. Tilastoraportti 31/2018. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Ollgren, J.; Forsell M.; Varjonen, V.; Alho, H.; Brummer-Korvenkontio, H.; Kainulainen, H.; Karjalainen, K.; Kotovirta, E.; Partanen, A.; Rönkä, S.; Seppälä, T.; Virtanen, A. (2014). Amfetamiinien ja opioidien ongelmakäytön yleisyys Suomessa 2012. Yhteiskuntapolitiikka 79 (2014): 5.

STM (2008). Suomen asetuskokoelma 2008, No. 33. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

STM (2009). Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma. Mieli 2009 -työryhmän ehdotukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi vuoteen 2015. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:3.

STM (2018). Tiedote: Mielenterveysstrategia tuo jatkuvuutta pitkän aikavälin mielenterveystyöhön. Osoitteessa: https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/mielenterveysstrategia-tuo-jatkuvuutta-pitkan-aikavalin-mielenterveystyohon (viitattu 29.4.2019).

Suomen virallinen tilasto (SVT 2019a) Julkisten menojen hintaindeksi. Osoitteessa: <http://tilastokeskus.fi/til/jmhi/index.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT 2019b) Väestörakenne. Osoitteessa: <http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/index.html>.

THL (2017). Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 1968–2017. Juomatapatutkimuksen tuloksia. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Valvira (2012). Mielenterveys- ja päihdehuollon ympärivuorokautiset asumispalvelut sekä päihdehuollon laitoshoidon, valvontakunnallinen valvontaohjelma 2012–2014. Helsinki: Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Wahlbeck, K., Hietala, O., Kuosmanen, L., McDaid, D., Mikkonen, J., Parkkonen, J., Reini, K., Salovuori, S. & Tourunen, J. (2017). Toimivat mielenterveys- ja päihdepalvelut. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 89/2017. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

LIITTEET

Liite 1: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen määritelmät 2018

Tiedonkeruun yleiset periaatteet ja määritelmät

Lait päihdehuollosta (41/1986) ja mielenterveyspalveluista (1116/1990 ja 1066/2009) asettavat päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämisen tarvittavassa laajuudessa kunnan tehtäväksi. Laki päihdehuollosta määrittelee palvelujen tavoitteiksi ”ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä edistää päihteiden ongelmakäytön ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta.” Mielenterveystyöllä tarkoitetaan puolestaan ”yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisuuden kasvun edistämistä sekä mielisairauksien ja muiden mielenterveydenhäiriöiden ehkäisemistä, parantamista ja lievittämistä.”

Kuusikko-raportissa tarkasteltaviin integroituihin päihde- ja mielenterveyspalveluihin sisältyvät ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuori-soasemat ja päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito. Päihdehuollon erityispalveluihin sisältyvät polikliiniset palvelut, korvaushoito, selviämishoitoasema, kotiin vietävät palvelut, asumispalvelut, kuntouttava laitoshoido sekä katkaisu- ja vieroitushoito laitoksissa. Mielenterveyspalvelujen raportoitaviin erityispalveluihin sisältyvät psykiatrinen avohoito, kuntien kustantama psykoterapia, kotiin vietävät palvelut, asumispalvelut sekä psykiatrinen osastohoito.

Päihde määritellään Kuusikko-raportissa samoin kuin laissa päihdehuollosta eli päihde on alkoholi-juoma tai muu päihtymistarkoituksessa käytettävä aine. Joiltakin osin Kuusikko-raportissa on kuitenkin tietoja myös toiminnallisista riippuvuuksista eli esimerkiksi peliriippuvuudesta.

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN KUSTANNUSTEN, SUORITTEIDEN JA ASIAKSMÄÄRIEN RAPORTOINNIN PERIAATTEET

Mielenterveyspalvelut ovat olleet mukana Kuusikko-raportoinnissa vuodesta 2016 alkaen. Muutos liittyi valmisteilla olleeseen valtakunnalliseen muutokseen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja kustannusten raportoinnissa; sote-tietopaketteihin. Työryhmä pilotoi sote-tietopakettien mukaista raportointia, jossa päihde- ja mielenterveyspalvelut ovat yksi kokonaisuus. Palvelupakettiajattelussa kaikki kustannukset tulee kohdentaa palvelupaketeille, tieto kuluista tarvitaan sekä brutto- että nettotasolla ja kustannuksiin tulee sisällyttää myös sisäiset erät ja vyörytykset. Tuotos on palvelupakettiajattelussa ensisijaisesti hoidettu asiakas/vuosi tai hoidossa ollut asiakas/vuosi. Asiaksmäärät tulee saada raportoinnissa tilastoitua kertaalleen sekä palveluittain, toiminnoittain että koko palvelupakettitasolla. Tähän asiakas kertaalleen –raportointiin ei kuitenkaan vielä päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-raportoinnissa päästä. Kuusikkokunnilla ei vielä ole valmiuksia palvelupakettien mukaiseen raportointiin esimerkiksi seuraavista syistä: tietojärjestelmät eivät keskustele keskenään ja mielenterveyspuolen kanssa tehtävien yhteisajojen käytännön toteutus vaatisi lisäresursointia.

Tietopaketeissa tukipalvelujen ja hallinnon kustannukset kohdistetaan tietopaketeille joko sisäisen laskutuksen tai kustannusvyörytysten kautta. Osa palveluista voidaan hankkia myös ostopalveluna ulkopuoliselta palveluntuottajalta, jolloin kohdistus tapahtuu ulkoisen laskutuksen perusteella. Tukipalvelujen laskutus ja hallinnon vyörytys tehdään nettona. Lähtökohtaisesti tukipalvelujen ja hallinnon kustannukset kohdistetaan sote-tietopaketeille todellisen käytön mukaisesti. Myös ostopalveluille tulee kohdistaa hallinnon kustannukset. Hallinnon kustannukset kohdistetaan ostopalveluille kokonaiskustannusten suhteessa pois lukien sairaanhoitopiirien kustannukset, joihin vyöry-

tyksiä ei tehdä. Päihdepalveluihin ei aiempina vuosina ole sisällytetty vyörytyksiä, vaan kustannustietoihin ovat sisältyneet ainoastaan palvelujen tuottamisen välittömät kustannukset. Vuodesta 2017 vyörytykset kuitenkin sisältyvät sekä omien että ostopalvelujen kustannuksiin, ja kustannustietoja on korjattu takautuvasti myös vuoden 2016 osalta. Tästä johtuen kustannukset eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään ennen ja jälkeen vuoden 2016.

Toiminta- ja kustannustiedot kootaan koko tarkasteluvuoden ajalta. Toiminta- ja kustannustiedoissa erotellaan kunnan itse tuottamat ja kunnan ostamat palvelut. Kuntayhtymän, kolmannen sektorin ja yhdistysten toimintatiedot ja kustannukset kuuluvat ostopalveluihin. Tiedonkeruussa ei eritellä bruttokustannuksia ja asiakasmaksuja, vaan kaikki vertailut tehdään nettokustannuksista. Silloin, kun työntekijä jalkautuu esimerkiksi erityistasolta perustasolle, eikä tälle toiminnalle ole omaa kustannuspaikkaa, raportoidaan kyseisestä toiminnasta ainoastaan henkilöstökulut.

Asiakasmäärät ilmoitetaan palvelukohtaisesti, ja asiakkaiden yhteismäärä muodostuu näiden eri palvelujen summasta. Koska sama asiakas voi käyttää monia eri palveluja, on yhteenlaskettu asiakkaiden kokonaismäärä suurempi, kuin mitä se todellisuudessa on. Tähän raportointitapaan työryhmä on päätenyt siitä syystä, että osassa kuntia päihde- ja mielenterveyspalvelut kirjataan eri tietojärjestelmiin tai manuaalisesti, mistä johtuen ei saada henkilötunnus kertaalleen -tietoja. Lisäksi tietyissä, erityisesti päihdehuollon, palveluissa on mahdollista asioida nimettömänä, esimerkkeinä terveysneuvonta ja päivätoiminta. Mikäli mahdollista, kunnat ilmoittavat asiakasmäärät myös ”henkilötunnus kertaalleen” -muodossa, mutta näitä lukuja ei käytetä vertailuissa.

Asiakkaista pyritään keräämään myös ikäryhmäkohtaista tietoa siten, että ilmoitetaan 18-64 -vuotiaiden asiakkaiden määrä (joista erikseen 18-24 -vuotiaat ja 25-64 -vuotiaat) ja yli 65-vuotiaiden asiakkaiden määrä. Jos tämä ei ole mahdollista, ilmoitetaan ainoastaan asiakkaiden kokonaismäärä.

Suoritteina raportoidaan palvelusta riippuen joko käyntien tai hoitovuorokausien määrä, jotka nekin eritellään omiin ja ostopalveluihin. Tietyissä palveluissa naisasiakkaiden määrä ilmoitetaan erikseen.

Kustannusten muutoksia esittelevissä pitkittäistaulukoissa ja kuvioissa käytetään aina deflatoituja kustannuksia. Kustannusten muuntamisessa viimeisen vertailuvuoden arvoon käytetään Tilastokeskuksen (SVT 2019a) tuottamaa julkisten menojen hintaindeksiä sosiaalitoimelle, 2000=100. Deflatoinneissa käytetyt kertoimet löytyvät taulukosta 1. Mielenterveyspalveluista on käytettävissä tiedot vuodesta 2016 alkaen.

Taulukko 35. Tilastokeskuksen (SVT 2019a) julkisten menojen hintaindeksi sosiaalitoimelle, kuntatalous

Vuosi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
Pisteluku	100	103,3	105,6	109	112,9	116,9	120,4	124,3	130,4	133,6	137,4	141,9	146,2	148,8	149,6	150,5	150,3	148,9	151,2
Kerroin	1,512	1,4637	1,43182	1,38716	1,33924	1,29341	1,25581	1,21641	1,15951	1,13174	1,10044	1,06554	1,0342	1,01613	1,0107	1,00465	1,00599	1,01545	1

*= Ennakollinen tieto 13.2.2019

Lisäksi väestösuhteutuksissa käytetään Tilastokeskukselta (SVT 2019b) saatavia kunkin vuoden väestötietoja ajankohdalta 31.12.

KUNNILTA TIEDONKERUUSSA KOOTTAVAT PERUSTIEDOT

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN INTEGROIDUT PALVELUT

Integroituihin palveluihin sisältyy ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuorisoasemat ja päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito.

Ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut

Järjestöavustukset ja muut ehkäisevän työn kustannukset raportoidaan tässä yhteydessä. Kustannustiedot eritellään omiin ja ostopalveluihin. Kunnat kuvaavat mistä kustannukset muodostuvat. Ehkäisevän työn asiakasmääriä ja suoritteita ei raportoida.

Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut

Muulla kuin erityispalveluissa tehtävä perustason erityistyöntekijöiden tekemä päihde- ja mielenterveystyö. Tällaista on esimerkiksi terveysasemilla tapahtuva työ, joka kohdentuu päihde- ja/tai mielenterveystyöhön. Kunnat kuvaavat, mitä palveluja ovat tähän sisällyttäneet. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Nuorisoasemat

Raportoidaan kustannukset ja asiakas- ja käyntimäärät täysi-ikäisten asiakkaiden osalta. Kunnat kuvaavat miten toiminta on kussakin kunnassa järjestetty, ja nämä kuvaukset sisältyvät raportin tekstiin.

Päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito

Hoito on tarkoitettu asiakkaille, joilla on sekä vakava päihdeongelma että vakava mielenterveysongelma. Hoito järjestetään joko osasto- tai avohoitona. Toiminnasta raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät sekä käynti- ja hoitovuorokaudet.

PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUJEN KOKONAISUUS

Päihdehuollon avopalvelujen kokonaisuus sisältää polikliniset palvelut ja muut avopalvelut.

Päihdehuollon polikliniset palvelut

Päihdehuoltolain mukaista erityispalvelua, joihin liittyy vapaaehtoisuuteen perustuvaa neuvonta-, tutkimus- ja hoitopalvelua. Raportissa päihdehuollon poliklinisiin palveluihin sisältyvät päihdepoliklinikat (myös A-klinikat, H-klinikat ja Peliklinikat), korvaushoito, päiväkuntoutus ja muut polikliniset palvelut.

Päihdepoliklinikat

Päihdepoliklinikat ovat riippuvuusongelmiin erikoistuneita avohoitopaikkoja. Palvelumuotoina voivat olla asiakkaan tarpeiden ja valinnan mukaan mm. somaattisen ja psyykkisen tilan kartoitus, sosiaali- ja terveysneuvonta, intensiivinen avokuntoutus, yksilö-, ryhmä- ja perhekeskustelut, verkostotyö, avovieroitukset sekä läheteet ja lausunnot jatkotutkimuksiin ja muihin hoitopaikkoihin. Toiminnasta raportoidaan kustannukset, sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Korvaushoito

Korvaushoitoa annetaan niille opioidiriippuvaisille asiakkaille, jotka eivät ole kyenneet vieroittautumaan opioideista. Opioidiriippuvaisten lääkkeellisen korvaushoidon tavoitteena on kuntoutuminen ja päihitteettömyys tai haittojen vähentäminen ja asiakkaan elämänlaadun parantaminen. Korvaushoidon lääkkeitä ovat metadoni ja buprenorfiini. Hoito toteutuu erikoissairaanhoidossa, poliklinisessa päihdehuollossa tai perustasolla.¹ Korvaushoito kuuluu hoitotakuun piiriin ainoana päihdehuollon palveluna. Tässä raportissa korvaushoito ei sisällä erikoissairaanhoidon kustannuksia. Korvaushoidon asiakas voi saada vuoden aikana sekä haittoja vähentävää, että kuntouttavaa korvaushoitoa. Kokonaisasiakasmäärä kerätään henkilötunnus kertaalleen. Tietoa korvaushoidon keskeytymisten tai päättymisten määrästä kerätään myös. Korvaushoidosta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Päiväkuntoutus

Päiväkuntoutus on määrääjän kestävä, suljetussa ja mahdollisesti täydentyvässä ryhmässä tapahtuvaa hoitoa. Kuntoutus perustuu tavoitteelliseen hoitosuunnitelmaan. Päiväkuntoutuksen intensiivisyys ja kesto vaihtelevat merkittävästi palvelumuodon sisällä. Hoitajakson ajan asiakas osallistuu päiväaikaiseen kuntoutukseen tai useita kertoja viikossa kuntoutusryhmään. Päiväkuntoutuksesta raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät sekä käynnit.

Muut avopalvelut

Muihin avopalveluihin sisältyvät huumeiden käyttäjien terveysneuvonta ja päiväkeskustoiminta. Palvelut ovat anonyymejä eikä niistä tehdä asiakkaalle päätöstä. Lisäksi muihin avopalveluihin lukeutuvat selviämishoitoasemat.

Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta

Palvelu sisältää huumeiden riskikäyttöön liittyvää terveys- ja sosiaalineuvontaa, ja käytettyjen pistosvälineiden vaihtaminen uusiin. Kunnasta riippuen asiakkailla saatavaa olla lisäksi mahdollisuus hiv-, raskaus- ja c-hepatiittitesteihin sekä A- ja B-hepatiittirokotuksiin. Toiminnasta raportoidaan kustannukset ja mikäli mahdollista myös asiakas- ja käyntimäärät.

Päiväkeskustoiminta

Päiväkeskus on matalan kynnyksen kohtaamispaikka, josta saa ammattihenkilöstön ohjausta ja neuvontaa, anonyymia palvelua ja siellä tehdään hoidon tarpeen arviointia. Päiväkeskustoiminta tarjoaa pyykinpesu- ja peseytymismahdollisuuden, vaatteiden-

¹ ”Opioidiriippuvaisen hoidon tarve tulee arvioida ja hoito toteuttaa sellaisessa terveyskeskuksessa, päihdehuollon yksikössä tai vankeinhoitolaitoksen terveydenhuollon yksikössä, jossa on hoidon antamiseen perehtynyt hoidosta vastaava lääkäri ja toiminnan edellyttämä muu henkilökunta sekä muut edellytykset hoidon antamiseen.

Hoidon vaativuuden sitä edellyttäessä hoidon tarve tulee arvioida ja hoito aloittaa ja toteuttaa sairaanhoitopiirin kuntayhtymän toimintayksikössä, Järvenpään sosiaalisairaalassa tai valtion mielisairaalassa. Hoitoa voidaan jatkaa yhteistyössä hoidon aloittaneen yksikön kanssa sellaisessa terveyskeskuksessa, päihdehuollon yksikössä taikka vankeinhoitolaitoksen terveydenhuollon yksikössä, jolla hoidon aloittaneen toimintayksikön käytettävissä olevien tietojen mukaan on siihen riittävät edellytykset. Korvaushoito tulee hoidon pitkäkestoisuuden vuoksi pyrkiä toteuttamaan mahdollisimman lähellä potilaan asuinpaikkaa.” (STM 33/2008 § 4.)

vaihtomahdollisuuden, mahdollisuuden lepoon, median seuraamisen mahdollisuuden, vertaistukea ja edullista ruokaa. Päiväkeskus järjestää myös retkiä ja toiminnallisia ryhmiä. Asiakkaat voivat asioida päivätoimintakeskuksessa myös päihtyneinä. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Selviämishoitoasema

Selviämishoitoasemalla hoidetaan asiakkaita, jotka tarvitsevat päihtymyksen vuoksi lyhytaikaista sairaanhoidollista seurantaa. Asiakkaat tulevat selviämishoitoasemalle sairaankuljetuksen tai poliisin kautta tai muista hoitoyksiköistä. Selviämishoitoasemalta asiakkaita ohjataan tarvittaessa jatkohoitoon, esimerkiksi katkaisu- ja vieroitus- hoitoon, psykiatriseen hoitoon tai tarvittaviin sosiaalipalveluihin.

MIELENTERVEYSAVOPALVELUJEN KOKONAISUUS

Mielenterveyspalvelujen avopalveluihin sisältyvät psykiatrinen avohoito ja psykoterapia.

Psykiatrinen avohoito

Psykiatrinen avohoito on erikoissairaanhoitoa. Hoito järjestetään esimerkiksi psykiatrian poliklinikoilla, itse hoito voi tapahtua muuallakin (esimerkiksi jalkautumalla terveyskeskuksiin tai sosiaalityöhön). Hoitoon tullaan useimmiten lähetteellä. Psykiatrian poliklinikat tarjoavat neuvontaa sekä psykiatrista tutkimusta, hoitoa ja kuntoutusta. Hoito poliklinikalla alkaa aina tutkimus- ja arviointikäynneillä. Tutkimuskäyntien jälkeen potilaalle annetaan hoitosuositus tai sovitaan hoidon jatkumisesta psykiatrian poliklinikalla. Psykiatrian poliklinikoilla hoitomuotoina käytetään mm. perhe- ja verkostotyötä, yksilökeskusteluja, erilaisia ryhmämuotoisia hoitoja, toimintaterapiaa ja lääkehoitoa. Toteutunutta hoitoa arvioidaan ja suunnitellaan määräajoin yhdessä potilaan kanssa. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Psykoterapia

Tässä yhteydessä raportoidaan sellaiset psykoterapiat, joiden kustannukset maksaa kunta. Näitä ovat esimerkiksi lääkinnällisenä kuntoutuksena annettava psykoterapia sekä nettiterapiat.

KOTIIN VIETÄVÄT PALVELUT

Palveluja, jotka viedään asiakkaalle kotiin. Kotiin vietävät palvelut vaihtelevat lyhytaikaisesta intensiivisestä tuesta pitkäaikaiseen tukeen. Kotiin vietäviin palveluihin raportoidaan myös tuettu asuminen ja tukiasuminen. Tiedot kerätään erikseen päihdepalveluista ja mielenterveyspalveluista. Asumisen tuen toiminnasta raportoidaan kustannustiedot, asiakasmäärät sekä asumisvuorokaudet.

Tuettu asuminen on asiakkaan omaan asuntoon järjestettyä palvelua, joka painottuu arkisin virka-aikaan, mutta tukea voi olla saatavilla myös iltaisin tai viikonloppuisin. Tuen määrä on sidoksissa tehtyyn palvelusuunnitelmaan. Tavoitteena on varmistaa asiakkaan itsenäisen asumisen jatkuminen.

Tukiasuminen on suunnitelmallista, tiivistettyä jokaviikkoista tai lähes päivittäistä tukea. Tukiasumisessa voi olla tarjolla myös yhteistä ryhmätoimintaa asukkaille. Tavoitteena on siirtyminen itsenäiseen asumiseen. Tukiasumisessa asumisvuorokausien määrä koostuu asiakkaan toteutuneista asumisvuorokausista. Vuorokausien määrä ei ole sidottu henkilökunnalta saatavan tuen määrään.

Kotiin vietävät palvelut päihdepalveluissa

Asiakkaan kotona toteutettava **katkaisuhuolto** tai **kotikuntoutus**. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Kotiin vietävät palvelut mielenterveyspalveluissa

Asiakkaan kotona toteutettava psykiatrinen hoito, esimerkiksi psykiatrinen kotihoito tai liikkuva avohoito. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA

Toimintakykyä ylläpitävää työ- tai päivätoimintaa, jonka tarkoituksena ei ole asiakkaan kuntoutuminen avoimille työmarkkinoille. Tähän raportoidaan esimerkiksi mielenterveysasiakkaiden ja päihdeasiakkaiden työtoiminta, mielenterveysasiakkaiden päivätoiminta ja päihdeasiakkaiden päiväkeskuspalvelut, mikäli palvelusta on tehty päätös. Anonymisti tapahtuva päiväkeskuspalvelu raportoidaan päiväkeskustoiminta-kohtaan. Tiedot kerätään erikseen työtoiminnasta ja päivätoiminnasta. Kunnat kuvaavat mitä toimintaa on raportoitu. Toiminnasta raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät ja käyttöpäivät.

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN ASUMISPALVELUT

Asumispalveluissa tavoitteena on luoda kokonaisuus, jossa asiakkaalle pystytään tarjoamaan hänen tarpeitaan vastaava asumismuoto. Tavoitteena on asiakkaan asumisen turvaaminen, tarvittaessa päihde- ja mielenterveysasiakkaiden tukeminen ja itsenäinen pärjääminen. Työmuotoihin voi kuulua ohjaus ja neuvonta arjen asioissa, asiakkaan sosiaalisten tukiverkostojen kartoittaminen ja vahvistaminen sekä terveydenhoidon antaminen. Asumispalvelu perustuu asiakkaalle laadittavaan palvelu- ja kuntoutumissuunnitelmaan. Asumispalvelujen pituus vaihtelee lyhytaikaisesta intervalliasumisesta pitkäaikaiseen asumiseen. Asumispalveluja ovat tehostettu palveluasuminen, palveluasuminen, tukiasuminen ja tuettu asuminen sekä tilapäinen asuminen. **Tukiasuminen ja tuettu asuminen raportoidaan tässä raportissa kotiin vietävien palvelujen yhteydessä.** Asumispalveluista raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät ja hoitovuorokaudet ja ne eritellään päihde- ja mielenterveyspalveluihin.

Palveluasuminen

”Asiakkaat saavat päivittäistä tukea, apua ja palveluita omatoimisen suoriutumisen mahdollistamiseksi. Palveluntuottaja järjestää asumiseen liittyvät palvelut (esim. avustaa liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa) sekä asukkaan terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyy-

den edistämiseksi tarvittavat palvelut. Yksikön käyttämä palvelunimike voi olla hoitokoti, palvelutalo, pienkoti, perhekoti, asuntola jne.” (Valvira 2012, 10)² Palveluasumisessa on tavoitteena yksilöllinen kuntoutuminen kevyempään asumispalveluun tai itsenäiseen asumiseen.

Tehostettu palveluasuminen

Tehostettua palveluasumista järjestetään niille asiakkaille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista. Tavoitteena on yksilöllinen kuntoutuminen kevyempään asumispalveluun tai asukkaan elämänlaadun ja toimintakyvyn säilyttäminen.

Tilapäinen asuminen

Nämä yksiköt tarjoavat tilapäistä majoitusta matalalla kynnyksellä. Asiakas voi hakeutua palvelun pariin ilman lähetettä esimerkiksi asunnottomuuden seurauksena. Palvelu voi sisältää muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja ruokapalveluja. Palveluun voi hakeutua myös päihtyneenä.

LAITOSHOITO

Päihdehuollon laitoshoidon kokonaisuus

Päihdehuollon laitoshoidon koostuu ympärivuorokautisesta katkaisu- ja vieroitushoidosta ja kuntouttavasta laitoshoidosta.

Katkaisu- ja vieroitushoido

Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Hoidon tavoitteena on päihdekierteen katkaisu, vieroitusoireiden hoitaminen sekä jatkohoidon suunnittelu. Somaattisen kunnon kohotessa katkaisu- ja vieroitushoitoon voi kuulua mm. keskusteluapu, sosiaali- ja terveysneuvonta, pari- ja perhetapaamisia sekä verkostotapaamisia.

Kuntouttava laitoshoido

Päihdehuollon kuntouttava laitoshoido on ympärivuorokautista pitempiaikaista laitoshoidoa. Kuntouttava laitoshoido on osa asiakkaan kokonaiskuntoutusta ja se perustuu asiakkaalle tehtävään palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaan. Kuntouttava laitoshoido on tarkoitettu avohoidon tukevuksi hoitojaksoksi vaikeasti päihdeongelmallisille, joille avohuollon palvelut tai katkaisu laitoshoidossa eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia, tai joiden kuntoutuminen edellyttää väliaikaista irrottautumista normaalista elinympäristöstä. Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Laitoskuntoutus tarjoaa päihdeasiakkaille peruskuntoutusta sekä lyhytaikaisia intervalli- ja kriisihoitojaksoja. Laitoshoidoa voidaan tarjota myös päihdehaittojen vähentämisen tavoittein.

Tietoa kerätään myös siitä, mikä on ollut hoitojaksolle hakeutumisen aiheuttanut **pääasiallinen päihde**. Se perustuu asiakkaan kertomaan tietoon. Lisäksi kerätään tietoa tapauksista, joissa on kirjattu myös muita päihteitä kuin pääasialliseksi päihteeksi mainittu.

² Valvira (2012) Mielenterveys- ja päihdehuollon ympärivuorokautiset asumispalvelut sekä päihdehuollon laitoshoido, valvontakunnallinen valvontaohjelma 2012–2014. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). Helsinki.

Psykiatrinen laitoshoido

Psykiatrinen sairaalahoito tarjoaa tehostettua tutkimusta, hoitoa ja kuntoutusta psykiatrisen avohoidon tueksi tai silloin, kun muut hoitomuodot ovat riittämättömiä. Psykiatrisesta laitoshoidosta raportoidaan akuutti- ja kuntoutushoito. Laitoshoidon yhteydessä raportoidaan myös tiedot oikeuspsykiatrisista ja vanhuspsykiatrisista yksiköistä. Laitoshoidosta raportoidaan palvelun kustannukset, asiakasmäärät ja hoitovuorokaudet.

Oikeuspsykiatriset yksiköt

Tietoihin sisältyvät ne potilaat, joita hoidetaan oikeuspsykiatrisissa yksiköissä. Potilaita ovat esim. oikeuspsykiatriset potilaat, mielentilatutkimuksessa olevat potilaat sekä vaikeahoitoiset potilaat. Oikeuspsykiatriset potilaat ovat rikoksiin syyllistyneitä henkilöitä, joita ei tuomita rangaistukseen, vaan jotka Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) määrää tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon mielentilatutkimuksen perusteella. Mielentilatutkimukseen määräämisestä päättää tuomioistuin ja tutkimuspaikan määrää THL. Tutkimuksen tarkoituksena on määrittää syytetyn mielentila teon tai tekojen aikana ja hänen hoidon tarpeensa tutkimuksen päättyessä. Vaikeahoitoisilla potilailla tarkoitetaan potilaita, jotka ovat erityisen väkivaltaisia, sairautentunnottomia tai hoitoon sitoutumattomia, tai jotka jostain muusta syystä tarvitsevat pitkää kuntouttavaa psykiatrista osastohoitoa.

Vanhuspsykiatriset yksiköt

Vanhuspsykiatriassa hoidetaan vakavasta masennustilasta tai muusta mielialahäiriöstä kärsiviä vanhuksia, myöhäisiän psykoottistasoista häiriötä sairastavia potilaita sekä dementiapotilaita, joilla on vanhuspsykiatrista erityisosaamista vaativia liitännäisoireita sekä potilaita, joiden hoito vaatii erotusdiagnostista selvittelyä.

Liite 2: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen toiminta- ja kustannustiedot vuodelta 2018

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2018	2018	2018	2018	2018	2018	2018	
Väestö yhteensä 31.12.	648 042	283 632	228 166	191 331	235 239	203 567	1 789 977	
Alle 18-vuotiaat	108 526	64 503	47 377	29 048	37 884	44 442	331 780	Puuttuvan tiedon merkitseminen
18 vuotta täyttäneet	539 516	219 129	180 789	162 283	197 355	159 125	1 458 197	= kunnalla ei käytössä kyseistä palvelua
18-24-vuotiaat	55 873	23 733	19 868	23 845	28 302	22 680	174 301	= tietoa ei ole saatu tai sitä ei voi eritellä
25-64-vuotiaat	539 516	153 765	125 977	99 033	124 546	104 365	1 147 202	= muu syy puuttumiselle
65 vuotta täyttäneet	110 303	41 631	34 944	39 405	44 507	32 080	302 870	0 = ei asiakkaita / kustannuksia tai luvut pyöristyvät nolleen
PÄIHDE- JA MIELENTERVEYS PALVELUIDEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ								
Kustannukset yhteensä, €	183 986 422	59 154 017	49 855 377	59 136 390	70 335 731	52 077 105	474 545 041	
Oman toiminnan kustannukset, €	110 942 532	9 504 532	10 150 144	4 464 117	31 112 755	19 863 668	186 037 748	Turku: Psykiatrian fuusio sairaanhoitopiiriin 1.5.2017 selittää oman palvelun vähenemisen
Ostopalvelujen kustannukset, €	73 043 890	49 649 485	39 705 233	54 672 273	39 222 976	32 213 437	288 507 294	Turku: Ostopalvelun kasvu selittyy oman psykiatrian siirrosta sairaanhoitopiirille
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	341,0	270,0	275,8	364,4	356,4	327,3	325,4	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	205,6	43,4	56,1	27,5	157,6	124,8	127,6	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	135,4	226,6	219,6	336,9	198,7	202,4	197,9	
INTEGROITUIJEN PALVELUJEN KUSTANNUKSET YHTEENSÄ (sisältää EHKÄISEVÄT PALVELUT, PERUSTASON PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSTYÖN, NUORISOASEMAT JA PÄIHDEPSYKIATRISEN ERIKOISSAIRAANHOIDON)								
Kustannukset yhteensä, €	10 853 219	4 732 510	2 561 954	4 025 369	5 883 430	934 354	28 990 836	
Oman toiminnan kustannukset, €	6 357 295	2 993 901	1 433 084	832 283	4 361 547	934 354	16 912 464	
Ostopalvelujen kustannukset, €	4 495 924	1 738 609	1 128 870	3 193 086	1 521 883	0	12 078 372	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	20,1	21,6	14,2	24,8	29,8	5,9	19,9	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	11,8	13,7	7,9	5,1	22,1	5,9	11,6	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	8,3	7,9	6,2	19,7	7,7	0,0	8,3	
PÄIHDEHUOLLON PALVELUJEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ (sisältää avopalvelut, kotiin vietävät palvelut, asumispalvelut ja laitospalvelut)								
Kustannukset yhteensä, €	51 662 619	13 075 419	11 142 477	12 021 944	13 087 227	8 089 430	109 079 116	
Oman toiminnan kustannukset, €	30 668 459	5 673 330	7 877 872	3 551 834	6 780 377	6 078 329	60 630 201	
Ostopalvelujen kustannukset, €	20 994 160	7 402 089	3 264 606	8 470 110	6 306 850	2 011 101	48 448 916	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	95,8	59,7	61,6	74,1	66,3	50,8	74,8	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	56,8	25,9	43,6	21,9	34,4	38,2	41,6	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	38,9	33,8	18,1	52,2	32,0	12,6	33,2	
Kustannukset yhteensä ilman korvaushoitoa, €								
Oman toiminnan kustannukset ilman korvaushoitoa, €	27 772 292	5 673 330	7 877 872	3 513 834	6 247 763	5 273 576	56 358 667	
Ostopalvelujen kustannukset ilman korvaushoitoa, €	18 932 070	5 417 275	2 772 219	7 289 150	5 338 712	2 011 101	41 760 527	
MIELENTERVEYSPALVELUJEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ (sisältää avopalvelut, kotiin vietävät palvelut, työ- ja päivätoiminnan, asumispalvelut ja laitospalvelut)								
Kustannukset yhteensä, €	121 470 584	41 346 088	36 150 946	43 089 077	51 365 074	43 053 320	336 475 089	
Oman toiminnan kustannukset, €	73 916 778	837 301	839 189	80 000	19 970 831	12 850 984	108 495 083	
Ostopalvelujen kustannukset, €	47 553 806	40 508 787	35 311 757	43 009 077	31 394 243	30 202 336	227 980 006	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	225,1	188,7	200,0	265,5	260,3	270,6	230,7	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	137,0	3,8	4,6	0,5	101,2	80,8	74,4	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	88,1	184,9	195,3	265,0	159,1	189,8	156,3	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
1 INTEGROIDUT PALVELUT (ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuorisoasemat ja päihdepsykiatrin erikoissairaanhoido)								
1.1 Ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut								
Ehkäisevien palvelujen kustannukset yhteensä, €	1 161 382	538 081	320 356	160 800	194 351	49 618	2 424 588	
Oman toiminnan kustannukset, €	150 882	5 000	320 356	73 000	47 101	49 618	645 957	
Ostopalvelujen kustannukset, €	1 010 500	533 081	0	87 800	147 250	0	1 778 631	
1.2 Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut								
Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat yhteensä	16 451	5 430	3 449	2 544	4 066	5 306	37 246	
Oman toiminnan asiakkaat	16 451	5 400	3 449	1 183	4 066	5 306	35 855	Espoo: MtP-klinikan asiakkaat (ei Nuorisopoliklinikkaa ja kotiin vietyjä palveluja). Vuosi 2016 ei ole vertailukelpoinen vuosien 2017–2018 kanssa. Vantaa: Depressiohoitajien, psyk.sairaanhoitajien, terveysasemien päihdehoitajien, mielenterveys- ja päihdepalvelupisteiden sekä kokemusasiantuntijan asiakkaat
18–64-vuotiaat	14 548	4 846	3 064	0	3 844	4 752	31 054	
18–24-vuotiaat	2 852	896	706	0	907	0	5 361	
25–64-vuotiaat	11 696	3 950	2 358	0	2 937	0	20 941	
65 vuotta täyttäneet	1 903	554	385	0	222	544	3 608	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	30	-	1 361	0	0	1 391	
18–64-vuotiaat	0	30	-	0	0	0	30	
18–24-vuotiaat	0	30	-	0	0	0	30	
25–64-vuotiaat	0	-	-	0	0	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	-	0	0	0	0	
Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen käynnit yhteensä	63 416	23 216	11 489	10 379	18 772	15 659	142 931	
Oman toiminnan käynnit	63 416	23 002	11 489	5 412	18 772	15 659	137 750	Vantaa: Depressiohoitajien, psyk.sairaanhoitajien, terveysasemien päihdehoitajien, mielenterveys- ja päihdepalvelupisteiden sekä kokemusasiantuntijan käynnit
Ostopalvelujen käynnit	-	214	0	4 967	0	0	5 181	
Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset yhteensä, €	5 026 806	2 810 512	862 284	1 275 283	4 314 446	884 736	15 174 067	Vantaa: Sis. depressiohoitajien ja psyk.sairaanhoitajien kustannukset
Oman toiminnan kustannukset, €	5 026 806	2 731 671	862 284	759 283	4 314 446	884 736	14 579 226	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	78 841	-	516 000	0	0	594 841	
1.3 Nuorisoasemat								
Nuorisoasemien asiakkaat yhteensä	969	415	227	233	0	0	1 844	
Oman toiminnan asiakkaat	969	395	227	0	0	0	1 591	Vantaa: Laskennallinen
Ostopalvelujen asiakkaat	-	20	-	233	0	0	253	
Naisasiakkaat	629	-	-	-	0	0	629	
Nuorisoasemien käynnit yhteensä	6 464	2 412	2 032	2 923	0	0	13 831	
Oman toiminnan käynnit	6 464	2 122	2 032	0	0	0	10 618	Vantaa: Laskennallinen
Ostopalvelujen käynnit	0	290	-	2 923	0	0	3 213	
Nuorisoasemien kustannukset yhteensä, €	1 179 607	287 639	250 444	441 196	0	0	2 158 886	
Oman toiminnan kustannukset, €	1 179 607	257 230	250 444	-	0	0	1 687 281	Helsinki: Korjattu 2016 ja 2017: vähennetty alle 18 v
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	30 409	-	441 196	0	0	471 605	
1.4 Päihdepsykiatrin erikoissairaanhoido								

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
1 INTEGROIDUT PALVELUT (ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuorisosemat ja päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito)								
1.4 Päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito								
Asiakkaat yhteensä	333	183	115	465	197	0	1 293	Turku: avo- ja laitoshoidon asiakkaat yhteensä, ei hetu-kertaalleen
18-64-vuotiaat	333	183	114	446	194	0	1 270	
18-24-vuotiaat	74	50	23	63	..	0	210	
25-64-vuotiaat	259	133	91	383	..	0	866	
65 vuotta täyttäneet	0	0	1	19	3	0	23	
Käynnit yhteensä	16 326	4 515	3 509	6 154	104	0	30 608	
Hoitovuorokaudet yhteensä	2 087	700	1 145	2 295	2 678	0	8 905	
Kustannukset yhteensä	3 485 424	1 096 278	1 128 870	2 148 090	1 374 633	0	9 233 295	
Avohoidon kustannukset	2 483 664	759 508	579 270	992 948	31 612	0	4 847 001	
Laitoshoidon kustannukset	1 001 760	336 770	549 600	1 155 142	1 343 021	0	4 386 293	
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSAPALVELUT								
Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	29 440	8 637	10 305	11 890	16 893	10 449	87 614	
Oman toiminnan asiakkaat	23 156	1 636	3 633	1 329	14 437	7 706	51 897	
18-64-vuotiaat	21 175	502	3 377	0	12 525	7 390	44 969	
18-24-vuotiaat	2 989	68	327	0	3 405	1 735	8 524	
25-64-vuotiaat	18 186	434	3 050	0	9 133	5 614	36 417	
65 vuotta täyttäneet	1 979	128	185	0	1 899	273	4 464	
Ostopalvelujen asiakkaat	6 284	7 001	6 672	10 561	2 456	2 743	35 717	
18-64-vuotiaat	5 231	255	5 988	1 345	2 271	2 526	17 616	
18-24-vuotiaat	1 126	9	1 317	44	70	0	2 566	
25-64-vuotiaat	2 842	246	4 671	1 301	624	0	9 684	
65 vuotta täyttäneet	1 053	1	684	122	185	220	2 265	
Avopalvelujen käynnit yhteensä	420 568	74 956	112 076	111 553	141 779	93 904	954 836	
Oman toiminnan käynnit	349 211	9 539	44 509	10 255	104 977	71 818	590 309	
Ostopalvelujen käynnit	71 357	65 417	67 567	101 298	36 802	22 086	364 527	
Avopalvelujen kustannukset yhteensä, €	56 298 170	17 151 139	17 178 535	15 249 969	19 544 319	17 366 087	142 788 219	
Oman toiminnan kustannukset, €	44 058 697	1 225 180	3 414 293	194 528	14 518 460	11 211 772	74 622 930	
Ostopalvelujen kustannukset, €	12 239 473	15 925 959	13 764 242	15 055 441	5 025 859	6 154 315	68 165 289	
Avopalvelujen kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	30,6	29,0	34,5	25,8	27,1	33,3	30,0	
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (polikliiniset palvelut ja muut avopalvelut)								
Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	8 073	1 903	3 782	2 817	6 055	1 787	24 417	
Oman toiminnan asiakkaat	7 674	1 636	3 633	1 329	5 513	1 787	21 572	
18-64-vuotiaat	6 892	502	3 377	0	4 517	1 709	16 997	
18-24-vuotiaat	539	68	327	0	1 388	289	2 611	
25-64-vuotiaat	6 353	434	3 050	0	3 142	1 379	14 358	
65 vuotta täyttäneet	780	128	185	0	983	42	2 118	
Ostopalvelujen asiakkaat	399	267	149	1 488	542	0	2 845	
18-64-vuotiaat	396	255	149	1 345	537	0	2 682	
18-24-vuotiaat	9	9	1	44	37	0	100	
25-64-vuotiaat	387	246	148	1 301	500	0	2 582	
65 vuotta täyttäneet	3	1	0	122	5	0	131	
Avopalvelujen käynnit yhteensä (ilman korvaushoitoa)	182 548	9 586	45 768	19 984	54 906	19 300	332 092	
Oman toiminnan käynnit	163 297	9 539	44 509	10 255	26 881	19 300	273 781	
Ostopalvelujen käynnit	19 251	47	1 259	9 729	28 025	0	58 311	
Avopalvelujen kustannukset yhteensä, €	17 005 107	3 215 082	4 026 391	2 543 458	6 386 925	2 656 940	35 833 903	
Oman toiminnan kustannukset, €	14 074 293	1 225 180	3 414 293	194 528	3 592 481	2 656 940	25 157 715	
Ostopalvelujen kustannukset, €	2 930 814	1 989 902	612 098	2 348 930	2 794 444	0	10 676 188	
Avopalvelujen kustannusten osuus päihdepalvelujen kokonaiskustannuksista, %	32,9	24,6	36,1	21,2	49,1	32,8	32,9	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSOPALVELUT								
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (polikliiniset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.2 PÄIHDEHUOLLON POLIKLIINISET PALVELUT (päihdepoliiklinikat, korvaushoito ja päivä kuntoutus) Korvaushoidon käynnit eivät ole mukana poliikliinisten palvelujen käynneissä								
Polikliinisten palvelujen asiakkaat yhteensä	6 272	267	2 542	1 250	5 099	1 807	17 237	
Oman toiminnan asiakkaat	5 894	0	2 401	70	4 550	1 787	14 702	
18-64-vuotiaat	5 418	0	2 153	0	3 738	1 709	13 018	
18-24-vuotiaat	342	0	149	0	1 255	289	2 035	
25-64-vuotiaat	5 076	0	2 004	0	2 483	1 379	10 942	
65 vuotta täyttäneet	474	0	177	0	812	42	1 505	
Ostopalvelujen asiakkaat	399	267	149	1 180	542	0	2 537	
18-64-vuotiaat	396	255	149	1 087	537	0	2 424	
18-24-vuotiaat	9	9	1	25	37	0	81	
25-64-vuotiaat	387	246	148	1 062	500	0	2 343	
65 vuotta täyttäneet	3	1	0	67	5	0	76	
Polikliinisten palvelujen käynnit yhteensä (ilman korvaushoitoa)	55 639	47	38 703	8 972	40 982	17 217	161 560	
Oman toiminnan käynnit (ilman korvaushoitoa)	53 664	0	37 444	0	12 957	17 217	121 282	
Ostopalvelujen käynnit (ilman korvaushoitoa)	1 975	47	1 259	8 972	28 025	0	40 278	
Polikliinisten palvelujen kustannukset yhteensä, €	13 371 681	1 989 902	4 026 391	2 206 930	4 397 745	2 607 447	28 600 096	
Oman toiminnan kustannukset, €	11 106 283	0	3 414 293	38 000	2 450 250	2 607 447	19 616 273	
Ostopalvelujen kustannukset, €	2 265 398	1 989 902	612 098	2 168 930	1 947 495	0	8 983 823	
Päihdepoliiklinikka								
Päihdepoliiklinikkoiden asiakkaat yhteensä	4 741	11	2 179	966	4 601	1 557	14 055	
Oman toiminnan asiakkaat	4 741	.	2 179	0	4 432	1 557	12 909	Espoo: Vuosien 2017 ja 2018 tiedot sisältyvät kohtaan 1.2 Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut. Vantaa: Vuoden 2016, 2017, 2018 luvuissa ei mukana peliklinikan asiakkaita (ei saada eriteltyä, vrt. Helsinki). Oulu: Ryhmätilastointi muuttunut, ei yksilöidä käynteinä, Tarkastettu (tomi ja Hiikka),
18-64-vuotiaat	4 291	.	2 002	0	3 620	1 480	11 393	Vantaa: Ikäjakama laskennallinen
18-24-vuotiaat	297	.	145	0	1 254	274	1 970	Vantaa: Ikäjakama laskennallinen
25-64-vuotiaat	3 994	.	1 857	0	2 366	1 165	9 382	Vantaa: Ikäjakama laskennallinen
65 vuotta täyttäneet	448	.	177	0	812	41	1 478	Vantaa: Ikäjakama laskennallinen
Ostopalvelujen asiakkaat	-	11	0	966	169	0	1 146	
18-64-vuotiaat	0	..	0	879	169	0	1 048	
18-24-vuotiaat	0	..	0	7	20	0	27	
25-64-vuotiaat	0	..	0	872	149	0	1 021	
65 vuotta täyttäneet	0	..	0	67	0	0	67	
Päihdepoliiklinikkoiden käynnit yhteensä	45 903	47	35 655	8 792	30 938	13 707	135 042	Vantaa: Vuoden 2016-2018 luvuissa peliklinikan käynnit vain Vantaan osalta, aiemmilta vuosilta kokonaissumma jossa myös muut kaupungit
Oman toiminnan käynnit	45 903	.	35 655	0	12 957	13 707	108 222	Vantaa: Mukana myös PVY:n lääkkeenottokäynnit
Ostopalvelujen käynnit	0	47	0	8 792	17 981	0	26 820	
Päihdepoliiklinikkoiden kustannukset yhteensä, €	6 651 880	5 088	3 414 293	982 018	2 416 530	1 688 381	15 158 190	
Oman toiminnan kustannukset, €	6 651 880	.	3 414 293	0	1 917 636	1 688 381	13 672 190	Turku: Päihdepsykiatria 1.5.17 alk. päihdepsyk.erikoissairaanhoidossa (rivi 90)
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	5 088	0	982 018	498 894	0	1 486 000	Turku: Sis. A-klinikan palvelut

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYS- AVOPALVELUT								
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (poliittiset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.2 PÄIHDEHUOLLON POLIITTINEN PALVELUT (päihdepoliittinen, korvaushoidon käynnit eivät ole mukana poliittisten palvelujen käynneissä!)								
Korvaus- ja ylläpito								
Korvaushoidon asiakkaat yhteensä	952	256	252	278	422	232	2392	Vantaa: HUOM! Luku on hetu-kertaalleen! Sisältää vain avopalvelun, laitoshoidon, kuntouttavassa laitoshoitossa Turku: Asiakastiedot vuosien 2017 ja 2018 välillä eivät ole vertailukelpoisia Oulu: Luku oikein, Pieni heitto myös verrattuna tunnuslukutaulukkoon
Korvaushoidon oman toiminnan asiakkaat	615	-	151	70	118	232	1 186	Vantaa: Ei sisällä terveysasemien asiakkaita
18-64-vuotiaat	610	-	151	0	118	231	1 110	
18-24-vuotiaat	22	-	4	0	1	15	42	
25-64-vuotiaat	588	-	147	0	117	214	1 066	
65 vuotta täyttäneet	5	-	0	0	0	1	6	
Korvaushoidon ostopalvelujen asiakkaat	358	256	109	208	297	0	1 228	
18-64-vuotiaat	355	255	109	208	297	0	1 224	
18-24-vuotiaat	0	9	0	18	15	0	42	
25-64-vuotiaat	355	246	109	190	282	0	1 182	
65 vuotta täyttäneet	3	1	0	0	0	0	4	
Haittoja vähentävän korvaushoidon asiakkaat	185	95	108	120	...	0	508	Vantaa: Luvut laskennallisia, 2017 ja 2018 mukana omat ja ostot, ei vertailtavissa
18-64-vuotiaat	182	94	..	0	...	0	276	
18-24-vuotiaat	0	2	..	0	...	0	2	
25-64-vuotiaat	182	92	..	0	...	0	274	
65 vuotta täyttäneet	3	1	..	0	...	0	4	
Kuntouttavan korvaushoidon asiakkaat	788	161	93	90	...	0	1 132	Vantaa: Luvut laskennallisia, 2017 ja 2018 mukana omat ja ostot, ei vertailtavissa
18-64-vuotiaat	783	161	..	0	...	0	944	
18-24-vuotiaat	22	7	..	0	...	0	29	
25-64-vuotiaat	761	154	..	0	...	0	915	
65 vuotta täyttäneet	5	0	..	0	...	0	5	
Erikoissairaanhoidon ja terveysasemien korvaushoidon asiakkaat	..	..	..	70	111	0	181	Vantaa: Ei tilastoa
18-64-vuotiaat	0	..	..	0	111	0	111	
18-24-vuotiaat	0	..	..	0	1	0	1	
25-64-vuotiaat	0	..	..	0	110	0	110	
65 vuotta täyttäneet	0	..	..	0	0	0	0	
Asiakkaat, joilla hoitotakuu ei ole toteutunut korvaushoidossa	9	0	0	0	0	0	9	Helsinki: 8 potilaasta johtuvista syistä ja 1 hoitopaikan puutteen vuoksi.
Korvaushoidon käynnit yhteensä	126 886	34 912	20 797	30 414	39 695	27 276	279 980	
Korvaushoidon oman toiminnan käynnit	61 808	-	..	2 273	6 108	27 276	97 465	Vantaa: Ei erotettavissa muista poliittisistä käynneistä
Korvaushoidon ostopalvelujen käynnit	65 078	34 912	20 797	28 141	33 587	0	182 515	
Korvaushoidon kustannukset yhteensä, €	4 958 257	1 984 814	492 387	1 218 960	1 500 752	804 753	10 959 923	
Korvaushoidon oman toiminnan kustannukset, €	2 896 167	-	0	38 000	532 614	804 753	4 271 534	Vantaa: Oman toiminnan menot H-klinikan menoissa
Korvaushoidon ostopalvelujen kustannukset, €	2 062 090	1 984 814	492 387	1 180 960	968 138	0	6 688 389	Turku: Terveysasemilla toteutettava korvaushoido
Korvaushoidon keskeytymisten tai päättymisten määrä	..	16	25	0	0	0	41	
Kuntoutuneet, jotka ovat suunnitelmallisesti vierottuneet haittoja vähentävästä hoidosta	0	..	3	0	...	0	3	
Kuntoutuneet, jotka ovat suunnitelmallisesti vierottuneet kuntouttavasta hoidosta	0	..	3	0	...	0	3	
Sääntörikkomus	0	..	0	0	...	0	0	
Menehtyminen	0	6	0	0	...	0	6	
Muutto	0	10	5	0	...	0	15	
Vankila	0	..	4	0	...	0	4	
Muu syy	0	..	10	0	...	0	10	Vantaa: Ei-suunnitelmallisesti lopettaneet + muut

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYS- AVOPALVELUT								
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (polikliiniset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.2 PÄIHDEHUOLLON POLIKLIINISET PALVELUT (päihdepoliiklinikat, korvaushoito ja päiväkirjatoiminta)								
Korvaushoidon käynnit eivät ole mukana poliiklinisten palvelujen käynneissä								
Päiväkuntoutus								
Päiväkuntoutuksen asiakkaat yhteensä	579	-	111	6	76	18	790	Oulu: Päiväperhekuntoutus Vaavi 2016-2018
Oman toiminnan asiakkaat	538	-	71	0	0	18	627	Oulu: Asiakkaita yhteensä v.2018, sis. 8 lasta
18-64-vuotiaat	517	-	..	0	0	0	517	
18-24-vuotiaat	23	-	..	0	0	0	23	
25-64-vuotiaat	494	-	..	0	0	0	494	
65 vuotta täyttäneet	21	-	..	0	0	0	21	
Ostopalvelujen asiakkaat	41	-	40	6	76	0	163	
18-64-vuotiaat	41	-	40	0	71	0	152	
18-24-vuotiaat	9	-	1	0	2	0	12	
25-64-vuotiaat	32	-	39	0	69	0	140	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	5	0	5	
Päiväkuntoutuksen käynnit yhteensä	9 736	-	3 048	180	10 044	3 510	26 518	Oulu: Käyntejä yhteensä v.2018, sis. 1560 lasten käyntejä 8 lasta
Oman toiminnan käynnit	7 761	-	1 789	0	0	3 510	13 060	
Ostopalvelujen käynnit	1 975	-	1 259	180	10 044	0	13 458	
Päiväkuntoutuksen kustannukset yhteensä, €	1 761 544	-	119 711	5 952	480 463	114 313	2 481 983	
Oman toiminnan kustannukset, €	1 558 236	-	..	0	0	114 313	1 672 549	Vantaa: A-klinikan kustannuksissa, ei voida eritellä
Ostopalvelujen kustannukset, €	203 308	-	119 711	5 952	480 463	0	809 434	
2.1.3 MUUT PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta, päiväkeskustoiminta ja selviämishoitoasema)								
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta								
Terveysneuvonnan asiakkaat yhteensä	0	997	1 232	1 059	0	320	3 608	
Oman toiminnan asiakkaat	-	997	1 232	1 059	0	320	3 608	Turku: mukana myös ulkokuntalaisia Oulu: Asiakkaita käyvät anonymisti, asiakasmäärä on arvio
18-64-vuotiaat	0	..	1 224	0	0	0	1 224	
18-24-vuotiaat	0	..	178	0	0	0	178	
25-64-vuotiaat	0	..	1 046	0	0	0	1 046	
65 vuotta täyttäneet	0	..	8	0	0	0	8	
Ostopalvelujen asiakkaat	..	-	-	0	..	0	0	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	..	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	..	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	..	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	..	0	0	
Terveysneuvonnan käynnit yhteensä	17 276	6 182	7 065	7 420	0	2 083	40 026	
Oman toiminnan käynnit	-	6 182	7 065	7 420	0	2 083	22 750	
Ostopalvelujen käynnit	17 276	-	-	0	..	0	17 276	
Terveysneuvonnan kustannukset yhteensä, €	665 416	334 745	0	99 151	846 949	49 493	1 995 754	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	334 745	..	99 151	0	49 493	483 389	Vantaa: H-klinikan kustannuksissa sisällä
Ostopalvelujen kustannukset, €	665 416	-	-	0	846 949	0	1 512 365	Helsinki: v 2017: korjattu
Naisasiakkaita terveysneuvonnan avopalveluissa	0	280	392	0	..	0	672	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (poliittiset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.2 PÄIHDEHUOLLON POLIKLIINISET PALVELUT (päihdepoliittiset, korvaushoidon käynnit eivät ole mukana polikliinisten palvelujen käynneissä)								
Espoo: Vuosien 2017 ja 2018 tiedot löytyvät kohdasta 5.2 Päihdehuollon palvelut								
2.1.3 MUUT PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (Huumaiden käyttäjien terveysneuvonta, päiäkeskustoiminta ja selviämishoitoasema)								
Päiäkeskustoiminta								
Päiäkeskusten asiakkaat yhteensä	0	-	0	200	0	0	200	
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	-	200	-	0	200	Espoo: Vuosien 2017 ja 2018 tiedot löytyvät kohdasta 5.2 Päiätoiminta.
18-64-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	-	0	-	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	-	0	-	-	0	
18-64-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	-	0	-	0	0	
Päiäkeskusten käynnit yhteensä	106 796	-	0	2 835	12 092	0	121 723	
Oman toiminnan käynnit	106 796	-	-	2 835	12 092	0	121 723	
Ostopalvelujen käynnit	-	-	-	0	-	0	0	
Päiäkeskusten kustannukset yhteensä, €	1 818 930	-	0	57 377	396 400	0	2 272 707	
Oman toiminnan kustannukset, €	1 818 930	-	-	57 377	396 400	0	2 272 707	Turku: Tieto 4kk ajalta, toiminta keskeytetty 4-11/2018
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	-	0	-	0	0	
Selviämishoitoasema								
Selviämishoitoaseman asiakkaat yhteensä	1 780	639	0	308	963	0	3 690	
Oman toiminnan asiakkaat	1 780	639	-	0	963	0	3 382	
18-64-vuotiaat	1 474	502	-	0	779	0	2 755	
18-24-vuotiaat	197	68	-	0	133	0	398	
25-64-vuotiaat	1 277	434	-	0	659	0	2 370	
65 vuotta täyttäneet	306	128	-	0	171	0	605	
Ostopalvelujen asiakkaat	0	-	-	308	-	0	308	
18-64-vuotiaat	0	-	-	258	-	0	258	
18-24-vuotiaat	0	-	-	19	-	0	19	
25-64-vuotiaat	0	-	-	239	-	0	239	
65 vuotta täyttäneet	0	-	-	55	-	0	55	
Selviämishoitoaseman käynnit yhteensä	2 837	3 357	0	757	1 832	0	8 783	
Oman toiminnan käynnit	2 837	3 357	-	0	1 832	0	8 026	
Ostopalvelujen käynnit	0	-	-	757	-	0	757	
Selviämishoitoaseman kustannukset yhteensä, €	1 149 080	890 435	0	180 000	745 831	0	2 965 346	
Oman toiminnan kustannukset, €	1 149 080	890 435	-	0	745 831	0	2 785 346	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	-	180 000	-	0	180 000	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSAVOPALVELUT								
2.2 MIELENTERVEYSAVOPALVELUT (psykiatrinen avohoito ja psykoterapiat)								
Mielenterveysavopalvelujen asiakkaat yhteensä	21 367	6 734	6 523	9 073	10 838	8 662	63 197	
Oman toiminnan asiakkaat	15 482	0	-	0	8 924	5 919	30 325	
18-64-vuotiaat	14 283	0	0	0	8 008	5 681	27 972	
18-24-vuotiaat	2 450	0	0	0	2 017	1 446	5 913	
25-64-vuotiaat	11 833	0	0	0	5 991	4 235	22 059	
65 vuotta täyttäneet	1 199	0	0	0	916	231	2 346	
Ostopalvelujen asiakkaat	5 885	6 734	6 523	9 073	1 914	2 743	32 872	
18-64-vuotiaat	4 835	0	5 839	0	1 734	2 526	14 934	
18-24-vuotiaat	1 117	0	1 316	0	33	0	2 466	
25-64-vuotiaat	2 455	0	4 523	0	124	0	7 102	
65 vuotta täyttäneet	1 050	0	684	0	180	220	2 134	
Mielenterveysavopalvelujen käynnit yhteensä	238 020	65 370	66 308	91 569	86 873	74 604	622 744	
Oman toiminnan käynnit	185 914	0	0	0	78 096	52 518	316 528	
Ostopalvelujen käynnit	52 106	65 370	66 308	91 569	8 777	22 086	306 216	
Mielenterveysavopalvelujen kustannukset yhteensä, €	39 293 063	13 936 057	13 152 144	12 706 511	13 157 394	14 709 147	106 954 315	
Oman toiminnan kustannukset, €	29 984 404	0	0	0	10 925 979	8 554 831	49 465 214	
Ostopalvelujen kustannukset, €	9 308 659	13 936 057	13 152 144	12 706 511	2 231 415	6 154 315	57 489 101	
Avopalvelujen kustannusten osuus mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannuksista, %	32,3	33,7	36,4	29,5	25,6	34,2	31,8	
Psykiatrinen avohoito								
Psykiatrisen avohoidon asiakkaat yhteensä	20 089	6 293	6 101	8 748	10 680	8 662	60 573	
Oman toiminnan asiakkaat	15 482	-	-	0	8 924	5 919	30 325	
18-64-vuotiaat	14 283	-	-	0	8 008	5 681	27 972	
18-24-vuotiaat	2 450	-	-	0	2 017	1 446	5 913	
25-64-vuotiaat	11 833	-	-	0	5 991	4 235	22 059	
65 vuotta täyttäneet	1 199	-	-	0	916	231	2 346	
Ostopalvelujen asiakkaat	4 607	6 293	6 101	8 748	1 756	2 743	30 248	Espoo: Vuoden 2016 tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuosien 2017–2018 kanssa. Turku: Lisätty 680
18-64-vuotiaat	3 572	..	5 426	0	1 577	2 526	13 101	
18-24-vuotiaat	1 117	..	1 190	0	..	0	2 307	
25-64-vuotiaat	2 455	..	4 236	0	..	0	6 691	
65 vuotta täyttäneet	1 035	..	675	0	179	220	2 109	
Psykiatrisen avohoidon käynnit yhteensä	229 111	64 696	65 683	84 825	86 318	74 604	605 237	
Oman toiminnan käynnit	185 914	-	-	0	78 096	52 518	316 528	
Ostopalvelujen käynnit	43 197	64 696	65 683	84 825	8 222	22 086	288 709	
Psykiatrisen avohoidon kustannukset yhteensä, €	38 498 490	13 747 382	12 977 189	12 135 026	13 118 164	14 709 147	105 185 397	
Oman toiminnan kustannukset, €	29 984 404	-	0	0	10 925 979	8 554 831	49 465 214	Helsinki: v 2017: korjattu eurot
Ostopalvelujen kustannukset, €	8 514 086	13 747 382	12 977 189	12 135 026	2 192 185	6 154 315	55 720 183	Turku: Huom! Muutettu vuoden 2017 luku

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSAPALVELUT								
2.2 MIELENTERVEYSAPALVELUT (psykiatrinen avohoito ja psykoterapiat)								
Psykoterapiat								
Psykoterapiain asiakkaat yhteensä	1 278	441	422	325	158	0	2 624	
Oman toiminnan asiakkaat	..	-	0	0	0	0	0	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	0	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	1 278	441	422	325	158	0	2 624	
18-64-vuotiaat	1 263	0	413	0	157	0	1 833	
18-24-vuotiaat	..	0	126	0	33	0	159	
25-64-vuotiaat	..	0	287	0	124	0	411	
65 vuotta täyttäneet	15	0	9	0	1	0	25	
Joista nettiterapia-asiakkaat	1 112	441	422	..	117	0	2 092	
18-64-vuotiaat	1 102	433	413	0	..	0	1 948	
18-24-vuotiaat	..	107	126	0	..	0	233	
25-64-vuotiaat	..	326	287	0	..	0	613	
65 vuotta täyttäneet	10	8	9	0	..	0	27	
Psykoterapiain käynnit yhteensä	8 909	674	625	..	555	0	10 763	
Oman toiminnan käynnit	..	-	-	0	0	0	0	
Ostopalvelujen käynnit	8 909	674	625	6 744	555	0	17 507	
Psykoterapiain kustannukset yhteensä, €	794 573	188 675	174 955	571 485	39 230	0	1 768 918	
Oman toiminnan kustannukset, €	-	-	0	0	0	0	0	
Ostopalvelujen kustannukset, €	794 573	188 675	174 955	571 485	39 230	0	1 768 918	
Joista nettiterapiain kustannukset €	495 885	188 675	174 955	0	55 720	0	915 235	
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSAPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä	7 263	1 203	774	1 660	3 232	660	14 792	
Joista päihdepalvelujen asiakkaat	1 868	415	284	391	781	126	3 865	
Joista mielenterveyspalvelujen asiakkaat	5 395	788	490	1 269	2 451	534	10 927	
Oman toiminnan asiakkaat yhteensä	4 654	527	320	210	1 988	536	8 235	
18-64-vuotiaat	4 181	493	94	132	1 302	497	6 699	
18-24-vuotiaat	483	48	3	9	272	37	852	
25-64-vuotiaat	3 580	445	91	123	1 030	460	5 729	
65 vuotta täyttäneet	473	42	13	20	686	39	1 273	
Ostopalvelujen asiakkaat yhteensä	2 609	676	454	1 450	1 244	124	6 557	
18-64-vuotiaat	2 292	0	286	1 089	1 169	119	4 955	
18-24-vuotiaat	125	0	34	51	219	40	469	
25-64-vuotiaat	2 167	0	252	324	950	79	3 772	
65 vuotta täyttäneet	317	0	10	388	75	5	795	
Kotiin vietävien palvelujen kustannukset yhteensä	26 214 170	6 657 349	4 025 444	5 203 267	8 544 803	3 124 951	53 769 984	
Joista päihdepalvelujen kustannukset	16 150 740	2 381 722	1 432 845	1 752 289	2 517 647	391 029	24 626 271	
Joista mielenterveyspalvelujen kustannukset	10 063 430	4 275 627	2 592 599	3 450 978	6 027 156	2 733 922	29 143 712	
Oman toiminnan kustannukset yhteensä	10 355 207	1 579 037	2 016 807	453 000	2 342 741	1 665 342	18 412 133	
Joista päihdepalvelujen kustannukset	4 559 750	782 117	1 177 618	373 000	558 152	171 398	7 622 035	
Joista mielenterveyspalvelujen kustannukset	5 795 457	796 920	839 189	80 000	1 784 589	1 493 944	10 790 098	
Ostopalvelujen kustannukset yhteensä	15 858 963	5 078 312	2 008 637	4 750 267	6 202 062	1 459 609	35 357 851	
Joista päihdepalvelujen kustannukset	11 590 990	1 599 605	255 227	1 379 289	1 959 495	219 631	17 004 236	
Joista mielenterveyspalvelujen kustannukset	4 267 973	3 478 707	1 753 410	3 370 978	4 242 567	1 239 979	18 353 614	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
4.1 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDEPALVELUT (kotikatkaaisu ja -kuntoutuskäynnit)								
Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaat yhteensä	81	112	138	57	374	0	762	
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	138	57	374	0	569	Turku: Kotivieroituspilotti 2018
18-64-vuotiaat	0	-	..	0	265	0	265	
18-24-vuotiaat	0	-	..	0	34	0	34	
25-64-vuotiaat	0	-	..	0	231	0	231	
65 vuotta täyttäneet	0	-	..	0	109	0	109	
Ostopalvelujen asiakkaat	81	112	-	0	0	0	193	
18-64-vuotiaat	50	..	-	0	0	0	50	
18-24-vuotiaat	1	..	-	0	0	0	1	
25-64-vuotiaat	49	..	-	0	0	0	49	
65 vuotta täyttäneet	31	..	-	0	0	0	31	
Kotiin vietävien päihdepalvelujen käynnit yhteensä	423	1 052	1 447	289	3 888	0	7 099	Vantaa: Toiminta muuttunut omaksi toiminnaksi vuonna 2017
Oman toiminnan käynnit	-	-	1 447	289	3 888	0	5 624	
Ostopalvelujen käynnit	423	1 052	-	0	0	0	1 475	
Kotiin vietävien päihdepalvelujen kustannukset yhteensä	66 272	105 000	0	88 000	434 549	0	693 821	
Oman toiminnan kustannukset	-	-	..	88 000	434 549	0	522 549	Vantaa: Siirtynyt omaksi toiminnaksi, kustannukset A- klinikan kustannuksissa
Ostopalvelujen kustannukset	66 272	105 000	-	0	0	0	171 272	
Kustannukset € / käynti	157	100	0	304	112	0	98	
Naisiasiakkaita kotiin vietävissä palveluissa	24	..	..	0	160	0	184	Vantaa: 2017 vain ostopalvelut
18-64-vuotiaat	15	..	..	0	120	0	135	
18-24-vuotiaat	0	..	..	0	20	0	20	
25-64-vuotiaat	15	..	..	0	100	0	115	
65 vuotta täyttäneet	9	..	..	0	40	0	49	
4.2 PÄIHDEASIAKKAIEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	1 787	303	146	334	407	126	3 103	
Oman toiminnan asiakkaat	637	119	107	127	22	82	1 094	
18-64-vuotiaat	519	110	94	108	19	69	919	
18-24-vuotiaat	17	10	3	1	0	1	32	
25-64-vuotiaat	384	100	91	107	19	68	769	
65 vuotta täyttäneet	118	12	13	18	3	13	177	
Ostopalvelujen asiakkaat	1 150	184	39	207	385	44	2 009	
18-64-vuotiaat	1 024	0	37	194	348	43	1 646	
18-24-vuotiaat	41	0	1	15	25	32	114	
25-64-vuotiaat	983	0	36	175	323	11	1 528	
65 vuotta täyttäneet	126	0	2	17	37	1	183	
Tuki- ja tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	481 502	28 277	35 401	83 670	86 294	22 602	737 746	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	149 015	28 277	30 228	34 048	5 512	13 144	260 224	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	332 487	0	5 173	49 622	80 782	9 458	477 522	
Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	16 084 468	2 276 722	1 432 845	1 664 289	2 083 098	391 029	23 932 450	
Oman toiminnan kustannukset, €	4 559 750	782 117	1 177 618	285 000	123 603	171 398	7 099 486	
Ostopalvelujen kustannukset, €	11 524 718	1 494 605	255 227	1 379 289	1 959 495	219 631	16 832 964	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	33	81	40	20	24	17	32	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	31	28	39	8	22	13	27	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	35	0	49	28	24	23	35	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkennupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VOUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
4.2 PÄIHDEASIAKKAIEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Tukiasumisen asiakkaat yhteensä	1 787	303	146	77	306	16	2 635	
Oman toiminnan asiakkaat	637	119	107	77	22	16	978	Espoo: Sisältää tukiasumisen ja tuetun asumisen tiedot. Vuoden 2016 tiedot eivät ole vertailukelpoisia. Vantaa: Vantaalla ei eritellä tuki- ja tuettua asumista toisistaan
18-64-vuotiaat	519	110	94	62	19	15	819	
18-24-vuotiaat	17	10	3	0	0	0	30	
25-64-vuotiaat	384	100	91	62	19	15	671	
65 vuotta täyttäneet	118	12	13	14	3	1	161	
Ostopalvelujen asiakkaat	1 150	184	39	0	284	0	1 657	Espoo: Sisältää terveyspalveluiden tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat ja aikuisten sosiaalipalveluiden tukiasumisen asiakkaat. Päihde- ja mielenterveysasiakkaat on yhdistettynä, koska niitä ei pystytä erottamaan.
18-64-vuotiaat	1 024	..	37	0	253	0	1 314	
18-24-vuotiaat	41	..	1	0	14	0	56	
25-64-vuotiaat	983	..	36	0	239	0	1 258	
65 vuotta täyttäneet	126	..	2	0	31	0	159	
Tukiasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	481 502	28 277	35 401	19 483	64 725	3 244	632 632	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	149 015	28 277	30 228	19 483	5 512	3 244	235 759	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	332 487	..	5 173	0	59 213	0	396 873	
Tukiasumisen kustannukset yhteensä, €	16 084 468	2 276 722	1 432 845	80 000	1 811 468	0	21 685 503	
Oman toiminnan kustannukset, €	4 559 750	782 117	1 177 618	80 000	123 603	0	6 723 088	
Ostopalvelujen kustannukset, €	11 524 718	1 494 605	255 227	0	1 687 865	0	14 962 415	Espoo: Terveyspalveluiden ja aikuisten sosiaalipalveluiden kustannukset. Päihde- ja mielenterveyskustannukset on yhdistettynä, koska niitä ei pystytä erottamaan.
Kustannukset € / asumisvuorokausi	33	81	40	4	28	0	186	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	31	28	39	4	22	0	124	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	35	0	49	0	29	0	113	
Tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	-	-	-	257	101	110	468	Espoo: Tuetun asumisen tiedot sisältyvät tukiasumisen tietoihin.
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	-	50	0	66	116	Vantaa: Vantaalla ei eritellä tuki- ja tuettua asumista toisistaan
18-64-vuotiaat	0	-	0	46	0	54	100	
18-24-vuotiaat	0	-	0	1	0	1	2	
25-64-vuotiaat	0	-	0	45	0	53	98	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	4	0	12	16	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	-	207	101	44	352	
18-64-vuotiaat	0	-	0	194	95	43	332	
18-24-vuotiaat	0	-	0	15	11	32	58	
25-64-vuotiaat	0	-	0	175	84	11	270	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	17	6	1	24	
Tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	-	-	-	64 187	21 569	19 358	105 114	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	0	-	-	14 565	0	9 900	24 465	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	0	-	-	49 622	21 569	9 458	80 649	Oulu: lisätty Osna PAAVO-tuettu asuminen 2016, 2017 ja 2018
Tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	0	-	-	1 584 289	271 630	391 029	2 246 948	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	-	205 000	0	171 398	376 398	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	-	1 379 289	271 630	219 631	1 870 550	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	25	13	20	21	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	14	0	17	15	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	28	13	23	23	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
4.3 KOTIIN VIETÄVÄT MIELENTERVEYSPALVELUT (liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon kotikäynnit)								
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaat yhteensä	3 846	738	257	1 035	1 592	0	7 468	Vantaa: Vuoden 2018 tiedot eivät vertailukelpoisia aiempien vuosien kanssa. Vuoden 2018 alusta HYKS psykiatria ja Porvoon psykiatria alkoivat käyttää uusia käyntituotteita, joka vaikuttaa kotikäyntien raportointiin.
Oman toiminnan asiakkaat	3 827	358	-	0	1 592	0	5 777	Espoo: MtP-klinikan liikkuva tiimi.
18-64-vuotiaat	3 487	336	-	0	1 018	0	4 841	
18-24-vuotiaat	453	37	-	0	238	0	728	
25-64-vuotiaat	3 034	299	-	0	780	0	4 113	
65 vuotta täyttäneet	340	27	-	0	574	0	941	
.2 Ostopalvelujen asiakkaat	19	380	257	1 035	0	0	1 691	
18-64-vuotiaat	19	..	249	710	0	0	978	
18-24-vuotiaat	9	..	33	0	0	0	42	
25-64-vuotiaat	10	..	216	0	0	0	226	
65 vuotta täyttäneet	0	..	8	348	0	0	356	Turku: vanhuspsyk. asiakkaat
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen käynnit yhteensä	25 983	7 808	2 304	7 874	10 218	0	54 187	
Oman toiminnan käynnit	25 926	3 845	-	0	10 218	0	39 989	
Ostopalvelujen käynnit	57	3963	2304	7874	0	0	14198	Turku: Joista vanhuspsykiatriasta 2470 käyntiä
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen kustannukset yhteensä, €	4 240 458	4 026 687	566 193	2 125 980	1 784 589	0	12 743 907	
Oman toiminnan kustannukset, €	4 223 739	547 980	-	0	1 784 589	0	6 556 308	
Ostopalvelujen kustannukset, €	16 719	3 478 707	566 193	2 125 980	0	0	6 187 599	Turku: Joista vanhuspsykiatriasta 666900€
Kustannukset € / käynti	163	516	246	270	175	0	235	
4.4 MIELENTERVEYSPALVELUJEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	1 549	50	233	234	859	534	3 459	
Oman toiminnan asiakkaat	190	50	75	26	0	454	795	
18-64-vuotiaat	175	47	0	24	0	428	674	
18-24-vuotiaat	13	1	0	8	0	36	58	
25-64-vuotiaat	162	46	0	16	0	392	616	
65 vuotta täyttäneet	15	3	0	2	0	26	46	
Ostopalvelujen asiakkaat	1 359	0	158	208	859	80	2 664	
18-64-vuotiaat	1 199	0	0	185	821	76	2 281	
18-24-vuotiaat	74	0	0	36	194	8	312	
25-64-vuotiaat	1 125	0	0	149	627	68	1 969	
65 vuotta täyttäneet	160	0	0	23	38	4	225	
Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	529 784	16 536	54 885	63 823	230 182	138 236	1 033 446	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	63 230	16 536	18 910	6 361	0	115 342	220 379	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	466 554	0	35 975	57 462	230 182	22 894	813 067	
Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	5 822 972	248 940	2 026 406	1 324 998	4 242 567	2 733 922	16 399 805	
Oman toiminnan kustannukset	1 571 718	248 940	839 189	80 000	0	1 493 944	4 233 790	
Ostopalvelujen kustannukset	4 251 254	0	1 187 217	1 244 998	4 242 567	1 239 979	12 166 015	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	11	15	37	21	18	20	16	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	25	15	44	13	0	13	19	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	9	0	33	22	18	54	15	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
4.4 MIELENTERVEYSPALVELUJEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen asiakkaat yhteensä	0	50		0	243	173	466	Vantaa: Tuki- ja tuettu asuminen raportoitu tuetun asumisen kohdalle
Tukiasumisen oman toiminnan asiakkaita	-	50	0	0	0	93	143	
18-64-vuotiaat	0	47	0	0	0	83	130	
18-24-vuotiaat	0	1	0	0	0	4	5	
25-64-vuotiaat	0	46	0	0	0	79	125	
65 vuotta täyttäneet	0	3	0	0	0	10	13	
Tukiasumisen ostopalvelujen asiakkaita	-		0	0	243	80	323	Espoo: Sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu asuminen.
18-64-vuotiaat	0		0	0	219	76	295	
18-24-vuotiaat	0		0	0	55	8	63	
25-64-vuotiaat	0		0	0	164	68	232	
65 vuotta täyttäneet	0		0	0	24	4	28	
Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	0			0	61 262	38 961	100 223	
Tukiasumisen oman toiminnan vuorokausia	0	16 536	0	0	0	16 067	32 603	
Tukiasumisen ostopalvelujen vuorokausia	0		0	0	61 262	22 894	84 156	
Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen kustannukset yhteensä, €	0	248 940		0	1 925 526	1 646 581	3 821 047	
Tukiasumisen oman toiminnan kustannukset	0	248 940	0	0	0	406 603	655 543	
Tukiasumisen ostopalvelujen kustannukset	0		0	0	1 925 526	1 239 979	3 165 505	Espoo: Sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu asuminen.
Kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	0	31	42	38	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0	15	0	0	0	25	20	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	0	31	54	38	
Mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	1 549	0	233	234	616	361	2 993	Vantaa: Sekä tuki- että tuettu asuminen
Tuetun asumisen oman toiminnan asiakkaita	190		75	26	0	361	652	Espoo: Tuetun asumisen tiedot sisältyvät tukiasumisen tietoihin.
18-64-vuotiaat	175		..	24	0	345	544	
18-24-vuotiaat	15		..	2	0	16	33	
25-64-vuotiaat							0	
65 vuotta täyttäneet	1 125		..	149	463	0	1 737	
Tuetun asumisen ostopalvelujen asiakkaita	160		..	23	14	0	197	Espoo: Sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu asuminen.
18-64-vuotiaat	0	0	0	0	0	0	0	
18-24-vuotiaat	74		..	36	139	0	249	
25-64-vuotiaat	1 125		..	149	463	0	1 737	
65 vuotta täyttäneet	160		..	23	14	0	197	
Mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	529 784	0	54 885	63 823	168 920	99 275	916 687	
Tuetun asumisen oman toiminnan vuorokausia	63 230		18 910	6 361	0	99 275	187 776	Espoo: Tuetun asumisen tiedot sisältyvät tukiasumisen tietoihin.
Tuetun asumisen ostopalvelujen vuorokausia	466 554		35 975	57 462	168 920	0	728 911	
Mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	5 822 972	0	2 026 406	1 324 998	2 317 041	1 087 341	12 578 757	
Tuetun asumisen oman toiminnan kustannukset	1 571 718		839 189	80 000	0	1 087 341	3 578 247	Espoo: Tuetun asumisen tiedot sisältyvät tukiasumisen tietoihin.
Tuetun asumisen ostopalvelujen kustannukset	4 251 254		1 187 217	1 244 998	2 317 041	0	9 000 510	Espoo: Sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu asuminen.
Kustannukset € / asumisvuorokausi	11	0	37	21	14	11	14	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	25	0	44	13	0	11	19	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	9	0	33	22	14	0	12	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
5 TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA								
Työ- ja päivätoiminnan asiakkaat yhteensä		74	45	10	471	256	856	
Oman toiminnan asiakkaat	-	0	45	0	0	256	301	
18-64-vuotiaat	-	0	0	0	0	245	245	
18-24-vuotiaat	-	0	0	0	0	27	27	
25-64-vuotiaat	-	0	0	0	0	218	218	
65 vuotta täyttäneet	-	0	0	0	0	10	10	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	74	0	10	471	0	555	
18-64-vuotiaat	-	0	0	0	0	0	0	
18-24-vuotiaat	-	0	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	-	0	0	0	0	0	0	
65 vuotta täyttäneet	-	0	0	0	0	0	0	
Työ- ja päivätoiminnan käyttöpäivät yhteensä	-	..	1 241	806	28 410	12 872	43 329	
Oman toiminnan käyttöpäivät	-	0	1 241	0	0	12 872	14 113	
Ostopalvelujen käyttöpäivät	-	0	0	806	28 410	0	29 216	
Työ- ja päivätoiminnan kustannukset yhteensä, €	-	273 459	..	35 637	866 892	999 338	2 175 326	
Oman toiminnan kustannukset, €	-	0	0	0	0	999 338	999 338	
Ostopalvelujen kustannukset, €	-	273 459	0	35 637	866 892	0	1 175 988	
5.1 TYÖTOIMINTA								
Työtoiminnan asiakkaat yhteensä	-	74	45	10	0	256	385	
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	45	0	0	256	301	
18-64-vuotiaat	0	-	..	0	0	245	245	
18-24-vuotiaat	0	-	..	0	0	27	27	
25-64-vuotiaat	0	-	..	0	0	218	218	
65 vuotta täyttäneet	0	-	..	0	0	10	10	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	74	0	10	0	0	84	Espoo: Vuonna 2017 muuttunut ostokäytäntö.
18-64-vuotiaat	0	..	0	0	..	0	0	
18-24-vuotiaat	0	..	0	0	..	0	0	
25-64-vuotiaat	0	..	0	0	..	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	..	0	0	..	0	0	
Työtoiminnan käyttöpäivät yhteensä	-	0	1 241	806	0	12 746	14 793	
Oman toiminnan käyttöpäivät	-	-	1 241	0	0	12 746	13 987	
Ostopalvelujen käyttöpäivät	-	..	0	806	0	0	806	
Työtoiminnan kustannukset yhteensä, €	-	273 459	..	35 637	0	999 338	1 308 434	Vantaa: Kustannuksia ei voida eritellä, osa tuetun asumisen ja työtoiminnan menokohtaa
Oman toiminnan kustannukset, €	-	-	..	0	0	999 338	999 338	
Ostopalvelujen kustannukset, €	-	273 459	..	35 637	0	0	309 096	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
5 TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA								
5.2 PÄIVÄTOIMINTA								
Päivätoiminnan asiakkaat yhteensä								Espoo: Päivätoiminta on kohdeavustuksia järjestöille ja ne sisältävät kohtaan 1.1. Ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut.
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	-	0	471	0	471	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	0	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	0	471	0	471	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	-	0	0	
Päivätoiminnan käyttöpäivät yhteensä	-	0	-	0	28 410	126	28 536	
Oman toiminnan käyttöpäivät	0	-	0	0	0	126	126	
Ostopalvelujen käyttöpäivät	0	-	0	0	28 410	0	28 410	
Päivätoiminnan kustannukset yhteensä, €	-	0	-	0	866 892	0	866 892	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	-	0	0	0	0	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	-	0	866 892	0	866 892	
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
Asumispalvelujen asiakkaat yhteensä	1 883	447	503	1 040	745	741	5 359	
Oman toiminnan asiakkaat	758	135	285	477	402	375	2 432	
18-64-vuotiaat	691	103	258	379	370	340	2 141	
18-24-vuotiaat	48	10	21	36	32	47	194	
25-64-vuotiaat	643	93	237	343	345	293	1 954	
65 vuotta täyttäneet	67	5	27	98	36	35	268	
Ostopalvelujen asiakkaat	1125	312	218	563	343	366	2 927	
18-64-vuotiaat	835	202	11	385	282	233	1 948	
18-24-vuotiaat	51	15	0	20	49	16	151	
25-64-vuotiaat	784	187	11	365	233	217	1 797	
65 vuotta täyttäneet	290	30	15	178	61	133	707	
Asumispalvelujen asumisvuorokaudet yhteensä	375 260	108 742	75 867	204 945	104 852	134 914	1 004 580	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	88 487	15 638	15 019	38 448	19 826	29 276	206 694	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	286 773	93 104	60 848	166 497	85 026	105 638	797 886	
Asumispalvelujen kustannukset yhteensä, €	29 015 819	10 938 688	6 471 038	14 669 846	9 315 695	11 767 141	82 178 227	
Oman toiminnan kustannukset, €	7 378 839	2 257 837	1 602 131	2 984 306	1 830 117	3 433 383	19 486 613	
Ostopalvelujen kustannukset, €	21 636 980	8 680 851	4 868 907	11 685 540	7 485 578	8 333 758	62 691 614	
Asumispalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	77	101	85	72	89	87	82	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	83	144	107	78	92	117	94	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	75	93	80	70	88	79	79	
Asumispalvelujen kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	15,8	18,5	13,0	24,8	12,9	22,6	17,3	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
6.1 PÄIHDEHUOLLON ASUMISPALVELUJET (Palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen ja tilapäinen asuminen)								
Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaat yhteensä	1 028	215	311	604	450	244	2 852	
Oman toiminnan asiakkaat	608	135	285	477	396	182	2 083	
18-64-vuotiaat	566	103	258	379	364	164	1 834	
18-24-vuotiaat	37	10	21	36	32	20	156	
25-64-vuotiaat	529	93	237	343	339	144	1 685	
65 vuotta täyttäneet	42	5	27	98	36	18	226	
Ostopalvelujen asiakkaat	420	80	26	127	54	62	769	
18-64-vuotiaat	350	0	11	76	46	36	519	
18-24-vuotiaat	17	0	0	2	1	0	20	
25-64-vuotiaat	333	0	11	74	45	36	499	
65 vuotta täyttäneet	70	0	15	51	8	26	170	
Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet yhteensä	119 990	39 911	23 726	67 757	27 193	36 078	314 655	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	45 391	15 638	15 019	38 448	18 453	18 641	151 590	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	74 599	24 273	8 707	29 309	8 740	17 437	163 065	
Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset yhteensä, €	7 003 313	4 989 872	2 177 095	5 385 582	2 442 350	3 095 598	25 093 810	
Oman toiminnan kustannukset, €	2 162 235	2 257 837	1 602 131	2 984 306	1 667 450	1 630 512	12 304 470	
Ostopalvelujen kustannukset, €	4 841 078	2 732 035	574 964	2 401 276	774 900	1 465 087	12 789 340	
Asumispalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	58	125	92	79	90	86	80	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	48	144	107	78	90	87	81	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	65	113	66	82	89	84	78	
Asumispalvelujen kustannusten osuus päihdehuollon kokonaiskustannuksista, %	13,6	38,2	19,5	44,8	18,7	38,3	23,0	
Palveluasuminen, päihdepalvelut								
Palveluasumisen asiakkaat yhteensä	414	20	94	275	31	25	859	
Oman toiminnan asiakkaat	28	-	68	199	17	0	312	
18-64-vuotiaat	28	-	57	149	11	0	245	
18-24-vuotiaat	0	-	2	11	0	0	13	
25-64-vuotiaat	28	-	55	138	11	0	232	
65 vuotta täyttäneet	0	-	11	50	6	0	67	
Ostopalvelujen asiakkaat	386	20	26	76	14	25	547	Vantaa: Vuonna 2018 palveluasumisen ostopalveluihin siirretty tehostetun palveluasumisen yksikkö
18-64-vuotiaat	331	..	11	54	11	19	426	
18-24-vuotiaat	17	..	0	2	0	0	19	
25-64-vuotiaat	314	..	11	52	11	19	407	
65 vuotta täyttäneet	55	..	15	22	3	6	101	
Palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	67 857	4 403	15 362	40 604	8 557	6 347	143 130	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	4 797	-	6 655	25 352	5 102	0	41 906	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	63 060	4 403	8 707	15 252	3 455	6 347	101 224	Vantaa: Vuonna 2018 palveluasumisen ostopalveluihin siirretty tehostetun palveluasumisen yksikkö
Palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	4 092 072	354 113	1 284 708	2 116 099	499 369	387 088	8 733 449	
Oman toiminnan kustannukset, €	224 410	-	709 744	1 049 068	338 699	-	2 321 921	
Ostopalvelujen kustannukset, €	3 867 662	354 113	574 964	1 067 031	160 670	387 088	6 411 528	Espoo: Asiakasmaksutuotot ovat laskennallisia. Vantaa: Vuonna 2018 palveluasumisen ostopalveluihin siirretty tehostetun palveluasumisen yksikkö
Kustannukset € / asumisvuorokausi	60	80	84	52	58	61	61	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	47	0	107	41	66	0	55	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	61	80	66	70	47	61	63	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
6.1 PÄIHDEHUOLLON ASUMISPALVELUJET (Palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen ja tilapäinen asuminen)								
Tehostettu palveluasuminen, päihdepalvelut								
Tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	34	87	0	79	23	55	278	
Oman toiminnan asiakkaat	-	27	0	28	11	18	84	
18-64-vuotiaat	0	..	0	4	9	9	22	
18-24-vuotiaat	0	..	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	..	0	4	9	9	22	
65 vuotta täyttäneet	0	..	0	24	3	9	36	
Ostopalvelujen asiakkaat	34	60	0	51	12	37	194	Vantaa: Vuonna 2018 tehostetun palveluasumisen yksikkö siirretty palveluasumisen ostopalveluihin
18-64-vuotiaat	19	..	0	22	7	17	65	
18-24-vuotiaat	0	..	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	19	..	0	22	7	17	65	
65 vuotta täyttäneet	15	..	0	29	5	20	69	
Tehostetun palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	11 539	27 659	0	19 785	7 481	14 512	80 976	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	-	7 789	0	5 728	3 252	3 422	20 191	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	11 539	19 870	0	14 057	4 229	11 090	60 785	Vantaa: Vuonna 2018 tehostetun palveluasumisen yksikkö siirretty palveluasumisen ostopalveluihin
Tehostetun palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	973 416	3 187 810	0	2 831 488	1 073 700	1 601 971	9 668 385	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	809 888	0	1 497 243	527 962	523 972	3 359 065	
Ostopalvelujen kustannukset, €	973 416	2 377 922	0	1 334 245	545 738	1 077 999	6 309 320	Espoo: Asiakasmaksutuotot ovat laskennallisia. Vantaa: Vuonna 2018 tehostetun palveluasumisen yksikkö siirretty palveluasumisen ostopalveluihin
Kustannukset € / asumisvuorokausi	84	115	0	143	144	110	119	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0	104	0	261	162	153	166	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	84	120	0	95	129	97	104	
Tilapäinen asuminen								
Tilapäisen asumisen asiakkaat yhteensä	580	108	217	250	396	164	1 715	
Oman toiminnan asiakkaat	580	108	217	250	368	164	1 687	Espoo: Sisältävät päihde- ja mielenterveysasiakkaiden tilapäisen asumisen.
18-64-vuotiaat	538	103	201	226	344	155	1 567	
18-24-vuotiaat	37	10	19	25	32	20	143	
25-64-vuotiaat	501	93	182	201	319	135	1 431	
65 vuotta täyttäneet	42	5	16	24	27	9	123	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	0	28	0	28	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	28	0	28	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	1	0	1	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	27	0	27	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	0	0	0	
Tilapäisen asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	40 594	7 849	8 364	7 368	11 155	15 219	90 549	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	40 594	7 849	8 364	7 368	10 099	15 219	89 493	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	-	-	0	0	1 056	0	1 056	
Tilapäisen asumisen kustannukset yhteensä, €	1 937 825	1 447 949	892 387	437 995	869 281	1 106 539	6 691 976	
Oman toiminnan kustannukset, €	1 937 825	1 447 949	892 387	437 995	800 789	1 106 539	6 623 484	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	0	68 492	-	68 492	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	48	184	107	59	78	73	74	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	48	184	107	59	79	73	74	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	0	65	0	65	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
6.2 MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN ASUMISPALVELUT (Palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen)								
Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakkaat yhteensä	855	232	192	436	295	497	2 507	
Oman toiminnan asiakkaat	150	0	0	0	6	193	349	
18-64-vuotiaat	125	0	0	0	6	176	307	
18-24-vuotiaat	11	0	0	0	0	27	38	
25-64-vuotiaat	114	0	0	0	6	149	269	
65 vuotta täyttäneet	25	0	0	0	0	17	42	
Ostopalvelujen asiakkaat	705	232	192	436	289	304	2 158	
18-64-vuotiaat	485	202	0	309	236	197	1 429	
18-24-vuotiaat	34	15	0	18	48	16	131	
25-64-vuotiaat	451	187	0	291	188	181	1 298	
65 vuotta täyttäneet	220	30	0	127	53	107	537	
Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asumisvuorokaudet yhteensä	255 270	68 831	52 141	137 188	77 659	98 836	689 925	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	43 096	0	0	0	1 373	10 635	55 104	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	212 174	68 831	52 141	137 188	76 286	88 201	634 821	
Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset yhteensä, €	22 012 506	5 948 816	4 293 943	9 284 264	6 941 837	8 671 543	57 152 909	
Oman toiminnan kustannukset	5 216 604	0	0	0	162 667	1 802 872	7 182 143	
Ostopalvelujen kustannukset	16 795 902	5 948 816	4 293 943	9 284 264	6 779 170	6 868 671	49 970 766	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	86	86	82	68	89	88	83	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	121	0	0	0	118	170	130	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	79	86	82	68	89	78	79	
Palveluasuminen, mielenterveyspalvelut								
Mielenterveyspalvelujen palveluasumisen asiakkaat yhteensä	211	144	192	247	147	179	1 120	
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	0	0	3	20	23	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	3	16	19	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	3	16	19	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	0	4	4	
Ostopalvelujen asiakkaat	211	144	192	247	144	159	1 097	
18-64-vuotiaat	176	135	..	189	121	118	739	
18-24-vuotiaat	20	11	..	11	24	5	71	
25-64-vuotiaat	156	124	..	178	97	113	668	
65 vuotta täyttäneet	35	9	..	58	23	41	166	
Mielenterveyspalvelujen palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	54 843	42 538	52 141	76 192	39 762	50 420	315 896	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	-	-	-	0	625	2 831	3 456	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	54 843	42 538	52 141	76 192	39 137	47 589	312 440	
Mielenterveyspalvelujen palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	3 892 987	3 093 799	4 293 943	4 673 267	2 422 253	3 559 216	21 935 465	
Oman toiminnan kustannukset	-	-	-	0	41 491	253 268	294 759	
Ostopalvelujen kustannukset	3 892 987	3 093 799	4 293 943	4 673 267	2 380 762	3 305 948	21 640 706	Espoo: Asiakasmaksutuotot ovat laskennallisia. Vuoden 2016 kustannukset sisältävät sekä palveluasumisen että tehostetun palveluasumisen kustannukset.
Kustannukset € / asumisvuorokausi	71	73	82	61	61	71	69	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	-	0	0	0	66	-	-	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	71	73	82	61	61	69	69	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET	
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN KOKONAISUUS									
6.2 MIELENTERVEYSPALVELUJEN ASUMISPALVELUT (Palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen)									
Tehostettu palveluasuminen, mielenterveyspalvelut									
Mielenterveyspalvelujen tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	644	88	-	189	148	318	1 387	Espoo: Oma toiminta loppunut 5/2017.	
Oman toiminnan asiakkaat	150	-	-	0	3	173	326		
18-64-vuotiaat	125	-	0	0	3	160	288		
18-24-vuotiaat	11	-	0	0	0	27	38		
25-64-vuotiaat	114	-	0	0	3	133	250		
65 vuotta täyttäneet	25	-	0	0	0	13	38		
Ostopalvelujen asiakkaat	494	88	-	189	145	145	1 061		
18-64-vuotiaat	309	67	0	120	115	79	690		
18-24-vuotiaat	14	4	0	7	24	11	60		
25-64-vuotiaat	295	63	0	113	91	68	630		
65 vuotta täyttäneet	185	21	0	69	30	66	371		
Mielenterveyspalvelujen tehostetun palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	200 427	26 293	-	60 996	37 897	48 416	374 029		
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	43 096	-	-	0	748	7 804	51 648		
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	157 331	26 293	-	60 996	37 149	40 612	322 381		
Mielenterveyspalvelujen tehostetun palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	18 119 519	2 855 017	-	4 610 997	4 519 584	5 112 327	35 217 444	Espoo: Asiakasmaksutuotot ovat laskennallisia.	
Oman toiminnan kustannukset	5 216 604	-	-	0	121 176	1 549 603	6 887 383		
Ostopalvelujen kustannukset	12 902 915	2 855 017	-	4 610 997	4 398 408	3 562 724	28 330 061		
Kustannukset € / asumisvuorokausi	90	109	-	76	119	106	94		
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	121	0	0	0	162	199	133		
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	82	109	0	76	118	88	88		
7 LAITOSHOITO									
Laitoshoidon asiakkaat yhteensä	4 348	1 841	1 684	2 050	1 994	1 344	13 261		
Oman toiminnan asiakkaat	3 526	629	509	0	698	541	5903		
18-64-vuotiaat	3 219	424	493	0	306	0	4442		
18-24-vuotiaat	414	66	56	0	17	0	553		
25-64-vuotiaat	2 805	354	437	0	296	0	3892		
65 vuotta täyttäneet	307	206	16	0	391	0	920		
Ostopalvelujen asiakkaat	822	1 212	1 175	2 050	1 296	803	7358		
18-64-vuotiaat	574	787	1 099	509	1 145	694	4808		
18-24-vuotiaat	95	160	193	43	251	0	742		
25-64-vuotiaat	479	627	906	478	894	0	3384		
65 vuotta täyttäneet	248	196	76	210	151	110	991		
Laitoshoidon hoitovuorokaudet yhteensä	145 822	51 913	48 458	47 446	68 843	38 049	400 531		
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	95 905	9 676	5 254	0	29 999	4 848	145682		
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	49 917	42 237	43 204	47 446	38 844	33 201	254849		
Laitoshoidon kustannukset yhteensä, €	59 973 766	19 400 872	19 618 408	19 952 302	26 112 100	17 885 233	162 942 680		
Oman toiminnan nettokustannukset, €	42 792 494	1 448 577	1 683 830	0	8 059 890	1 619 479	55 604 270		
Ostopalvelujen nettokustannukset, €	17 181 272	17 952 295	17 934 578	19 952 302	18 052 210	16 265 754	107 338 410		
Kustannukset € / hoitovuorokausi	411	374	405	421	379	470	407		
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	446	150	320	0	269	334	382		
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	344	425	415	421	465	490	421		
Laitoshoidon kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	33	33	39	34	36	34	34,2		

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
7.1 PÄIHDEHUOLLON LAITOSHOITO (Katkaisu- ja vieroitushoito sekä kuntoutushoito)								
Päihdehuollon laitoshoidon asiakkaat yhteensä	1 825	670	852	580	507	541	4 975	
Oman toiminnan asiakkaat	1 531	439	509	0	265	541	3 285	
18-64-vuotiaat	1 425	420	493	0	258	0	2 596	
18-24-vuotiaat	106	66	56	0	17	0	245	
25-64-vuotiaat	1 319	354	437	0	248	0	2 358	
65 vuotta täyttäneet	106	20	16	0	6	0	148	
Ostopalvelujen asiakkaat	294	231	343	580	242	0	1 690	
18-64-vuotiaat	278	0	330	502	239	0	1 349	
18-24-vuotiaat	31	0	48	43	39	0	161	
25-64-vuotiaat	247	0	282	478	200	0	1 207	
65 vuotta täyttäneet	16	0	13	58	3	0	90	
Päihdehuollon laitoshoidon hoitovuorokaudet yhteensä	33 539	9 657	16 021	9 684	6 874	6 232	82 007	
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	23 363	4 092	5 254	0	2 641	4 848	40 198	
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	10 176	5 565	10 767	9 684	4 233	1 384	41 809	
Päihdehuollon laitoshoidon kustannukset yhteensä, €	11 503 459	2 488 743	3 506 147	2 340 615	1 740 305	1 945 863	23 525 132	
Oman toiminnan nettokustannukset, €	9 872 181	1 408 196	1 683 830	0	962 294	1 619 479	15 545 980	
Ostopalvelujen nettokustannukset, €	1 631 278	1 080 547	1 822 317	2 340 615	778 011	326 384	7979151,538	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	343	258	219	242	253	312	287	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	423	344	320	0	364	334	387	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	160	194	169	242	184	236	191	
Laitoshoidon kustannusten osuus päihdehuollon kokonaiskustannuksista, %	22,3	19,0	31,5	19,5	13,4	24,1	21,6	
Katkaisu- ja vieroitushoito								
Katkaisu- ja vieroituslaitoshoidon asiakkaat yhteensä	1 181	487	597	498	343	541	3 647	
Oman toiminnan asiakkaat	1 147	439	509	0	216	541	2 852	
18-64-vuotiaat	1 063	420	493	0	215	0	2 191	
18-24-vuotiaat	81	66	56	0	11	0	214	
25-64-vuotiaat	982	354	437	0	204	0	1 977	
65 vuotta täyttäneet	84	20	16	0	1	0	121	
Ostopalvelujen asiakkaat	34	48	88	498	127	0	795	
18-64-vuotiaat	33	..	85	424	125	..	667	
18-24-vuotiaat	8	..	15	36	23	0	82	
25-64-vuotiaat	25	..	70	407	102	0	604	
65 vuotta täyttäneet	1	..	3	55	2	0	61	
Katkaisu- ja vieroituslaitoshoidon hoitovuorokaudet yhteensä	10 132	4 381	6 059	5 766	2 684	6 232	35 254	
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	9 656	4 092	5 254	0	1 343	4 848	25 193	
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	476	289	805	5 766	1 341	1 384	10 061	
Katkaisu- ja vieroituslaitoshoidon kustannukset yhteensä, €	4 666 720	1 489 510	1 884 798	1 619 723	1 069 689	1 945 863	12 676 303	
Oman toiminnan nettokustannukset, €	4 666 720	1 408 196	1 683 830	0	662 488	1 619 479	10 040 713	
Ostopalvelujen nettokustannukset, €	0	81 314	200 968	1 619 723	407 201	326 384	2 635 590	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	461	340	311	281	399	312	360	Vantaa: Kustannuksissa mukana viikonlopun korvaushoitajien käynnit
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	483	344	320	0	493	334	399	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	0	281	250	281	304	236	262	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
7.1 PÄIHDEHUOLLON LAITOSHOITO (Katkaisu- ja vieroitushoito sekä kuntoutushoito)								
Kuntoutushoito								
Kuntoutushoidon asiakkaat yhteensä	644	183	255	82	164	0	1 328	
Oman toiminnan asiakkaat	384	-	0	0	49	0	433	Tampere: Lyhytaikainen päihdelaitoshoido siirretty vuonna 2018 palveluasumisesta kuntoutushoittoon
18-64-vuotiaat	362	-	0	0	43	0	405	
18-24-vuotiaat	22	-	0	0	5	0	27	
25-64-vuotiaat	337	-	0	0	44	0	381	
65 vuotta täyttäneet	245	-	245	78	114	0	682	
Ostopalvelujen asiakkaat	260	183	255	82	115	0	895	
18-64-vuotiaat	222	-	212	71	98	0	603	
18-24-vuotiaat	23	-	33	7	16	0	79	
25-64-vuotiaat	0	0	0	0	0	0	0	
65 vuotta täyttäneet	15	-	10	3	1	0	29	
Kuntoutushoidon hoitovuorokaudet yhteensä	23 407	5 276	9 962	3 918	4 190	0	46 753	
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	0	0	0	0	0	0	0	
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	9 700	5 276	9 962	3 918	2 892	0	31 748	
Kuntoutushoidon kustannukset yhteensä, €	5 205 461	999 233	1 621 349	720 892	670 616	0	9 217 551	
Oman toiminnan nettokustannukset, €	222	189	163	184	160	0	919	
Ostopalvelujen nettokustannukset, €	-	999 233	1 621 349	720 892	370 810	0	3 712 284	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	0	189	163	184	128	0	197	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	380	0	0	0	231	0	0	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	2 523	1 171	832	1 470	1 487	803	117	
7.2 PSYKIATRINEN LAITOSHOITO (sisältää akuuttihoiton, kuntoutushoidon ja oikeuspsykiatrisen hoidon)								
Psykiatrisen osastohoidon asiakkaat yhteensä	2 523	1 171	832	1 470	1 487	803	8 286	
Oman toiminnan asiakkaita	1 995	190	0	0	433	0	2 618	
18-64-vuotiaat	1 794	4	0	0	48	0	1 846	
18-24-vuotiaat	308	0	0	0	0	0	308	
25-64-vuotiaat	1 486	0	0	0	48	0	1 534	
65 vuotta täyttäneet	201	186	0	0	385	0	772	
Ostopalvelujen asiakkaita	528	981	832	1 470	1 054	803	5 668	
18-64-vuotiaat	296	787	769	7	906	694	3 459	
18-24-vuotiaat	64	160	145	0	212	0	581	
25-64-vuotiaat	232	627	624	0	694	0	2 177	
65 vuotta täyttäneet	232	196	63	152	148	110	901	
Psykiatrisen osastohoidon hoitovuorokaudet yhteensä	112 283	42 256	32 437	37 762	61 969	31 817	318 524	
Oman toiminnan vuorokausia	72 542	5 584	0	0	27 358	0	105 484	
Ostopalvelujen vuorokausia	39 741	36 672	32 437	37 762	34 611	31 817	213 040	
Psykiatrisen osastohoidon kustannukset yhteensä, €	50 101 585	16 912 129	16 112 261	17 611 687	24 371 795	15 939 370	141 048 827	
Oman toiminnan nettokustannukset	32 920 313	40 381	0	0	7 097 596	0	40 058 290	
Ostopalvelujen nettokustannukset	17 181 272	16 871 748	16 112 261	17 611 687	17 274 199	15 939 370	100 990 537	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	446	400	497	466	393	501	443	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	454	7	0	0	259	0	380	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	432	460	497	466	499	501	474	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
7.2 PSYKIATRINEN LAITOSHOITO (sisältää akuuttihoidon, kuntoutushoidon ja oikeuspsykiatrisen hoidon)								
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoidon								
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoidon asiakkaat yhteensä	2 239	864	729	1 280	886	770	6 768	
Oman toiminnan asiakkaita	1 995	-	0	0	-	0	1 995	
18-64-vuotiaat	1 794	-	0	0	-	0	1 794	
18-24-vuotiaat	308	-	0	0	-	0	308	
25-64-vuotiaat	1 486	-	0	0	-	0	1 486	
65 vuotta täyttäneet	201	-	0	0	-	0	201	
Ostopalvelujen asiakkaita	244	864	729	1 280	886	770	4 773	
18-64-vuotiaat	227	754	729	0	837	661	3 208	
18-24-vuotiaat	53	154	139	0	210	0	556	
25-64-vuotiaat	174	600	590	0	627	0	1 991	
65 vuotta täyttäneet	17	112	0	0	49	109	287	
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoidon hoitovuorokaudet yhteensä	85 001	30 137	24 300	23 665	24 344	0	187 447	
Oman toiminnan vuorokausia	72 542	-	-	0	0	0	72 542	
Ostopalvelujen vuorokausia	12 459	30 137	24 300	23 665	24 344	0	114 905	
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoidon kustannukset yhteensä, €	38 682 743	14 062 780	12 848 888	11 755 773	11 151 790	0	88 501 974	
Oman toiminnan nettokustannukset	32 920 313	-	-	0	0	0	32 920 313	Helsinki: v 2016 ja 2017 korjattu eurot (luvut vaihtuneet päittäin)
Ostopalvelujen nettokustannukset	5 762 430	14 062 780	12 848 888	11 755 773	11 151 790	0	55 581 661	Turku: Huom! Vuoden 2017 luku muutettu
Oikeuspsykiatriset yksiköt								
Oikeuspsykiatristen yksiköiden asiakkaat yhteensä	60	32	31	31	49	27	230	
Oman toiminnan asiakkaita	-	-	0	0	-	0	0	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	-	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaita	60	32	31	31	49	27	230	
18-64-vuotiaat	60	32	31	0	47	26	196	
18-24-vuotiaat	11	6	6	0	2	0	25	
25-64-vuotiaat	49	26	25	0	45	0	145	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	2	1	3	
Oikeuspsykiatristen yksiköiden hoitovuorokaudet yhteensä	18 470	3 168	5 264	9 105	5 388	6 142	47 537	
Oman toiminnan vuorokausia	-	-	-	0	-	0	0	
Ostopalvelujen vuorokausia	18 470	3 168	5 264	9 105	5 388	6 142	47 537	
Oikeuspsykiatrisen hoidon kustannukset yhteensä, €	7 285 962	1 232 223	1 874 798	3 396 354	3 758 426	2 589 036	20 136 798	
Oman toiminnan nettokustannukset	-	-	-	0	-	0	0	
Ostopalvelujen nettokustannukset	7 285 962	1 232 223	1 874 798	3 396 354	3 758 426	2 589 036	20 136 798	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2018 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
7.2 PSYKIATRINEN LAITOSHOITO (sisältää akuutinhoidon, kuntoutushoidon ja oikeuspsykiatrisen hoidon)								
Vanhuspsykiatriset yksiköt								
Vanhuspsykiatristen yksiköiden asiakkaat yhteensä	224	275	72	159	552	100	1 382	Vantaa: Havukosken psykiatrian osasto siirtynyt osaksi Vantaan sairaalaa (5 paikkaa yhteistyössä HUS:n kanssa, vuonna 2017 49 hoitajaksoa)
Oman toiminnan asiakkaita	-	190	-	0	433	0	623	
18-64-vuotiaat	0	4	-	0	48	0	52	
18-24-vuotiaat	0	-	-	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	-	0	48	0	48	
65 vuotta täyttäneet	0	186	-	0	385	0	571	
Ostopalvelujen asiakkaita	224	85	72	159	119	100	759	
18-64-vuotiaat	9	1	9	7	22	5	53	
18-24-vuotiaat	0	0	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	9	1	9	0	22	0	41	
65 vuotta täyttäneet	215	84	63	152	97	95	706	
Vanhuspsykiatristen yksiköiden hoitovuorokaudet yhteensä	8 812	8 951	2 873	4 992	32 237	2 547	60 412	Vantaa: Havukosken psykiatrian osasto siirtynyt osaksi Vantaan sairaalaa (5 paikkaa yhteistyössä HUS:n kanssa, vuonna 2017 49 hoitajaksoa)
Oman toiminnan vuorokausia	-	5 584	-	0	27 358	0	32 942	
Ostopalvelujen vuorokausia	8 812	3 367	2 873	4 992	4 879	2 547	27 470	
Vanhuspsykiatristen yksiköiden kustannukset yhteensä, €	4 132 880	1 617 126	1 388 575	2 459 560	9 461 579	1 614 383	20 674 103	
Oman toiminnan nettokustannukset	-	40 381	-	0	7 097 596	0	7 137 977	Vantaa: Havukosken psykiatrian osasto siirtynyt osaksi Vantaan sairaalaa (5 paikkaa yhteistyössä HUS:n kanssa, vuonna 2017 49 hoitajaksoa)
Ostopalvelujen nettokustannukset	4 132 880	1 576 745	1 388 575	2 459 560	2 363 983	1 614 383	13 536 126	
MUUT PÄIHDEHUOLTOA KOSKEVAT TIEDOT								
HOITOJAKSOLLE HAKEUTUMISEN AIHEUTTANUT PÄÄASIALLINEN PÄIHDE								
Hoitojaksolle hakeutumisen aiheuttanut pääasiallinen päihde, avopalvelujen asiakkaat yhteensä	4 758	1 341	1 771	0	-	400	8 270	Espoo: Pääasiallisen päihteen kirjaamisissa on epäluotettavuutta sekakäytön vuoksi.
Alkoholi	2 966	1 233	1 215	0	-	233	5 647	Oulu: Tilastovirhe, jäänyt kirjaamatta ensisijainen päihde
Amfetamiini tai muu stimulantti	195	5	80	0	-	11	291	
Buprenorfiini	546	7	295	0	-	93	941	
Ekstaasi	15	0	-	0	-	1	16	
GBH, gamma tai lakka	13	0	-	0	-	0	13	
Heroiini tai muu opiaatti	118	1	12	0	-	0	131	
Kannabis	388	77	94	0	-	28	587	
Kipulääkkeet	85	0	-	0	-	0	85	
Kokaiini	32	-	-	0	-	0	32	
Liutottaineet	4	1	0	0	-	0	5	
LSO	9	0	-	0	-	0	9	
MDPV	13	0	-	0	-	0	13	
Rauhoittavat lääkkeet	321	17	56	0	-	10	404	
Muu riippuvuus, kemiallinen	53	0	-	0	-	2	55	
Muu riippuvuus, toiminnallinen	0	0	19	0	-	22	41	
Tapaukset, joissa kirjattu myös muu päihde tai muita päihteitä	2 069	-	541	0	-	0	2 610	
Useampaa päihdettä käyttävien osuus, %	43,5	0,0	30,5	0,0	0,0	0,0	31,6	

Liite 3: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmän jäsenten yhteystiedot

Auri Lyly-Falk, puheenjohtaja

Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
PL 2134, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 040 630 8500
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Mirja Asikainen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Talouden ja toiminnan suunnittelu
PL 6030, 00099, Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 64840
etunimi.sukunimi@hel.fi

Tuija Jokela

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Talouden ja toiminnan suunnittelu
PL 6030, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 42698
etunimi.sukunimi@hel.fi

Anne Leppänen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Tietohallintopalvelut, Tilastopalvelut
PL 6060, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 46829
etunimi.sukunimi@hel.fi

Taru Neiman

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Asumisen tuki
PL 8660, 00099, Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 43398
etunimi.sukunimi@hel.fi

Aila Ronkanen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Psykiatria- ja päihdepalvelut
PL 6464, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 42970
etunimi.sukunimi@hel.fi

Maija Ruotsala

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Talouden ja toiminnan suunnittelu
PL 6030, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 42686
etunimi.sukunimi@hel.fi

Tuomo Laurikainen

Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Esikunta, talouden ja hallinnon tulosalue
PL 208, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 050 371 3326
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Tuomo Varis

Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
PL 2134, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 050 368 2564
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Hanna Ahokas

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon
toimiala
Perhepalvelut, Päihdepalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 040 716 5140
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Monika Eklund

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon
toimiala
Perhepalvelut, Päihdepalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 040 596 2920
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Liisa Kankkunen

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon
toimiala
Perhepalvelut, Päihdepalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 043 826 7658
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Leena Kurki-Kangas

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon
toimiala
Terveyspalvelut
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 040 670 4396
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Hanna Nummelin-Niemi

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Perhepalvelut
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 040 830 9073
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Patrik Silfverberg

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Perhepalvelut, Aikuisten- ja perheiden palvelut
Vernissankatu 6, PL 8717, 01300 Vantaa
Puh. 040 581 1098
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Mirjam Jarhio

Turun kaupungin hyvinvointitoimiala
Tietopalvelu ja kehittäminen
Yliopistonkatu 30, 20100 Turku
Puh. 040 157 7889
etunimi.sukunimi@turku.fi

Pasi Lehti

Turun kaupungin hyvinvointitoimiala
Asumis- ja päihdepalvelut
Linnankatu 23, 20100 Turku
Puh. 050 590 7497
etunimi.sukunimi@turku.fi

Tarja Koskinen

Tampereen kaupunki
Päihde- ja mielenterveyspalveluiden asiakasohjausyksikkö
PL 98, 33201 Tampere
Puh. 040 091 3554
etunimi.h.sukunimi@tampere.fi

Jukka Mäkinen

Tampereen kaupunki
Hyvinvointipalvelut
Rauhaniementie 19, 33180 Tampere
Puh. 040 022 6605
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Veijo Vähätiitto

Tampereen kaupunki
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
Hatanpäänkatu 3 B, 33900 Tampere
Puh. 050 329 5382
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Merja Halonen

Oulun kaupunki
Hyvinvointipalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 044 703 6243
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Marjo Kiviniemi

Oulun kaupunki
Hyvinvointipalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
p. 044 703 6066
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Suvi Nuutinen

Oulun kaupunki
Hyvinvointipalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
p. 044 703 6883
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Hanna Ahtiainen, sihteeri

Helsingin kaupunki
Kaupunginkanslia
Kaupunkitutkimus ja -tilastot
PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. 040 159 7441
etunimi.sukunimi@hel.fi

